

نیل بوم

(پولکاری)

عرفان اسلم

بلوچی اکیڈمی
عدالت روڈ کویٹہ

www.balochiacademy.org

(c) All rights are reserved.

اے کتاب ۽ ڈرائیں حق گوں بلوچی اکیڈمی ۽ انت۔
بیدۂ اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ کت نہ کنت۔

نیل بوم

(پوکاری)

عرفان اسلم

2024

ISBN# 978-969-680-210-5

نہاد: =/400 کلدار

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب میراث پر نٹنگ پریس کراچی ۽ چھاپ کنائینٹنگ ۽ شنگ کتگ۔

لٹربندی

- viii ..... منت واری دانک
- 1 ..... دریا
- 2 ..... بلوچستان ۽ دریا
- 3 ..... بلوچستان ۽ تیاب دپی شہر ۽ میتنگ
- 4 ..... دریاء لہتے جاور
- 6 ..... نیل ۽ آلاڈ
- 6 ..... نیل ۽ آلاڈ پر چابنت؟
- 8 ..... جوار ۽ جلاڑ
- 8 ..... جوار ۽ جلاڑ سبب چی انت؟
- 9 ..... بد آپ:
- 9 ..... دریاء آپ بو پر چاکنت؟
- 10 ..... جل آپ:
- 10 ..... آپ پر چاشہمیت؟

- 11 ..... دو آپگ
- 11 ..... اسپیت آپ
- 11 ..... تمراء دز چک:
- 13 ..... بلوچستانء زروان
- 16 ..... مرجان
- 17 ..... وت جوڑ کتگیں کورل ریف:
- 18 ..... بلوچستانء زراء تها آرٹیفیشل کورل ریف
- 20 ..... گراء کر کینک
- 21 ..... گراء کر کینکانی ارزشت:
- 22 ..... ٹچکء کر کینکانی تہالالء گوہر:
- 24 ..... پانچلی مس، ہشت پانچ
- 26 ..... مس
- 27 ..... مسء شکار چون بیت؟
- 28 ..... مئے دریاء لہتے مسانی نام:
- 30 ..... دریائی شیر دؤ کیں سہدار

- 31 ..... لیڈ:
- 32 ..... مئے دریا، لیڈ:
- 36 ..... امبر، لیڈ، شانوک
- 38 ..... گوکین
- 39 ..... دریائی ریپٹا نلز
- 40 ..... دریائی کسیپ / کسیپ:
- 41 ..... بلوچستان، کسیپ، کسیپ:
- 42 ..... بلوچستان، کسیپانی نسل ہلاس بونگ، ہترہ، دیپان انت:
- 44 ..... دریائی مار
- 46 ..... کیکا / مات مدگ
- 49 ..... مدگ
- 50 ..... بلوچستان، لہتہ مدگ:
- 52 ..... ککلی، گکڑی، کیکو، ٹانگا
- 54 ..... آپو / لیمباڈی
- 56 ..... ماہیگ
- 57 ..... کرنٹ دیو کیس ماہیگ:

- 57 ..... کستریں ۽ مستریں ماہیگ:
- 58 ..... رُژن و دی کنوکیں ماہیگ:
- 59 ..... ماہیگانی نسل گیش کنگ ۽ وڑ ۽ پیم
- 60 ..... بلوچستان ۽ زر ۽ لہتہ ماہیگانی نام
- 78 ..... ماہیگ ۽ شکار ۽ وڑ ۽ پیم
- 79 ..... ہیلو ۽ بیگوآت
- 90 ..... بلوچستان ۽ دریا ۽ گھٹھو
- 92 ..... پاگاس
- 93 ..... بلوچ زر ۽ پاگاس
- 94 ..... بلوچ زر ۽ لہتہ پاگاسانی نام:
- 94 ..... زر ۽ پاگاس ۽ شکار
- 95 ..... سُد اپاگاس، بلند و پاگاس
- 96 ..... پاگاسانی ارزشت
- 97 ..... کر ماہیگ
- 99 ..... بلوچستان ۽ زر ۽ لہتہ بوجیگ

- 100 ..... بوجیگ ۽ یدارانی لہتے بہر ۽ شکار ۽ کار مرز بوہو کیس لہتے از باب:
- 107 ..... یدار ۽ لہتے جاور
- 108 ..... زری توپان
- 109 ..... زری توپاناں نام کئے دنت؟
- 110 ..... بلوچستان ۽ تیاب دپی دمگاں گوں ڈک وار تگلیں توپان
- 112 ..... سونامی
- 113 ..... مکران سبڈکشن زون
- 115 ..... 1945 مکران سونامی
- 117 ..... دریائی مرگ
- 118 ..... بلوچستان ۽ رامسر سائٹس
- 120 ..... بلوچستان ۽ لہتے دریائی مرگ

منت واری دانگ

زرّ و زری زندمان ۽ سراپٹ ۽ پول ۽ واہگ دیریں دل ۽ بوتگ بلتے نزوری ۽
 دزگٹیا نی سبب ۽ میان ۽ لہتے سال شگوستگ، چونہا زرّ ۽ دنیا ۽ سوریں آپ ۽ چاگرد ۽
 ہزاراں تہریں ساہدار زندگی گوازیگ ۽ انت زرّ ۽ ہمک جاوڑ ۽ سراکتا نبشتہ کنگ
 بیت ہمک ساہدار ۽ بابت ۽ پٹ ۽ پول کنگ بیت۔ اے کتاب ۽ تہا من بس کسانیں
 جہدے کنگ کہ بلوچستان ۽ دریا ۽ دریائی زندمان ۽ بابت ۽ کسان کسانیں پجاری
 نبشتا نک نبشتہ بہ کناں کہ مئے تیاب دپی بازیں چیز ۽ از بابانی نام کم کم ۽ وہد ۽ مجاں اندیم
 بوٹگ ۽ انت، نیل بوم The Blue منی اولی تجربہ انت اُمیت انت زوال نہ بیت۔
 اے کتاب ۽ نبشتہ کنگ ۽ وہد ۽ باز دوست ۽ سنگت ۽ کنگ ۽ راہشونی کنگ،
 دلہڈی ۽ سکین ۽ دانگ، لبرانکی سنگت ۽ احوالکار ساجد نور ۽ من ۽ بازیں کتابے پہ
 وانگ ۽ دانگ ۽ پٹ ۽ پول ۽ واستہ کتابانی شون ہم دانگ۔ ہے وڑا ایم فل میرین
 بائیولوجی ۽ نو دربر واجد واحد ۽ ہم من ۽ میرین بائیولوجی ۽ نایابیں ۽ شوقیں کتاب پہ
 وانگ ۽ دانگ، چرے کتاباں من باز چیز دربرتگ۔ اصغر زہیر، وہاب اسحاق ۽ زبیر
 مختار ۽ ہم من ۽ کتابانی شون دانگ من واجہانی دل ۽ جہلانکی ۽ منت واراں۔
 پٹ ۽ پول ۽ وہد ۽ پسنی ۽ بازیں ناخدا ۽ دریا وراں منی کنگ کنگ۔ دریا
 ۽ زری زندمان ۽ بابت ۽ سراپدی دانگ۔ اے درگت ۽ بندات ۽ من بازیں مالہیں
 ناخداہانی لوگانی دروازگ ہم ٹکیتگ انت، لہتے ۽ راہ گند ۽ مند ۽ کلہو دیم دانگ۔ لہتے
 ۽ وٹس ایپ نمبر درگیتنگ ۽ حال ۽ احوال کنگ ۽ جہد کنگ، پسنی ۽ گیشتر مہر وانیں
 دریا وراں من ۽ وش آتک کنگ ۽ منی جُستانی پوسٹری ۽ سرا دانگ بلتے لہتے ۽ گوں

من ۽ گند ۽ نند کنگ ۽ دل جتگ۔ یک دو ۽ وٹس ایپ ۽ سر امنی آواز گوش داشتگ
بلئے پداہچ نہ گوشتگ من کُلائی منتت واراں۔

پسنی ۽ حاص ناخدا پیری، ناخدا سلیم، ناخدا شریف نذر (شریف شکاری)،
ناخدا واحد سُرّی، ناخدا حبیب گونڈی، ناخدا امیار، ناخدا ندیم ثانی، الہی داد، ناخدا وحید
حیدر، ناخدا ابراہیم چنگلی، سیڈھ قدیر اسماعیل، ناخدا عزیز، خلیل واجو، صد سمبل،
طارق محمود، کھدہ فخر الدین، بلال احمد ۽ دگہ بازیں دریاوردے ۽ من ۽ دریا ۽ ،
یدارانی، دریاوردی از بابانی ۽ ماہیگانی بابت ۽ سر پدی داتگ۔ یک ۽ دورنداں من پسنی
جیٹی ۽ ماہیگیر ویلفیئر سوسائٹی ۽ کارگس ۽ ہم شنگاں۔ مہرواناں منی جستانی پسوپہ کندگ
۽ وشدلی داتگ، اکبر کلٹی سی نوٹ کپنی ۽ سنگتاں ہم حاص کیگا ۽ بابت ۽ معلومداری
نذر کتگ۔

ناخدا عبدالواحد سُرّی ۽ منی بازار اہشونی کتگ۔ سُر ۽ پسنی ۽ گالوارانی تپاوت
۽ جیڑہانی گیش ۽ گیوار کنگ ۽ ابید واجہ ۽ ماہیگ ۽ شکار ۽ وڑ ۽ پیمانی بابت ۽ باز سر ۽ سوچ
کتگ۔

اے درگت ۽ ماں گنجیں گوادری ۽ اسٹنٹ ڈائریکٹر GDA ۽ مزین نامیں
زری زندمان ۽ زانکار واجہ عبدالرحیم ۽ شریں گند ۽ نندے بوتگ، میرین ایکسپرٹ ۽
لیڈ ۽ گوکیناں ابید بازیں زری ساہدارانی بابت ۽ شریں وڑے ۽ سر پدی داتگ،
رنداوٹس ایپ ۽ سر اہم و ہدیہ و ہدیہ عبدالرحیم صاحب ۽ منی جستانی پسو داتگ۔ لبرزانکی
سنگت داؤد دانش ۽ کمک ۽ جیونی ۽ گوں مالہیں ناخدا اسماعیل ۽ WWF پاکستان
جیونی بیس ۽ ریسرچ ایسو سیٹیٹ سدھیر بلوچ ۽ ارزشتداریں دیوانے بوتگ بازیں
جیڑہے گیش ۽ گیوار بوتگ۔

ہے وڑا تڑن ۽ بچکندی نبشتہ کار طارق پشکانی ۽ وٹس ایپ ۽ سر امنی بازیں
جستانی پسو داتگ۔ ماہیگانی بابت ۽ سر پدی ۽ ابید ہندی گالوارانی تپاوت ۽ سر اہم
گپ ۽ تزان کتگ۔ چہ اور ماڑہ ۽ ورنہیں نبشتہ کار سراج روشن ۽ ہم کمک کتگ من
ڈرستانی منت واراں۔

واجہاں ابید پسنی ۽ نامداریں بوجیگ ساز اُستا جماعت واڈو ۽ نمیل واڈو ۽
لانچ ۽ ابیدارانی بہرانی بابت ۽ سر پدی داتگ۔ چاکر مینگل ۽ ماسٹر خرم شاہ ۽ دریائی
مُرگانی بابت ۽ وقتی حیاں ۽ لیکہ درشان کتگ آنت۔

مہروانیں مردماں ابید بازیں کتاباں ہم من ۽ پٹ ۽ پول ۽ کمک کتگ ۽
سر پدی داتگ، من ۽ چرے کتاباں باز مواد دست کپتگ۔ سید گنج (سید ظہور شاہ
ہاشمی)، باتیل ۽ ساہگ (حسن علی سہیل)، الی اللہ ہیلاں بیس (گلزار گچکی)، ساحل
مکران (ڈاکٹر شاہ محمد مری)، مکران عہدہ قدیم سے عہدہ جدید تک (حمید بلوچ)،
ساحل مکران (ظریف بلوچ)، مائی خوران (لیفٹننٹ کمانڈر ریٹائرڈ) محمد یوسف ۽
انگریزی کتاب،

Fundamentals of Ichthyology (Dr Syed Sabir Ali)

Marrine Biology (Herbert H. webber, Harld V. Thurman)

Fishes of Makran (Muhammad Moazum, Hamid Badar

Osmany, Peter Nick Psomadaki)

M.heidarzadeh et al / Ocean Engineernig 35 (2008) 77-786

اشاں ابیدویکی پیڈیا، بلوچستان ویدر فور کاسٹ فیس بک تاک ۽ سدانی کساس ۽
یوٹیوب چینلانی ہم منت واراں کہ من پٹ ۽ پول ۽ کمک اش کتگ۔

منی اے کتاب یک کسانیں جہدے۔ امیت انت دیم ترا بلوچستان ۽ حزانگیں دریاء
سراشریں انسائیکلو پیڈیا ئے نبشته کنگ بیت۔

شمے کستر

عرفان اسلم

پسنی۔ ستمبر 2022

دریا

(The Ocean)

اے سیارہ کہ زمین گوشگ بیت، انسانی دودمانانی بُنکی لوگ انت۔ اے سیارہ، تہنا بیست و نہہہ درسد 29% بہر حُشکی انت و گیشیں ہتا دیک درسد 71% و قد و بہر آپ و چیر و انت پدا ہے آپانی تھا 97% آپ سوریں آپ انت، اے سوریں آپانی مزنیں مچی دریا گوشگ بنت۔

زانکاراں زمین و سر و سوریں آپ پیچ مزنیں دریابانی تھا بہر کتگ انت
اشانی تھا ہند مزن زر (Indian Ocean) اوقیانوس مزن زر (Atlantic Ocean)
کاہل مزن زر (Pacific Ocean)، گور پچانی بر فیں مزن زر
(Arctic Ocean) و زر باری بر فیں مزن زر (Southern Ocean) ہوار
انت۔

مئے نیمگ و مزنیں زر ہند مزن زر بزاں کہ انڈین اوشین (Indian Ocean) انت کہ اے پزاہ و شاہیگا نیں زر و تھا دگہ باز کسان کسانیں دریاء حلیج
ہوار انت چو کہ عرب زر (Arabian Sea) سہریں زر (Red Sea) حلیج و
عمان (Gulf of Oman) و دگہ باز۔۔۔ مئے نازا کیں زر کہ ماہ شان بلوچ زر
گوشین ئے ہے عرب زر و بہرے۔

بلوچستان ۽ دریا

(Sea of Balochistan)

بلوچ ۽ رادپانیں پروردگار ۽ حزانگیں زمینے بخشا تگ، اے ماتیں زمین چه
 سُهر ۽ تلاء ۽ پُر ۽ چکار انت، چه گزان بهائیں معدنیاتاں سرریچ انت، ادا تیل ۽ گیس،
 کونله ۽ کرومائیٹ ۽ سنگ مرمر ۽ ابید ہزاراں تهریں گنج دست کسیت، بلوچ ۽ گنجیں
 حزانگانی تہا یک حزانگے نیل بو میں زر انت، بلوچ ۽ زر ایران ۽ شہر بندر عباس ۽
 بگرداں پاکستان ۽ کراچی ۽ چول جنت، اے زر سک ارزشت داریں زرے، چه
 زمانگاں اے زر ۽ واستہ درملکی دُزاں مدام پندل سازینگ، روج ۽ مروچی اے دریاء
 سراسامراجی طاقتانی چم سک انت، اے نیل بو میں زر ۽ سرجمیں تیاب لب ۽ بلوچ
 نشنگ ۽ آباد انت، ایران ۽ صوبہ سیدتان ۽ بلوچستان ۽ صوبہ ۽ ہر مزگان روکیتی
 بلوچستان گوشگ بنت ۽ پاکستان ۽ صوبہ بلوچستان ۽ رودراتکی بلوچستان ہم گوش
 انت۔

رودراتکی بلوچستان ۽ دریا 720 کلومیٹر دراج ۽ 350 نائیٹیکل میل پڑا
 انت، باز جاہ ۽ ذراجی گیشتر ہم نبشته انت بلئے اصل ۽ تیاب لب ۽ تجکی ۽ ماپ بہ کن
 ات گُرا 720 کلومیٹر بیت اگس تیاب ۽ چپ ۽ چوٹاں بہ زورے گڈا گیشتر بیت۔

بلوچستان ۽ تياب دپي شهر ۽ ميتنگ

(Coastal cities and villages of Balochistan)

بلوچستان ۽ ذرا جيں تياب لمب ۽ بازيں کسان کسان کو چگ ۽ لهتے مستريں شهر آباد انت، اے درگت ۽ مزن ناميں بلوچ نبشته کار ۽ پوکار ڈاکٹر شاه محمد مری وتي کتاب ساحل مکران ۽ تھانبشته کنت که بلوچستان ۽ تياب لمب ۽ 38 بلوچ شهر ۽ کو چگ آباد انت۔

تيا ب دپي شهر ۽ کوچگانی تها جیونی، بندری، پانوان، گنز، پشکان، گوادر، سُر بندر، کپر، بُنڈی، چُر بندن، گُرانی، پسنی، ماکولا، اسپیاک، عومریک، کلت، گرء، سُنٹ، چُنڈی، جونز، سیکنی، بل، تاک، اور ماڑه، ہڈگوٹھ، بٹ، ملاڈ، کُنڈلیر، ڈام، سونمیا، گڈانی ۽ دگه هو ار انت۔

دریاء لہتے جاوے

(Some Conditions of Sea)

بٹ: دریاء آپ ۽ گڈی سیمسر کہ ہمود ۽ بیل ۽ آپ روٹ ۽ چد ۽ دیکتر شت نہ کنت
سمبر: بیل ۽ آپ کہ پُر بیت سمبر گوشگ بیت
کندو / کندہ: دریاء کنارہ

تیاب: دریاء دپ ۽ آپ کہ تلگ انت
زر: چہ تیاب ۽ دور جہلیں آپ
کڈا / کڈو: زر ۽ دُور سک جہلیں آپ

ہور: دریاء آپ کہ زمین ۽ سر ۽ دور دزاجی ۽ در کئیت، ہمود اکور کہ دریاء کپیت ہے
جاہ ہم ہور جوڑ بنت، بلوچستان ۽ میانی ہور، کئانی ہور، کلمت ہور ۽ جڈی ہور
نامدار آنت۔

چیکور: ہور ۽ آپ ۽ راہ کہ چو کور ۽ تجیت۔

چور: دریاء تہا کسان کسانیں کئد، ہور ۽ آپ کہ روٹ کئانی تہا آپ داریت اے ہم
چور گوشگ بنت ۽ اد ۽ ماہیگ چوری ماہیگ گوشگ بنت۔

چیکر: تیاب ۽ کش ۽ کوہانی شم کہ اود ۽ یدار داشت ۽ چیر بوت کن آنت۔

ریام: دریاء آپ ۽ چیر ۽ کوہ ۽ سنگ

کاوڑا: تیاب ۽ آپ ۽ چیر ۽ کسانیں سنگ کہ ماہوراں شپنگ ۽ بے وار کن انت۔

زر وان / زر زمین: دریاء تہا کوہ یا زمین کہ چاریں آتراپ ۽ آپ ۽ تہا بہ بیت۔

پونزگ: چہ آپ ۽ چیر ۽ درا تلگیں سُنٹ یا زمین

ڈٹی: دریاۓ چیرے برزیں زمین کہ اودامز نیں لانیج سک بوت کن آنت۔

واتر: دریاۓ کہ بیج وڑیں گورم ۽ گوات مہ بیت، دریا دستانی دل ۽ بہ بیت گوش آنت
دریا و اتر انت ایمن انت۔

کمد: دریاۓ کہ گوات بند بہ بیت، گواتی ہوپے ہم مہ لگیت دریا و در گوش آنت مرچی
کمد کتگ ۽۔

چچل: دریاۓ کہ گورم مان بہ بیت گوش آنت دریا چچل انت بزاں ساپ نہ انت سُرگ
انت۔

کانگڈ: دریاۓ آپ کہ ساپ ۽ پلکار بہ بیت جہل ۽ سنگ ہم گندگ بہ بنت گوش آنت
کانگڈ کتگ ۽۔

چنڈہ / چاڈاپ: دریاۓ آپ کہ تیز روانی ۽ سبب ۽ یدارانی تھا کا آنت مسین آنت
چنڈہ ۽ چاڈاپ گوشگ بنت۔

گورم / چول: گوات ۽ کشگ ۽ سبب ۽ دریاۓ آپ ۽ سربرا گورم wave جوڑ بنت۔

اوسام: گورم کہ پُر شیت آپ پدا تیزی ۽ گوں و اتر دریاۓ روگ ۽ بیت و اسام گوشگ
بیت۔

اومال: مز نیں گورم کہ پُر شیت آپ تیزی ۽ گوں و اتر دریاۓ روگ ۽ بیت ۽ آؤکیں
گورم ۽ گوں ڈک وارت چوٹوپ ۽ توار کنت۔

نیل ء آلاڈ

(HIGH TIDE AND LOW TIDE)

اگس کسى تياب دپ ء سيل ء شنگ گڈا آئى ء الم دبستگ كه برے درياء
 آپ دور پُشت ء انت۔ درياء چيرے سَچھيس سنگ ء ريام ڈن ء انت پدا لہتے کلاک ء رند
 درياء آپ ديم ء انت، سنگ ء ريام آپ ء چيرے گار انت، ہمے نیل ء آلاڈ انت، نیل ء
 آپ باز بیت دريا کموديم ء کنیت ء آلاڈ ء آپ کم بیت ء دريا کموپشت ء کنزیت، نیل
 کہ پُر بیت گوش انت، دريا سمبر انت۔ شش شش کلاک ء سرا نیل ء آلاڈ بدل
 بوہان کن انت بزاں کہ شش کلاک ء نیل بیت پدا شش کلاک ء آلاڈ بیت
 24 کلاک ء تہادورنداں نیل بیت دورنداں آلاڈ بیت۔

نیل ء آلاڈ پر چاہنت؟

WHAT CAUSE TIDE?

نیل ء آلاڈ بونگ ء مستریں سبب ماہ (Moon) ء کشش انت، چو کہ
 زمین روج ء گردانک ء ترگ ء گردش کنگ ء انت، ہمے وڑا ماہ زمین ء گردانک ء
 ترگ ء انت، اے گردشیاں ابید زمین وت ہم گول گول ترگ ء انت کہ
 Rotation of Earth گونگ بیت۔ اے روٹیشن ء سبب ء روج ء شپ جوڑ بنت
 ۔ اصل نیل ء آلاڈ بونگ ء تہا زمین ء ہمے گرد گرد ء گردش ء ماہ ء گریوٹی ء دست مان
 انت، بزاں کہ زمین ء ہمانیمگ کہ ماہ ء نیم ء بیت ماہ ہمانیمگ ء درياء آپاں وتی گریوٹی
 ء سبب ء وتی نیمگ ء بارت ء ہماہند ء دمگانی تياب دپاں آپ باز بیت ء دريا نیل بیت

اے سبب ء زمین دومی نیمگ ء ہم آپ باز بیت۔ اود ء ہم بیل بیت ء دوئیں
 کشانی (Sides) نیمگاں آپ کم بیت بزاں آلاڈ بیت ، انچو بزاں کہ اے نیم ء
 آئیم ء نکاں بیل بیت ء اے کش ء آکش ء مکاں آلاڈ بیت ، زمین روٹیشن ء سبب ء
 شش کلاک ء سراروچے دورند ء بیل بیت ء دورند ء آلاڈ بیت۔

جوارءِ جلاّار

(SPRING TIDE AND NEAP TIDE)

جوارءِ جلاّار ہم دریا ءِ آپ ءِ کم ءِ باز بونگ ءِ دو جاورانی نام آنت ، انچو کہ 24 کلاک ءِ تہا دورند ءِ نیل بیت ءِ دورند ءِ آلاڈ بیت ہے وڑا سر جمیں ماہے ءِ تہا دو پیتگ ءِ جوار بیت ءِ دو پیتگ ءِ جلاّار بیت۔

جوار ءِ دریا ءِ آپ سک باز دیم ءِ کئیت ءِ ہدا نیل ءِ آلاڈ کنت ، گرماگی جواراں آپ انچو باز بیت کہ راہ ءِ دگ ہم بند بنت ، مئے ، سنکین پسنی ءِ جدی ءِ راہ ہمک گرماگ ءِ جواراں داں پیتگ ءِ بند بیت ، دومی نیمگ ءِ جلاّار ءِ دریا ءِ آپ سک باز کم بیت دریا دور پُشت ءِ روت ءِ ہمودا نیل ءِ آلاڈ کنت ، جلاّاری آلاڈاں آپ ہنچو کم بیت نہ زانے دریا کجاشتگ۔

جوارءِ جلاّار سبب پچی انت؟

What Cause Neap And Spring Tide?

جوارءِ جلاّار ہم ماہ ءِ گردش ءِ گریٹویٹی ءِ سبب ءِ بنت ، ماہ (Moon) کس ساس 29 روج ءِ زمین ءِ یک چکرے سر جم کنت۔ ماہ ءِ گردش ءِ اولی ءِ سہمی پیتگ ءِ دریا جوار بیت آپ باز بیت پرچا کہ اے وہد ءِ ماہ روج (Sun) ءِ تجھی ءِ بیت ، ہے حساب ءِ گردش ءِ دومی ءِ چارمی پیتگ ءِ جلاّار بیت پرچا کہ اے وہداں ماہ زمین ءِ کشی نیمگ ءِ بیت روج ءِ تجھی نہ بیت یا زمین ءِ اے کش ءِ بیت یا آکشی ءِ بیت۔

بد آپ:

بد آپ ء درياء آپ ء رنگ سیاہ چک بیت ء دریا سک بوہ کنت ، انجو بوہ کنت کہ سلگ نہ بیت ، اے آپ ء تہا ماہیگ نہ داریت ، ماہیگ چہ اے وڑیں آپ ء دُور تچ آنت باز رند ء ماہیگ وت ء بد آپ ء دور کشان ء دریا ء ڈن لیگ بنت ء ہزارانی کساس ء مر آنت ، ناخدا سلیم گو شیت کہ وہدے پور ء استال زمین ء روانت دریا بد آپ بیت اے ساعت ء دریا داں مز نہیں کچے ء بد آپ بیت ، چیزے روچاں رند کہ کوش کثیت تہ آپ زر ء تیب ء ساپ ء پلگار بوہان کنت ء گڈ سرا تہنا تیب ء لمب ء بد آپ ء گند پشت کپ آنت ء دریا ایشاں ڈن ء کثیت ء آپ ساپ بیت بد آپ ہلاس بیت۔

دریا ء آپ بو پر چا کنت؟

Why Sea Smells Like That?

سائنس ء رد ء آپ رشتت بزاں کہ (OCEAN CURRENT) ء سبب ء بازیں کسان کسانیں دریائی ساہدار ہم سفر کنان ء کا آنت۔ ایشانی تہا (PHYTOPLANKTON) ہم ہوار آنت ہے پائیتو پلائنکٹن ء سیکٹریاوتی رکینگ ء ہاترا ڈی ایم ایس پی بزاں کہ (DIMETHYLSULFORIOPROPIONATE) جوڑ کن آنت ہے ڈی ایم ایس پی آپ ء تہا ڈی ایم ایس (DIMETHYL SULFIDE) جوڑ کن آنت اے چہ سلفر ء پڑیں گیس ء سبب ء دریا ء آپ بو کنت ، اے سلفر جمر جوڑ کنگ ء ہم مز نہیں کردے پیلو کن آنت۔۔۔

جل آپ:

(Phenomenon of Bioluminescent)

جل آپ یا آپ جل تہار ماہیں شپاں بیت، اے وہدء دریاۓ آپ انچوروک بیت کہ اگس سنگے ہتر بدے ۓ تہ آپ شہمیت، گورم پُرش آنت۔ روژناروژنابنت، اے وڑیں آپ ۓ تہا ماہیگ ۓ گرگ گزان بیت کہ آپ ۓ ہر چیزے ڈک بہ وارت آپ شہمیت ۓ روژنابنت۔ بلئے جل آپ ۓ رند روج ۓ ماہیگ مچ بیت ۓ باز گرگ بیت، جل آپ زمستان ۓ بیت۔ مالدیپ ۓ جل آپ سرجمیں دنیا ۓ نامد ارانت۔ جل آپ دنیا ۓ باز جاہ ۓ نہ بیت، اے جلوہ ناکیں ندرگ دنیا ۓ باز کم جاہ ۓ گندگ بیت، ہے کمیں جاہانی تہا بلوچستان، ہم ہو ارانت۔

آپ پرچا شہمیت؟

Why Sea Water Glow?

دریائی زانتکارانی ردء جل آپ ۓ سبب لہتے کسانیں مائیکرو اسکوپک BIOLUMINESCENCE ساہ دار آنت کہ پہ وتی رگینگ ۓ نیلیں رژن BLUE LIGHT یلہ دے آنت، اے رژن یلہ دیوکیں ساہ دار (DINOFLAGELLATES) گوشگ بنت کہ پلینکٹن کٹم ۓ باسک آنت، اے OXYGEN ۓ LUCIFERASE ۓ سبب ۓ رژن ودی کن آنت، جل آپ ۓ رند روج ۓ ہے پلینکٹنانی مچی ۓ سبب ۓ آپ سہر ۓ ناسی چک بیت کہ RED TIDE گوشگ بیت، اشانی ورگ ۓ بازیں ماہیگے کنیت۔

جل آپ ۓ BIOLUMINESCENT PHENOMENA ۓ درگت ۓ گیشیں سرپدی ۓ واستہ یونیورسٹی آف کیلیفورنیا ۓ انسٹیٹیوٹ آف

اوشیانو گرائی ء میرین بائیو لوجسٹ مائیکل لیڈز (MICHEAL LATZ) ء
گپ ء تزان (LOS ANGELES TIMES) ء یوٹیوب چینل ء ہست
آنت۔

دو آپگ

دو آپگ ء آپ ء رشت سک تیز بیت ء چکریت، آپ ء کتگیں ماہوروت ما
وت اڈانت، دریاورد گوش آنت کہ دو آپگ ء آپ ء چیر ء سک رشت بیت، بگندے
اوشین کرنٹ ء سبب ء دو آپگ بیت۔

اسپیت آپ

اسپیت آپ ء دریاء آپ ء رنگ چوشیر ء اسپیت بیت، بازاشی ء پنجاب ہم
گوشیت، اے آپ ء ماہیگ باز بیت حاصل ہو رند اسپیت آپ بیت نگلم، مربا،
اشور، وڑوڑیں ماہیگ مچ بیت۔

تمر ء درچک: (MANGROVE TREES)

تمر گر میں دمگانی یک کوہن ء قدیمیں تیاب دپی درچکے کہ گیشتر ہما جاہ ء
رُ دیت کہ کور ء دریاہور بنت، اے سارتیں جاہاں رُست نہ کنت بس گر میں نکاں
(خط استواء نزدیک ء نکاں) بیت، پیش ء زمانگ ء تیابانی لمباں تمر ء درچکانی مزین
مزینیں جنگل بوتگ آنت بلتے مردماں اے تلاہیں درچک ء ارزشت نہ زانت ء مدام
تاوان بارکت آنت۔

National Ocean Service ء رد ء انوگیں زمانگ ء دنیا ء تہا کساس

80 تہریں تمر ء درچک ہست، پاکستان ء تیاب دپی دمگاں پیش ء وہد ء ہشت تہریں

تمربوتنگ بلئے مروچاں تہنا چار وڑیں پشت کپتنگ، اشانی تہا، Ceriops Tagal،
 Agiceriois, Rhizophora, Macronate, Avicennia Marine
 ہوار آنت، بلوچی ء اشاں تمہر ء گیمیری گوش آنت، پاکستان ء تہا کساس 990 کلو میٹر
 زمین ء سہرا تمہر ء دڑ چک ہست ء گیشتر سندھ ء آنت، تمہر ء اے دڑ چکانی تہنا
 10,15 درسد بلوچستان ء آنت، لسبیلہ ء مکران ء مینگر وزہ کسان کسانیں جنگل ہست
 آنت۔ گوادر ء تیاب دپی دگ کلمت ء سد اسال ساریگیں تمہر ء دڑ چکانی جنگل سکیں
 زیباہیں ندر گے پیش دار آنت، اے درگت ء من کلمت ء یک ہشتاد سالی کماشے ء را
 جست کتگ کہ اے تہراں چینکس و ہد بیت گڈا کماش ء در آئینت کہ داں من سر
 چست کتگ اے ہست آنت، لہتے مردم گوشیت کلمت ء تمہر چہ بلوچ بامر د حمل
 جیندہ زمانگ ء ہست آنت، ہے تہرانی سبب ء کلمت ء مدگ یک زمانگے سر جمیں
 ایشیاء نامدار ات آنت، پرچا کہ تمہر ء دڑ چک پہ دریائی ساہ داراں سک ارزشت
 داریت، مدگ (SHRIMPS) ٹانگا (CRABS) ء دگہ کسان کسانیں
 ماہیگ ء مس ہے تہرانی تاک ء بوڑاں و رانت ء اشانی ساہگ ء روٹگانی تہا
 ہنیک ء چک دینت، تمہر دڑ چک اے ساہدارانی واستہ لوگ ء بسات ء کار کن آنت۔
 اے دڑ چک حاموشیں سپاہیگ ہم گوشگ بیت پرچا کہ اے مدام توپان ء شرتگانی
 و ہد ء چو تہر دیں سپاہیگ ء دریاء دیم ء اوشتانگ ء وتی دمگاں رینیت، گرماگی بیلانی
 مز نیں آپاں ہم داریت، بلئے حیف کہ تمہر ء ارزشت ء انگت نہ زان انت ء تمہر ء
 مدام وتی اشتہرانی کدیم جوڑ کنیں۔

بلوچستان ۽ زروان

(ISLANDS OF BALOCHISTAN)

زروان ھما خشکيں زمين ۽ گوش انت ڪه آني ۽ چاريں آتزاب ۽ آب به بيت، ڪتاباني رده ۽ بلوچ زره ۽ پيشي زمانگ ۽ باز زروان بوتگ بلئي انوگيں وهده ۽ بلوچستان ۽ درياء تهنا دوزروان انت ڪيه هپت تلار انت ڪه تياب دپي شهر پسني ۽ 39 ڪلو ميٽر (20 ميل) دور درياء تهنا انت ۽ دومي چرنا انت ڪه گڏاني ۽ نزيڪ ۽ انت۔ مروچاں پيشڪان ۽ مانبر هم آب ۽ بريتگ ۽ زروان جو ڪنگ، 2017 ۽ مزنيں زمين چنڊ ۽ پد گوادر ۽ پدي زره هم زروان ڊر اتلگ بلئي پدا اے زمين چنڊ ۽ جزيره واتر آب ۽ شنگ ۽ گار بوتگ، چشيش ڪوه مدام ڊر ڪا انت ۽ گار بنت۔ بلوچ ڪلاسيڪل شاعري ۽ تهنا جزيره ۽ واسه زرزمين ڪار مرز بوتگ بلئي مروچاں لس مهلوڪ ۽ Island ۽ واسه بلوچي لسزروان زرتگ۔

بلوچستان ۽ مستريں زروان هپت تلار انت، ويڪيپيڊيا ۽ رده هپت تلار ڪوه ڪساس 7 ڪلو ميٽر ڊراج ۽ گيش 3 ڪلو ميٽر پزاه انت، دگه باز رپورٽاني رده هپت تلار ڪوه 6.7 ڪلو ميٽر (4.2 ميل) ڊراج ۽ 2.3 ڪلو ميٽر (1.4 ميل) پزاه انت، اے زروان ۽ ڪل رقبه 6.7 مربع ڪلو ميٽر (2.6 ميل) انت، ڪوه ۽ بزرترين جاه چه درياء 246 فٽ (75 ميٽر) انت، ڪوه ۽ روڪيتي نيمگ ۽ دوڪسانين خشڪي هست ڪه هندي مردمانی زبان ۽ بالادي سر ۽ چير سر گو شنگ بنت، بالادي سر ۽ زمين سنگ انت ادا ڪهور (سمڊ) ۽ ڊر چڪ هم هست، واجه ڊر (حضرت خضر) ۽ ٺهڪانه ۽ هم هست ۽ مسيته هم هست، چير سر ۽ زمين نريں ريڪ انت چير سر ۽ نيمگ ۽ بزر ۽ ڪوه ۽ سرا سنگال گوں

جوڑکتکیں مہاکالیء مندرے ہم ہست، باز اے مندرے گوں سیتاماتاء ہمگر نچ کنت،
 یک ہندو عقیدہ ہے ء ردا بھگوان شیو جی ء یک کٹریں داسی ءے کہ تزکیتنگ آئی ء جان
 ء نکر شنگ بوتگ آنت ہے داسی ء سرگ ماں ہپت تلار ء کپتنگ ء ہے ٹک ء مندر
 جوڑکنگ بوتگ ہندوبر اتانی ردا ہنگول ء ہم ہے داسی ء جان ء نکرے کپتنگ کہ ہے
 جاہ ء انو ہنگلج مندر (نانی مندر) انت، اے مندرانی بابت ء دگہ روایت ہم ہست
 چو کہ بھگوان مہاکالی ء وتی سفر ء و ہد ء ہمداداشتگ، ہپت تلار ء کوہ ء سراوڑ وڑیں کاہ
 ہم ہست بگندے اے نایابیں جڑی بوٹی بہ بنت حاصل ہو رء رندہپت تلار ء کوہ ء سر
 سبز سبز بیت۔

ہنچو گوشنت کہ ہپت تلار ء نام پنتیں تلارانی سبب ء ایرکنگ بوتگ بلئے
 لہتے دریاورد گوش انت، اداہپت ماتی لال گل انت، اے چہ ہپت لال ء ہپت تلار
 بوتگ بلئے پنتیں تلار والاگپ گہتر انت۔ چیر سر ء دو قبر ء نشان ہم ہست انت، باز
 مردم گوشنت کہ پیر پگرا ء پت ہمداد قبرکنگ بوتگ، چُشیں بازگپ ہست اے
 ایٹکیں زروان ء بابت ء بلئے درسیں گپانی سراہیہ کنگ ہم نہ بیت۔

ہندو اے زروان ء ستاں دیپ (ہپت چراگ) گوش انت ء عرب گوش
 انت آستولا بلئے میان استمانی جہان ء بلوچستان ء اے زیباہیں زروان
 (ISTOLA ISLAND) ء نام ء زانگ بیت، باز مردم گوشنت کہ اسٹولا سکندر
 اعظم ء جرنیلے بوتگ کہ ہمداداشتگ ءے۔

ہپت تلار بلوچ دریاوردانی بنکی بدن انت، توپان ء شر تگانی گزانیں
 ساعتمان زر ء کٹی ء یدار ہپت تلار ء پناہ زور انت ء موسم ء شر بوتگ ء ودار ء شنتن
 بنت ء ودار انت۔ بلوچ زر ء اے جلوہ داریں زروان ء وڑوڑیں مرگ ء ماہیگاں ابیدجتا

جتا ہیں دریائی ساہ دار ہم شتریں کسا سے ء ہست۔ پہ نودر براں میرین بائیولوجی ء پریکٹیکلانی واسطہ چہ دُرستاں و شتریں جاہ ہپت تلار انت۔ اے آئی لینڈ شو نزیں کسیپانی، ہنکین انت ادا مدام گرین ٹرٹل گردنت ء ہنیک دینت، مرجان ء سنگ (کورل ریف) ہم ادا باز ہست Sea Urchin ہم مچ انت، 1992 ء سرکار ء ہپت تلار ء کوہ سرا ہتی ء جتگ ات بلتے مرچاں تہاری ء مانٹانگ۔ انوں لہتے سال ساری سرکار ء ہپت تلار میرین پروٹکٹڈ ایریاء (Marine Protected Area) قرار داتگ بلتے اے کار تہنا کا گدانی تہا بوتگ۔ اصل ء ہپت تلار ء مدام سیل ء سوادى پٹنگ کنوکیں مردم کاینٹ ء کسیپ ء زری ساہداراں تاوان بار کن انت۔ زروان ء گوں پلاٹکی بوتل ء کا گداں گند ہم کن انت۔ دومی نیمگ ء دریاورد ہم وتی ماہوری ٹکراں ہپت تلار ء دور دے انت ء کسیپی چکاں کش انت۔ ہپت تلار دریائی مَرگانی واسطہ ہم رامسر سائیٹ درملکی مَرگانی بازی ء سبب ء سرکار ء اے زروان رامسر سائیٹ لیکیتگ، بلتے میرین پروٹکٹڈ ایریاء رامسر سائیٹ بوٹگ ء پد ہم ہپت تلار پہ مَرگ ء کسیپ ء ماہیگاں اینیں جاہے نہ انت۔

بلوچ زر ء دومی زروان چرنا انت کہ مبارک گوٹھ ء سٹے کلاک ء سفر سرا انت، چرنا نیلیں زر ء تہا یک نیم کلو میٹر دراج ء نیم کلو میٹر پزا ہیں کوہے، ادا مدام کراچی ء مردم پہ پٹنگ ء روانت۔

مرجان

(CORAL REEF)

مرجان لیماڈی یا آپو بزاں کہ جیلی فش ء کٹم ء سیادی داروکیں دریائی ساہدارے پیش ء سائنس ء مرجان دریائی دڑچکے نامینتگ پدا جانورے ء نو سنگے ہم گوشتگ بیت پرچاکہ وهدء ہمرائی ء مرجان چہ جہل ء چوسنگ ء ڈڈبوہان کنت۔

اشناناں انگریزی ء کورل گوش آنت ء باز کورل کہ یکجاہ بیت کورل ریف جوڑ کنت ہے کورل ریف اردو ء مونگے کے چٹان گوشتگ بنت ، گلزار گچکی ء وتی کتاب ء تھا کورل ریفاناں بلوچی ء دگہ نامے داتگ مئے کرا دریاورد اشان ریام گوش آنت ، اے مرجانی کوہ ء ریام ہزارانی کساس ء دریائی ساہدار ء ماہیگانی لوگ آنت ، ماہیگ اشانی تھاہیک ریچ آنت ، وپس آنت ء دم بالا کن آنت۔

پیش مسج ء زمانگ ء مردماں سہر ء گلابی نیں مرجان پہ جنگ ء باج برگ ء واستہ شرک ء پال کار مرکز کتگ آنت بلئے وهدء ہمرائی ء انسان ء دیمروی کتگ گڈا مرجان مندڑیک ء تاجانی براہ جوڑ بوت آنت ، قرآن پاک ء تھاہم مرجان ء نام پہ زیبائی گرگ بوتگ۔

دنیا ء مستریں کورل ریف (THE GREAT BARRIER REEF)

آسٹریلیا ء نزیگ ء زرء تھاہانت کہ چہ رنگ رگی مرجاناں پڑء چکارانت ، مئے دریا ء مرجان دریاورد اں چہ وهدء زمانگاں دیستگ بلئے 1986 ء UNEP ء پٹ ء پولے ء گوشتگ کہ پاکستان ء دریا ء کورل ریف نیست پدا 2006 ء WWF ء کراچی یونیورسٹی ء یک پولکاری ء مئے دریا ء مرجان ء سنگانی بوتگ ء جار جتگ ، 2011 ء

UK ۽ رپورٹ ۽ گوشتنگ کہ پسنی ۽ زروان ہپت تلار مرجان ۽ سنگانی لوگ انت۔
 انوگیس و ہد ۽ ہپت تلار ۽ چرنا ۽ ابید پسنی، گوادر، اور ماڑہ ۽ جیونی ۽ دریاہاں کساس 55
 زندگیں کورل ریف ہست آنت بلتے حیف کہ اے مرجانی کوہ خطرہ ۽ دیسپان آنت،
 2017 ۽ لسبیلہ ۽ زروان چرنا ۽ کورل بلیچنگ (CORAL BLEACHING)
 بزاں مرجانی مرگ ۽ حال ماں نیوز چینلاں شنگ بوتگ آت، مرجان و ہدے مر آنت
 اسپیت بنت ہے عمل ۽ کورل بلیچنگ گوش انت، آسٹریلیا ۽ زر ۽ ہم موسمی بدلیانی
 سبب دنیا ۽ مستریں مرجان مرگ انت، انچو کہ 28 ۽ گیش گرمی اے جلوہ ناکیں
 ساہ داراں ہلاس کنت ۽ روج پہ روج دنیا گلوبل وارمنگ ۽ سبب ۽ گرم بوہان انت،
 دومی نیمگ ۽ مئے دریا ۽ مرجانی پہریزگ ۽ واستہ بچ وڑیں گام گنج زورگ بوتگ ۽ نہ
 انت، گھو ۽ ٹولر والا مئے دریا ۽ مرجانی سنگاں مدام دُز آنت ۽ کراچی ۽ بہاکن انت،
 ہپت تلار ۽ مرجان اشاں پہ ذی ہلاس کت آنت، پرچا کہ مرجان سہت ۽ زیورانی تہا
 باز کار مرز بیت، بایدیں سرکار ۽ وانند ہیں مردم مئے دریا ۽ مرجانی پہریزگ ۽
 خاطر ۽ کمو بہ جیر آنت۔

Artificial Coral Reef: و ت جوڑ کتگیں کورل ریف:

انسان چہ قرناں نیلیں دریا ۽ سرا بوجیگ تا چینان پیداک انت، ماہی
 کشیں لانچ ۽ یڈاراں ابید مز نیں مسافر بروکیں بوجیگ ہم چہ قرناں نیل بو میں زر ۽
 سینگ ۽ وڈان سفر کنان آنت، پیش ۽ داری بوجیگ بوتگ آنت پدا انسان ۽ آسن ۽
 کار مرز کنگ در برتگ گڈا بوجیگ ہم گوں آسن ۽ جوڑ بوتگ آنت، چہ زمانگاں باریں
 چنت لانچ ۽ میل دریا ۽ میار بوتگ، چنت بڈیتنگ ۽ زر ۽ جہلائی ۽ ایر بوتگ و ہدے
 سالاں رند ہے بڈیتگیں میل ۽ بوجیگانی ڈھانچہ کہ زر ۽ جہلائی ۽ دست کپتنگ آنت

تہ اے ماہیگ، زری ساہد ارانی لوگ جوڑ بوتگ آنت، اشانی تہا بازینے چہ کورل ریف، پُرات، وہدے کہ نوکیں زمانگ، انسان، پھمیتنگ کہ زر، کورل ریف کم کم، ہلا س بوتگ، آنت گڈ ازور کوہن، کلنڈیس میل، لائچ، بالی گراب، جنگلی ٹینک ہم دریا، دور داتگ آنت کہ اے کورل بند آنت زری ساہد ارانی ٹھکانہ جوڑ بنت بلتے اے گرانیں، بلاہیں ساماناں باز جاہ زر، ابرمی مرجان تاوان داتگ آنت، 1970ء دہک، امریکہ، فلوریڈا، زر، 2 دو ملین ٹاڈر، ریاء، بڈینگ بوتگ کہ کورل بہ بند آنت بلتے ہیچ نہ بوت۔ مروچاں باز ملک کنکری، سمیٹ، فابری، سریاء، مزین، مزین بلاک جوڑ کنگ، دریا، تہا دور دیگ، آنت اے تجربہ سبب مند بوتگ پشکہ امریکہ، چہ گوشتگیں 25 سال، سک باز بلاک زر، میار کنگ بوتگ آنت، اودا باز مرگیں مردمانی سیادہ یا تگاری بلاک ہم جوڑ کن آنت، زر، دور دے آنت۔

بلوچستان، زر، تہا آرٹیفیشل کورل ریف

Artificial Coral Reef in Balochistan Sea

بلوچستان، زر، کورل ریف ہم خطرہ، آماج آنت، روچ، روچ کم بوہان آنت، سبب، محکمہ ماہی گیری بلوچستان، ڈائریکٹر میرین فشریز احمد ندیم، انڈینڈنٹ اردو، گون تزان کنان، گوشتگ کہ پہ ماہیگ، زری ساہد ارانی رکینگ، ہاتر بلوچستان، دریا، تہا 30، گیش مصنوعی کورل ریف جنگ بیت، اے درگت، اولی تجربہ جیونی، نزدیک، گو اتر، کنگ بوتگ۔

احمد ندیم، گوشتگ کہ 4 کروڑ 85 لکھ، 330 مزین سمیٹ، سریائی بلاک جوڑ کنگ بیت، کرین، کمک، دریا، تہا ایر کنگ بنت، آئی، گوشتگ کہ بلوچستان، تہا کورل ریف، ہشت جاہ باز ارزشت دار آنت کہ اشانی تہا جیونی، پشکان، گوادر،

سربندن، پسنی، اور ماڑہ، سون میانی ۽ گڈانی ہوار آنت، اے بلاک انچو گول دائرہ ۽ شکل ۽ دریا ۽ چیر ۽ ایر کنگ بنت کہ ٹرالروالابانی ماہوراشاں تاوان دات مہ کن آنت، اگس اے تجربہ سبب مند بوت گڈابلوچستان ۽ زری چاگرد ۽ واستہ یک مز نہیں سبب مندری ۽ بیت۔

اے مصنوعی کورل ریفانی ٹھیکہ این پی ۽ راہشون خدا بخش سعید صاحب ۽ گون بوتگ من اے درگت ۽ گوں کے بی سعید ۽ گپ ۽ تران کتگ۔ کے بی سعید گوشت کہ اے مصنوعی کورل ریفانی خیال فشریز ۽ گوستگیں ڈی جی محمد نور صاحب ۽ آؤرتگ 2015 ۽ ٹینڈر بوتگ ۽ 2020 ۽ جیونی نزیک ۽ 8 کلو میٹر دور دریا ۽ آپ ۽ کتگ آنت۔

گرے کرکینک

(SEA SHELLS)

دنیا ۽ تہا گرے کرکینکانی ہزاراں تہر ہست آنت، رنگ رنگیں شوق شوقیں، ۽ کسان ۽ مز نہیں گرے کرکینک مدام تیا بانی دپاں کپتگ آنت، اے جلوہ ناکیں گرے کرکینک ہے ساہدار جوڑ کنت کہ ہے شیلانی تہا آنت، اصل ۽ اے ساہدار فائیلیم مولسکاء ساہ دار آنت ۽ (MOLLUSK) گوٹگ بنت، اے گرے کرکینک ہے ساہ دارانی جان ۽ بہر آنت، اے مولسک دریاء تہا واد ۽ دگہ کیمکلاں زور آنت چرے سبب ۽ ایشانی جان کیمیشیم کار بونیٹ باز جوڑ کنت ہے کیمیشیم کار بونیٹ ایشانی جان ۽ ڈنی پوست OUTER CELLS ۽ ڈڈ کنت ۽ شیل جوڑ کنت، ساہدار ۽ عمر ۽ حساب ۽ شیل ہم مستر بوہان کنت، بزاں کہ اے شیل ہے ساہدار ۽ Exoskelton آنت، فائیلیم مولسکاء ساہدارانی سے کلاز (گروپ) آنت،- CEPHALAPODS،

-HASTROPODS ۽ BIVALVES،

اسٹروا پوڑزانی شیل بلوچی ۽ گرے گوٹگ بنت، اے گرے CONE شکل ۽ آنت بزاں سرے ٹسک ۽ سرے زنڈ، باز گرچہ برز ۽ چہ ٹسک بیت ۽ جہل ۽ زنڈ بیت، باز دراج بیت چو کون آئس کریم ۽ وڑا بیت، گرے جوڑ کنتو کیں نامدار تریں ساہ دار SNAIL آنت۔

بائے والزانی شیل بلوچی ۽ کرکینک کتگ بنت، کرکینکانی چہ نہہ ہزار ۽ گیش تہر آنت، ٹک ہم کرکینکی تہرے، کرکینکانی دو تہا بیت کہ بند ۽ پچ ہم بوت

کن آنت، کرکینک پتن بنت ءچہ تہاچہ حالیک بنت، سیمی کلار کیسیلو پوڑاں اشانی تہا
مس، آکٹوپس (پانچلی مس) ءدگہ ہنچیس نرمیں دریائی سہا دارکایت،

گڑے کرکینکانی ارزشت:

Impotence Of Seashells

زانیکارانی ردء گڑے کرکینک دریاء تہ ءچاگرد (ایکو سسٹم) ءساکم ءبیلنس
کنگ ءواستہ مزنیں کردارے پیلوکن آنت، اے MOLLUSKS بازیں
ماہیگ ءدگہ سہادرانی وردن آنت، اے دریاء چیر ءگندء گسٹراں وراآنت ءدریاء
ساپ ءپلگارکنگ ءکمک کن آنت، اے سی شیلانی تہ ءسہادر کہ وہدے مریت گڈا
دریا اے حالیگیں گڑے کرکینکاں ڈن ءگشیت ءتیابانی دپاں لپگ کنت دریاء دپاں
سنگریت، اے سی شیلزچہ تیاب دپ ءزمیناں سمندری کٹاؤ ءپہریز آنت، اے باز
کسانیں دریائی لوکانی گس جوڑ بنت، بلئے مئے گڑے کرکینک ہچ پہریزگ بوئنگ ءنہ
آنت، مئے گڑے کرکینک دریاء تہا ہم شکارکنگ بوئنگ ءآنت دریاء ڈن ہم دُزگ ء
برگ بوئنگ ءآنت، حاصل بنگالی مئے زر ءگڑے شکار کن آنت اے گر TOP
SHELL ءگرگ ءواستہ بندات ءدریاء گندء گسٹریچ آنت وہدے گر اشانی ورگ
ءکسیت گڈا چیر کتگیں ڈب ءماہوراں اڑیت بزاں دریا ہم گندکنگ بوئنگ
آنت ءسپائی کنوک ہم کٹنگ بوئنگ آنت اے ٹاپ شیل ءشکار قانوناً جرم آنت بلئے
شو کو قانون مانون نہ نیت، اے گر حاصل پہ جاپان ءچین ءدیم دیگ بنت اودا اشاں
وش و ش ءورا آنت، مئے ہند ءبنگالی ہم اے گرانی تہ ءسہادر ءٹیٹ ورا آنت ءگوش
آنت کہ اے مرد ءواستہ زبرد ستیں وراکے۔

مُر تگلیں گُردے کر کینکائی شیل گیشتر زیبا نشی کاراں DECORATION

ء واستہ ء سہت ء زیورانی JEWELLARIES تہا کار مرز کنگ بنت ، مئے ہند ء باز
اے شیلان لوگ ء کدی ہم نہ بارت کہ اے مُر تگلیں ساہدارے ء جون ء بہر آنت
اشاں لوگ ء ایر کنگ ء لوگ ء برکت روت ، وت ماں وت جنگ ء ہبر بیت بلئے
دومی نیمگ ء باز مردم گو شیت کہ اے کچک ء کر کینک دریگانی دپ ء ایر بہ بنت
لوگ ء جن ء بلا اتک نہ کن آنت ، یکے ء اے ہم گو شتگ کہ کر کینک ء مہلب بہ جن
الماری ء گدانی چیر ء ایر کن اولاد نصیب بیت ، ہر کسی وتی حیاں ء لیکہ ئے۔

کُچک ء کر کینکائی تہالال ء گوہر: (PEARL IN SEASHELLS)

اے ہبر سد در سد راستے کہ کُچک ء کر کینکائی تہالال ء گوہر مان بیت
بلوچ شاعر منظور بسمل ہم گو شیت ؛
ما فقیریں ماتیا بانی دپ ء

کُچک ء کر کینک لال ء گوہر کش اتگ ،

بلئے اے لال ء گوہر ء موتی ء جوڑ بونگ ء سر بلوچ دریاورد ء جدید سائنس
جتا جتا ہیں حیاں ء لیکہ دار آنت۔ بلوچ دریاورد گوش آنت کہ دریا ء چیر ء مزن مزنیں
کوہانی برزیں ریام ء تلبہاں کہ ہے کر کینک پر آنت ء لچیتنگ آنت ہے کر کینک و ہدے
آپ ء ڈن ظاہر بنت بزاں کہ آلاڈ ء آپ کم بیت گدا ہے برز ء کر کینک آپ ء ڈن
ظاہر بنت پدا ہے ساعت ء کہ کر کینک ڈن ء انت اگس ہے ساعت ء ہو رہہ گواریت
گدا کر کینک وتی دپ ء پچ کنت ہو رہہ ترمپ کر کینک ء تہار و آنت پدا وتی دپ ء بند
کنت ، ہے ترمپ چل روچ ء رند موتی بزاں کہ گوہر قیمتی جوڑ بیت۔ دومی نیمگا
سائنس اے گپ ء تچک ء رد کنت سائنس ء رد ء دُر ستیں شیل والا ساہدار

موتی ء گوہر قیمتی جوڑگت کن آنت بلئے گیشتر کر کینکے ء تہ ء ساہدارے کہ
 OYESTER گوٹشگ بیت ہے باز گوہر قیمتی ء ڈریں صدف جوڑگت کنت، آگس
 اے کر کینک ء تہا درآمدیں چیزے بزوں کہ ریکے سنگے یادگہ چیزے بہ کپیت یا بہ
 رؤت گڈا کر کینک ء تہ ء ساہدار ہے درآمدیں چیزے ہلاس کنگ ء واستہ یک موادے
 یلہ دنت کہ نیکر (NACRE) گوٹشگ بیت، اے نیکر ہما درآمدیں سنگ ء چپ
 ء چاگرد ء پتاہیت انگریزاے نیکر ء MOTHER OF PEARL بزوں گوہر
 قیمتی ء مات ہم گوش آنت، ہے نیکر ء کہ کیمیشیم کاربونیٹ، پروٹین، منرل ء دگہ مواد
 مان اے شست روچ ء رند موتی جوڑ بیت۔ باز جاہاں چہ کر کینکاں موتی جوڑ کنگ ء
 فارم ہم ہست آنت۔

پانچلی مَس، ہشت پانچ

(OCTOPUS)

آکٹوپس فائیلیم مولسکا ء ٹولی ء ساہدارے اے ٹولی ء CUTTLE
 SQUID ء FISH ہم ہوار آنت بلئے آکٹوپس اے ٹولی ء ایڈوانس ترین ساہدار
 آنت، بلوچ دریاورد اے سیں ساہداراں مَس گوش آنت، اصل ء اے دریائی ساہ
 داروتی رینگ ء واستہ سیاہیں مَس یلہ دئے آنت پشکہ بلوچستان ء دریاوردانی کرا اے
 مَس آنت۔

آکٹوپس ء لہتے جاہ ء پانچلی مَس ء لہتے جاہ ء ٹانگی مَس ہم گوش آنت، ہشت
 پاہم گوشگ بیت اے تہریں مَس ء 300 ء گیش قسم ہست اے سارت ء میخیں
 آپاں ہم بنت ء گر میں آپ ء دریاہاں ہم بنت بلئے سارتیں آپ ء دریابانی مَس چہ
 گر میں آپ ء مساں کمو مَس آنت۔

آکٹوپس سکلیں عجیب ء غریبیں دریائی مخلوقے اشی ء سئے 3 دل آنت، ٹہہ
 9 دماغ آنت ء ہشت 8 پانچل (ARMS) آنت، اے مَس ء خون ہم ٹہہ نہ آنت

نیل (BLUE) آنت پشکہ آکٹوپس MOST MYSTERIOUS
 CREATURE OF THE SEA گوشگ بیت، اصل ء اشی ء مَس ترین دماغ
 سر ء ٹوک ء آنت ء ہشتیں پانچلاں جتا جتا یک یک دماغے ہم مان اے حساب ء کل
 ٹہہ دماغ بنت، اے ساہدار چو دریائی دگہ ساہدارانی وڑا ٹولیاںی شکل ء نہ تڑیت۔ اے
 ایوک ء گردیت ء شکار ء شوہاز ء یلہ چہ بیت، گیشتر کسانیں ماہیگ، مدگ ء دگہ
 لوکلاں وارت، اے برے جاہے وتی لوگ ء جوڑ کنت ء ہر دہ پانزدہ روچ ء سراکٹو ہنیں

لوگ ءیلہ دنت ءنوکیں جاہے روت۔ باز براپلاٹکی ساماناں ہم وتی لوگ جوڑکنت،
پرچاکہ اے مس زرء جہلاکئی ءسی فلورء سرازندگی گوازینیت، وہدے کہ مزنیں
ماہیگ اشیء سرارش کن انت گڈا اے سیاہیں مسے یلہ دنت ءتجیت اے وتی رنگ ء
ہم مٹ کت کنت پمشکہ مس ءشکارپہ ماہیگاں ارزان نہ انت، آکٹولپس ء عمر ہنچو
مزن نہ بیت اے داں یک سالے ءدوسال ءزندگ بیت پدامریت اصل ءاشیء
نرکسان بنت ءمادگ مزن بنت نر کہ وہدے گوں مادگ ء ہوار بیت پدامریت
مادگ کساس لکھ ءگیش ہیک دنت ہیک ءچکانی پہریزگ ءرند مادگ ہم ہلاس
بیت ءمریت۔

مَس

(CUTTLE FISH)

زرد نیاءِ جہان ء ساہد ارانی لوگ انت، زرء تہا عجیب ء غریبیں بازیں ساہدار ہم ہست انت چہ ہمشاں یکے کٹل فیش بزاں کہ مَس انت، انچو گوش انت کہ اے آکٹوپس ء اسکواڈ ء سکینڈ کزن انت مئے گرا اے درستاں مَس گوش انت پرچا کہ اے CEPHALOPODS سیاہیں مَس یلہ دئے انت اصل ء اشنانی جان ء تہا INKSANK مان ء شکاریاں رگ ء آہاں ریبینگ ء ہاترا اے مَس یلہ دے انت ء تیج انت۔

ویکیپیڈیا ء درء دنیا ء تہا کٹل فیش ء 120 ء گیش تہر انت، اے سکیں چالاک ء چر بکیں ساہدارے کہ مدام وتی رنگ ء مٹائیت ء دگہ ماہیگانی گیگان گپت، سنگانی تہا بیت۔ وٹا سنگانی وٹا کنت کاہانی تہا بیت وٹا کاہانی وٹا ء رنگ ء کنت، دریائی زانکار STEVE WINKWORTH ء روء دنیا ء مستریں کٹل فیش GIANT AUSTRALIAN CUTTLE FISH انت کہ داں 50 سینٹی میٹر ڈراج بیت ء کستریں مَس FLAMBOYANT انت کہ تہنا 8 سینٹی میٹر ڈراج بیت۔

اے مسانی تہا انٹرئل شیل (INTERNAL SHELL) مان کہ مئے بلوچانی کرا مَسی بڈ گوشگ بنت۔ مئے تیاب دپاں چخشیں مَسی بڈ مدام کپتنگ انت، باز مردم اے مَسی بڈاں چنت ء لوگاں داستنگیں مُرگاناں وارینیت، حاصل مٹوء پنچ

نامیں مُرگ اشاں سک چونڈ آنت، کٹل فش ۽ وراک مدگ، کُکلی ۽ دگہ کسانیں
 ماہیگ آنت ۽ کٹل فش ۽ چند پاگاس، گو کین ۽ دگہ مز نیں ماہیگانی وراک آنت۔
 بلوچستان ۽ دریاء بازوڑیں کٹل فش دست کپیت۔ اگست ۽ ماہ ۽ کہ مس ۽
 موسم بیت پسنی ۽ دریا ورد گیشتر مس ۽ شکار ۽ ہپت تمار ۽ روانت ہمود ۽ دار
 آنت ۽ مس ۽ گران کن آنت، مئے سنگتیں دریا وردے گو شیت مس ۽ شکار سک
 ارزان آنت ۽ دریاء شکارانی تہا درستاں ارزان ۽ وشتریں شکار آنت،

مس ۽ شکار چون بیت؟

HOW TO CATCH CUTTLE FISH?

مس ماہواں ہم اڑیت بلئے اے ہر دیں ساہ دار ۽ موسم کہ کُنیت گڈا
 اش ۽ چنگوٹ یا چانگوٹ ۽ سراگر آنت، چنگوٹ مز نیں دارے کہ سراچو باسکٹ بال
 ۽ گول ۽ گولیں سیمیں پرنٹ ۽ ۽ ہے گولیں سیم ۽ ماہورے بستگ، مس کہ دریا
 ۽ ملک ۽ بیت چانگوٹ ۽ مس ۽ تچبی ۽ جہلی نیمگ ۽ کار آنت ۽ یکپارگی بُرز ۽ اودار آنت۔
 مس چانگوٹ ۽ تہا ماہور ۽ بیت، یدار ۽ دپان ۽ ایرکنگ بیت بلئے وتی مساں یلہ دنت
 پداٹاکی ۽ دور دیگ بیت اگس مادگیں مسے گپت گڈا برابر آنت کہ مادگیں مس ۽
 بند ۽ یلہ دے دُرستیں نرمیں مس وت یک یک ۽ کاینٹ ۽ چانگوٹ ۽ میار بنت۔

مئے دریاء لہتے مسانی نام:

Some Cuttle Fish, Squids and Octopus of Balochistan

ARABIAN CUTTLE FISH	مَس
OMAN CUTTLE FISH	مَس
KOBI CUTTLE FISH	مَس
PHARAOH CUTTLE FISH	مَس
HOODED CUTTLE FISH	مَس
LARGE STRIPED CUTTLED FISH	مَس
STARRY CUTTLE FISH	مَس
TRIDENT CUTTLE FISH	مَس
SPINELESS CUTTLE FISH	مَس
SHARPEAR ENOPE SQUID	مَس، قلمی مَس
TANING'S OCTOPUS SQUID	مَس، کڈاہی مَس
REINHARD'S CRANCH SQUID	مَس
LITTLE INDIAN SQUID	مَس، شیشہ مَس
SWORD TIP SQUID	مَس
INDIAN SQUID	مَس، مینا، شیشی مَس
LONG BARREL SQUID	مَس، مینا
COMMON CLUBHOOK SQUID	مَس
SHINY BIRD SQUID	مَس
SICILIAN COMB FINNED	مَس
PURPLE BACK FLYING SQUID	مَس
DIAMOND BACK SQUID	مَس

SAND BIRD OCTOPUS

مَس، پانچلی مَس، پچانکڑا

VEINED OCTOPUS

کنڈگو مَس، پچانکڑا

BIG BLUE OCTOPUS

کنڈگو مَس، پانچلی مَس

COMMON OCTOPUS

پانچلی مَس، ہشت پانچ

GREATER OCTOPUS

پانچلی مَس، ہشت پانچ

LESSER ARGONAUT

مَس

دریائی شیر دؤکیں ساہدار

(MARINE MAMMALS)

بانیلو جی ء زانت کاراں سرین ء ہڈ بستگیں ساہدار بزاں کہ درٹیر بیٹ اینیملز پنچ کلازانی تہا بہر کتگ آنت، چرے کلازاں (گروپاں) یکے ممالیہ انت کہ انگریزی ء (MAMMAL) گوشگ بیت، اے ساہدار ء پجار ایش انت کہ اے وتی چکاناں شیر وارین انت۔ میمل گیشتر حُشکی ء سرا زندگی گوازین انت چو کہ پس ء گوک یا پلنگ ء شیر ء دگہ باز، انسان وت ہم میملے بلتے لہتے ہنچیں میمل ہست کہ دریاء آپ ء تہا زندگی کن انت ہے دریائی شیر دیوکیں ساہدار میرین میملز یا Aquatic Mammals گوشگ بنت، اشنانی تہالیڈ، گوکین، آپی پشی، برپی مم ء دگہ ہوار انت۔

لیڈ ء گوکین ء وٹیں (CETACEAN) دریاء تہا زندگی گوازین انت ہمودا شکار کن انت ہمودا چک دے انت، بلتے ساہ چہ گوات ء زور انت، اشناں گل (Gills) پر نیست اشنانی سر ء سرا برزی نیمگ ء ٹنگ پر کہ (BLOW HOLE) گوشگ بنت ہے بلو ہولانی سبب ء اے وہیل یا ڈولفن ساہ زور انت ء پدا زر ء گوش ورا انت ء جہلانگی ء روانت، یک برے ساہ زورگ ء رنداں کلاکاں آپ ء چیر ء بوت کن انت، اے درگت ء یوٹیوب چینل SCISHOW ء رپورٹے ء رد ء اے دریائی میملانی تہا چہ حُشکی ء میملاں گیشتر HEMOGLOBIN ء MYOGLOBIN مان پمشکہ اے گیشتر آکسیجن داشت کن انت ء دیراں رندا ساہ

زُرت کن آنت ، مئے درياء سيل ءسى لائن نيست بلئے
DOLPHIN, PORPOISE, WHALE هست آنت۔

ليڈ: (WHALE)

اے سياره كه زمين گوشگ بيت ، اے كسان ء چه كسان ء مزن ء چه
مزنين ساهدار اني بئكي ، منكين انت ادا هئكي ء سرازرء تها هزاراں كسان ء مزنين
ساهدار زندگي كنگ آنت ، اے سياره ء مستر مسترين ساهدار ليڈ انت ء ليڈ
(WHALE) ء چه مسترين ساهدار ازل ء نه بوتگ ، ليڈ درياء تها زندگي گوازينيت ،
ميرين بائيولوجشاں ليڈ دوٲولياني تها بهر كنگ آنت ، دنتاني ليڈ (TOOTHED
(WHALE) ء بے دنتاني ليڈ (BALEEN WHALE)۔

بے دنتاني ليڈ (BALEEN WHALE)

بليين وهيلاني دپ ء دنتان مان نيست ، دنتان ء بدل ء اے ليڈ اني دپ ء
هارونكاني سر انسان ء ناخن ء وٲين چيزے پرانت كه BALEEN يا WHALE
BONE گوشگ بيت ، اے تهر ء ليڈ شكار ء واسه وتي مزنين دپ ء يكپارگي چچ كن
آنت ء كسانين ماهيگاني سرازرشن كن آنت ، كسانين ماهيگ ء مدگاں ابيد اے ليڈ اني
دپ چه آپ ء هم پُر بيت بلئے اے آپاں هے بليين ء شماں ڏن ء كش آنت ء دپ ء تها
تهنما ماهيگ ء مدگ پشت كپ آنت ، وكيپيڏيا ء ردء بے دنتاني ليڈ اني 16 تهر آنت ، چو
كه همپ بيك وهيل ، فن وهيل ، بليو وهيل ء دگه۔۔

دنتاني ليڈ (TOOTHED WHALE)

دنتاني ليڈ اني دپ ء whale bone مان نه انت دنتان مان انت تيزين
دنتان مان انت ، اے سكيين بيم ناكيين شكارى آنت ، وكيپيڏيا ء ردء دنيا ء زراني تها

73 تہرے دنتانی وہیل ہست کہ اسفرم وہیل، کلر وہیل، بیکڈ وہیل ۽ دگہ باز ہوار آنت۔

WHY WHALES WASH ASHORE? لیڈ پرچے تیاب ۽ لیپگ بنت لیڈ باز برے دریا ۽ لمب ۽ لیپگ بنت ۽ مر آنت، درملکی تیاب دپاں کپتگیں لیڈانی رکینگ ۽ واستہ باز جہد کنگ بیت بلئے مئے دریا ۽ لمب ۽ لیپگ بوتگیں گیشتر لیڈ مرگ ۽ آماج بیت لہتے رکینگ ہم بوتگ، اسٹنٹ ڈائریکٹر جی ڈی اے ۽ زری زندمان ۽ زانتکار عبدالرحیم گوشتیت ماکران ۽ تیاب لمباں لیپگ بوتگیں بازیں لیڈے رکینگ ۽ دریا ۽ میار کتگ۔

قبل از مسیح ۽ زمانگ ۽ استاد اسطو ۽ گوشتگ کہ لیڈ بے گمانی ۽ چہ تیاب ۽ لیپگ بنت بلئے نوکیں ریسرچ گوش آنت کہ اے بلاہیں دریائی جانور چہ بازیں درد ۽ دور، نادر ای ۽ بیماری، ٹپ ۽ زیمانی سبب ۽ زوروت ۽ تیاب لمب ۽ لیپگ کن آنت، آدگہ گپے کہ کز ایک لیڈے بے گمانی ۽ چہ راہ ۽ گار بہ کنت ۽ دریا ۽ دپ ۽ بنیت ۽ لیپگ بہ بیت، 2020 ۽ نیوزی لینڈ ۽ لیپگ بوتگیں بازیں لیڈے مردماں رکینت ۽ زر ۽ یلہ داتاں چہ اثناں دور کتگیں لیڈاں انچو آواز کش ات کہ پوراسوت جنگ ۽ آنت، VAO News ۽ رد ۽ ستمبر 2022 ۽ آسٹریلیا ۽ زروان تسمانیہ ۽ کساس 235 وہیل لیپگ بوتگ ۽ گیشتر مر تگ۔

مئے دریا ۽ لیڈ: (WHALES OF OUR SEA)

مئے نیل بو میں زر چہ ازل ۽ مزن مزنیں لیڈ ۽ گو کینانی بنکی ہنکین آنت، مئے دریا ورداں چہ زمانگاں پزاه ۽ شاہگانیں کڈہ ۽ مدام لیڈ دیستگ آنت، بلئے مروچاں مئے دریا پیش ۽ وڑانہ آنت مروچاں کز ایک لیڈے گندگ بیت، زری

زانیکار، اسسٹنٹ ڈائریکٹر انوائرنمنٹ جی ڈی اے عبدالرحیم گوشتیت کہ مئے زرء ہشت (8) تہرء لیڈ ہست۔

1967ء بلوچستان ۽ تیاب دپی شہر پسنی ۽ سک مزنیں مرنگیں بلیو وہیلے ۽ جون دست کپتنگ ہے ابر الیڈ ۽ ڈھانچہ ماں پاکستان میوزیم آف نیچر ہسٹری اسلام آباد ۽ ایرانت، پیسریگیں ڈائریکٹر جنرل آف میرین فشریز ڈاکٹر معظم خان ۽ ردء 1967ء پسنی تیاب دپ ۽ لیپگ بوتگیں لیڈ داں روچ ۽ مروچی پاکستان ۽ دست کپتگیں لیڈانی تہاچہ درستاں مستر ۽ ذراج تریں لیڈ انت، 1988ء ہم پسنی ۽ جدی ہور ۽ لیڈے لیپگ بوتگ اے لیڈے یات گاریں عکس مارا حاجی محمد یوسف ۽ کرا دست کپتنگ، 1996-97ء ہم پسنی تیاب ۽ لیڈ لیپگ بوتگ اے لیڈ ماں کسانئی ۽ من چم ۽ وت دیستگ، 2007ء ہم پسنی ۽ زندگیں اسفرم وہیلے لیپگ بوتگ۔ عبدالرحیم صاحب ۽ کمک ۽ ہندی مردماں اے وہیل ۽ رکینگ ۽ آپ ۽ برگ ۽ باز جہد کتنگ ہے گن ۽ گران ۽ لیڈ مرننگ، اسفرم وہیل ہے لیڈ انت کہ اشی ۽ تہ امبر گریں مان بیت ۽ امبر ۽ سیرے کروڈ کلدار ۽ گیش نہاد انت۔ 2009ء گوادر ۽ دیکی زرء 13 میٹر ذراجیں مرنگیں فن وہیلے (FIN WHALE) دست کپتنگ، اے لیڈ ۽ سرگ ۽ ٹپ پر بوتگ انت، بگندے ہے سبب ۽ مرننگ، یات بہ بیت کہ فن وہیل دنیا ۽ دومی نمبر مستریں لیڈ انت 88 فٹ ذراج بوت کنت، اولی نمبر ۽ بلیو وہیل (BLUE WHALE) انت کہ بلوچی ۽ ابرا گوٹنگ بیت ابر الیڈ داں 100 فٹ ذراج ہم بوت کنت، 2011ء کراچی ۽ کلفنن تیاب دپ ۽ 50 فٹ ذراجیں لیڈے لیپگ بوتگ کہ مرننگ ات، ہے وڈا 2014ء ہم کراچی ۽ مرنگیں اسفرم وہیلے لیپگ بوتگ ات۔ 2019ء جیونی ۽ نزیک ۽ گنز ۽ تیاب دپ ۽ مرنگیں لیڈے دست

کپتنگ ء ہے سال ء گوادر ء ہم 34 فٹ ذرا جیں مُر تگیں لیڈے لیپگ بوتگ ات ، 2021 ء کلمت ء مُر تگیں ہمپ بیک لیڈے دست کپتنگ اشی لاپ وِرگ بوتگ بگندے امبر ء شوہاز ء ہندی دریا ورداں اشی ء لاپ وِرتگ ، مئے تیاب دپاں چشیں لیپگ بوتگیں لیڈانی لڑ ذراج انت۔ معظم خان ء ردء 1970 ء بگر داں 2012 ء پاکستان ء 25 لیڈے لیپگ بوتگ ء شاہدی ہست ، جیونی ریست ہاؤس ء دولیڈی ہڈو شک (SKELETON) ایر انت یکے 42 فٹ انت ء دومی کستر انت ، اے درگت ء WWF پاکستان جیونی بیس ء ریسرچ ایسوسیٹ سدھیر بلوچ ء گوشتگ کہ کستریں BRYDEIS WHALE ء دومی 42 فٹ ذراجی و ہیل 2008 ء ادا آرگ بوتگ ، ما کہ وہدے اے لیڈی اسکلیٹنانی چارگ ء جیونی ء شتگیں تہ مارا درد بوتگ کہ اے آوڑ پھریزگ بوتگ ء نہ انت۔ بایدیں سرکار اے ڈھانچانی پھریزگ ء واستہ جوانیں گانج بہ زوریت اشاں کانچ ء تہا بہ کنت انوں و نمب ء سرا انت ، بایدیں بلوچستان ء سرکار تیاب دپی شہرے ء یک شوقیں میوزمے جوڑ بہ کنت کہ اودا چہ دریا ء دست کپتگیں چیزہ یات گاری ایر کنگ بہ بنت۔

مر تگیں ء لیپگ بوتگیں لیڈاں ابید مئے دریا ء زندگیں لیڈ ہم مدام سرگ ء گوش ورگ ء گندگ بنت پیش ء تہنا دریا ورداں اے زیبائیں ندرگ دیستگ انت مروچاں دریا ورد لیڈانی ویڈیو جوڑ کن انت ء لس مہلوک ء پیش دار انت ، دسمبر 2020 ء پسنی ء زرین ء کوہ ء پشت ء دریا ء تہ ء دوعربین ہمپ بیک لیڈانی سرگ ء گوش ورگ ء تامر سرجمیں پاکستان ء نیوز چینلانی بڈے بوتگ ، ہے وڑا 2017 ء چرنا زروان ء نزیک ء بلیو و ہیلے گوں چک ء دچار کپگ ء گندگ بوتگ ، جیونی ء دریا ء اسفرم و ہیلے ء ہم تامر جوڑ کنگ بوتگ ، معظم خان ء ردا 2016 داں

2022ء پنج سالانی تہا پاکستان ء دریا ء 222 برء جتا جتائیں جاہ ء لیڈ گندگ بوتگ ،
اشانی تہا گیشتر ہمپ بیک لیڈ (HUMPBACK WHALE) آنت کہ مدام
گر میں آپ ء دریاہاں ساڑی آنت۔

امبر، لیڈ ۽ شانوک

(AMBERGRIS)

امبر گریس سکین گران نہادیں چیزے پمشکہ اے دریاء حزانگ ۽ تڑپلیں سہر ہم گوشگ بیت اشی ۽ Gray Abmer ہم گوش آنت، اسل ۽ امبر گریس یک حاصیل لیڈے کہ اسفرم و ہیلے گوش آنت، ہمیشی ۽ روتانی بزاں انٹسٹائزانی تہا جوڑ بیت، اے لیڈ چو کہ پشک، مس ۽ دگہ دریائی لوک ۽ جناور باز وارت ایشانی کنٹنگ ۽ پوستان لیڈ ۽ معدہ ہضم کت نہ کنت ۽ اے روتانی تہاسنگ ۽ وڑیں چیزے جوڑ بنت کہ امبر گریس گوشگ بیت، اے گران بہا ہیں چیز باز براں دریاہاں تڑپل بیت باز براں تیابانی دپاں کپیت ۽ لیڈانی تہا ہم مان بیت۔ گوشتگیں سال بزاں 2021 ۽ یمن ۽ لہتے دریاورداناں 127 سیری امبرے دز کپتنگ کہ یازدہ کروڑ ۽ بہا بوتگ۔

امبر گریس دُرسیں لیڈانی تہا مان نہ بیت بس اسفرم و ہیل ۽ لاپ ۽ مان بیت، پدادرسیں اسفرم و ہیل ۽ ہم مان نہ بیت بس 5 درسد اسفرم و ہیل ۽ لاپ ۽ abdomen ۽ مان بوت کنت۔

(SPIRM WHALE) چو نہا سر جمیں دنیا ۽ دریاہانی تہا ہست مئے نیمگ ۽ درباہاں ہم گندگ بیت، 2007 یا 08 ۽ پسنی ۽ جڈی ۽ ہور ۽ زندگیں اسفرم و ہیلے لیپگ بوتگ ات۔

مئے دریاء اے وڑیں لیڈ باز ہست بلئے انگہ چشیں حال کدی ہم شنگ نہ بوتگ کہ بلوچ دریاوردے ۽ امبر گریس کٹینگ ۽ بہا کتنگ۔ اے بابت ۽ وہدے کہ کموپٹ ۽ پول کتنگ، حال رستگ کہ پسنی ۽ سیٹھے ۽ 2018 ۽ امبرے بہا کپتنگ من

گپ ۽ پکا کنگ ۽ نیت ۽ کہ ہے سیٹھ ۽ وٹس ایپ ۽ سراجست کنگ واجہ ۽ من ۽ ہج ہم
جواب نہ دات۔ گو سنگس سال ۽ ہم پسنی ۽ دگ کلمت ۽ یک لاپ در تگیں لیڈے
لیپگ بوت بگندے امبر ۽ شوہاز ۽ اشی ۽ لاپ درگ بوتگ بلتے اے ہپ بیک وپیلے
آت اے لیڈاں امبر کدی ہم مان نہ بیت۔

امبر گریس ۽ 17 لاکھ کو نہیں فوسلز ہم سائنس دانوں دست کپنگ آنت
ہنچو گوش آنت کہ کو نہیں یونانیاں شراب ۽ تہا امبر مان کنگ آت ۽ بلیک ڈیٹھ ۽ ویا ۽
وہد ۽ مردماں و شبو ۽ واستہ وتی جاناں مدام امبر مُشنگ آت، وکی پیڈیا ۽ رد ۽
Middle Ages ۽ یورپی مردماں امبر سردرد، لپوشک ۽ دگہ ناڈراہیانی واستہ ہم
کار مرز کنگ، انوگیس و ہد ۽ ہم امبر گریس ۽ گران نہادی سبب اشی و شبو ۽ پرفیومانی تہا
کار مرز بوٹگ انت۔ گوش آنت کہ امبر پرفیومانی و شبو ہاں داں دیر ۽ داریت اے
گیشتر ماں یورپی ملکاں حاصل فرانس ۽ دیم دیگ بیت۔ دومی نیمگ ۽ امبر ۽ لالچ ۽
سالیں ہزاراں لیڈ کنگ بوٹگ ۽ انت پمشکہ امریکہ، آسٹریلیا، انڈیا ۽ دگہ ملکاں
امبر گریس ۽ کار ۽ بار ۽ سرابندش جنگ بوٹگ۔

گوکین

(DOLPHIN)

گوکین ہم AQUATIC MAMMAL ءے کہ گیشتر ماں گر میں آپانی دریاہاں بیت، ویکپیڈیا ءے روءء ہستیں و ہدء دنیا ءے زرائی تہا چل (40) تہریں ڈولفن ہست، مئے بلوچی ءے اے دریائی ساہدار گوکین گوشگ بیت، مئے کرا PORPOISES ءے DOLPHIN ہر دوئیں گوکین آنت، ہاں جیونی ءے نیمگ ایشاں ٹشوک ہم گوش آنت، مئے کرا پسنی ءے ڈولفن ءے گوکین ءے فور فوائز ءے مٹو دپیں گوکین گوش آنت، انگریز نریں ڈولفن ءے BULL ءے مادگ ءے COW ہم گوش آنت، اے زری میمل سکیں انسان دوستیں ساہ دارے، مدام سرکس ءے شوہانی تہا سُرگ ءے لیب کنگ ءے گندگ بیت۔ ڈولفن ءے بابت ءے لہتے عجیبیں گپ ہست کہ اے واب گند آنت، یکے دومی ءے نیم نام ہم بند آنت ءے اے و تگشی ہم کن آنت، اے سکیں ڈینیس ساہدارے پمٹکی امریکہ ءے اسرائیل ءے وٹیں ملک ڈولفن ءے پہ دریا ءے تہا جاسوسی ءے ہم کار مرز کنگ ءے آنت۔

مئے دریا ءے گوکین مدام گندگ بنت۔ یک حال تاکے ءے روءء 2007 ءے اور ماڑہ ءے زر ءے دو ہزار ءے گوکین ہوری ءے ملک ءے گندگ بوتگ، اے وٹیں گوکنیانی آڈنگہ باز بر ءے گندگ بوتگ بلئے مرچاں کم انت۔ کسانى ءے ما کہ تیاب ءے جان شستگ ات گڈا گوکین مدام ظاہر بوتین آنت۔ ہے کہ گوکینے کمونزیک ءے اتکیں ماچہ ٹرس ءے تنگ ءے تیاب ءے ڈن درائیکینیں، بلئے مروچاں تیاب گوکین نیست زر ءے انگہ ہست۔ 2019 ءے ماہپت تلار ءے شتگیں راہ ءے گوکین دیستگ۔ زری زانت کار عبدالرحیم ءے روءء مئے دریا ءے 12 تہریں گوکین ہست، بلئے ایپ کہ اے شوکیں ساہدار انی پھریزگ ءے داستہ حاصیں گانگج زورگ بوتگ ءے نہ انت۔

دریائی ریپٹائلز

(Marine Reptiles)

ریپٹائلز جانورانی ٹولی ریپٹائیلیا سہاراں گوش آنت، سرین ہڈ بستگیں سہاراں اے کٹم تہمار، گوج، کسیپ، کٹار دگہ باز جانور ہوار آنت، بلوچی اے وڈیں چیزانی سراکار کنگ انگہ ہمتل آنت۔

مرین ریپٹائلز ہما ریپٹائلز کہ دریاء تہا سوریں آپ ے چاگرد ے زندگی گوازیں آنت، دریائی ریپٹائلز گیشتر کو نہیں زمانگ ے (Extinct) بوتگ آنت بزاں کہ گیشتر ے نسل چہ بئن ے بہہ ہلاس بوتگ چو کہ (Mosasaur) (Nothisaurs)، (Placodonts)، ے دگہ باز ے نسل ہلاس بوتگ بلئے انگہ لہتے ے و ت ے ر کینٹگ ے دریاء زندگی کنگ آنت۔

انوگیں زمانگ ے مرین ریپٹائلز تہا دریائی کسیپ (Sea Turtles) ، دریائی مار (Sea Snakes) ، دریائی گوج (Marine Iguana) ے دریائی گانڈو / مگر مچھ (Saltwater Crocodile) ہوار آنت۔

بلوچستان ے دریاء دریائی کسیپ ے دریائی مار شتریں کسا سے ے ہست مئے دمگاں سالٹ واٹر کروکوٹائل نیست بلئے Brickis water marsh crocodile الم ہست۔

دریائی کسپ / کپیس:

SEA TURTLE

زہرا راں ساہدارانی لوگ انت۔ دنیا جہان ۽ ماہیگاں ابید زرء تہ دگہ ہم بازوڑیں ساہدار زندگی گوازینگ انت چہ ہمیشاں یکے کسپ انت کہ ساہ چہ گوات ۽ زوریت یلئے زند آپ ۽ تہا گوازی نیت۔

اصل ۽ کسپ سرین ۽ مزنیں ہڈ بستگیں ساہدار بزاں کہ ورٹیر بیٹ ساہدارانی ٹولی ریٹا نکلیا ۽ سیادی داروکیں بزگیں ساہدارے کہ انگریزی ۽ Sea Turtle ۽ اردو ۽ سمندری کچھوا گوشگ بیت ، مئے بلوچی گالوارانی تہا باز جاہ ۽ کسپ ۽ باز جاہ ۽ کپیس گوشگ بیت ، لہتے کپیسک ہم گوشیت انت، اے سکیں لیزگیں ۽ سستیں ساہدارے کہ پہ وردن ۽ دریائی کاہ ۽ بوچ آپو ۽ لیمباڈی ، کٹری ۽ دگہ دریائی لوکاں ابید مرتگیں ماہیگاں ہم وارت۔ سوریں آپ ۽ چاگرد ۽ زندگی کنگ ۽ سبب ۽ اشی ۽ جان ۽ تہا واد باز بیت کسپ اے واداں چم ۽ تہ ۽ LACHRYMAL GLAND ۽ کشتیت پشکہ مدام گزیت۔

کسپ ۽ ہیک ۽ چک دیگ ۽ وڑ ۽ پیم TURTLES BREADING

کسپ تیابانی دپ ۽ نرمیں زمین ۽ کونڈیت ، کنڈ جنت ۽ کنڈ ۽ تہا ہیک دنت ، اصل ۽ گیشتر کسپ ماہیکاں شپاں پہ ہیک دیگ ۽ تیاب دپاں کا انت ، دو سئے جتا جتا ہیں کنڈ جن انت ۽ روانت پدادگہ شپے کا انت ، ہمے کڈاں چہ یکے ۽ تہا ہیک رتچ انت ۽ کڈ ۽ بار دینت دگہ شپے ہمے مادگیں کسپ پدادگہ کڈے ۽ تہا ہیک دنت ۽ ہیکاں بار دنت۔ اے حساب ۽ یکیں تیاب دپ ۽ جتا جتا ہیں کڈانی تہا کسپ سد ۽

گیش ہیک بار دنت ء پُشت ء مان دنت ء روت پدا اے ہیکاں گوں کسپ ء کار نیست
ہیک بزانت ہیکانی تہ ء چکانی زندگی بزانت، مات ء بچ دست داوہ نیست۔

کسپ ء چکانی جنس کرو موسوم ء سرانہ انت۔ ٹیمپرچر ء سرانت اگس
ہے Nest بزانت کہ ہیکانی کڈ ء ٹیمپرچر گرم بہ بیت گڈا چک مادگ بنت ء اگس
سارت بہ بیت گڈا چک نر بنت۔ یک رپورٹے ء رد ء 87.80 فارن ہائیٹ ء برز گرم
بہ بیت چک مادگ بنت۔ گلوبل وارمنگ ء سبب ء دنیا ء ٹیمپرچر گرم بوئنگ ء انت
بزانت کہ دیترادر سین کسپ مادگ بنت اگس بچ کزائیت گڈا شست روج ء رند
کسپ ء چک ہیکاں پرورش انت ء درکانت گوں بندگیں چماں دیمپہ تیاب ء رہادگ
بنت، کسپ ء چک سرجمیں دہ سال ء رند جوان بنت، جوان بوئنگ ء رند ہیک دیگ
ء پداہما تیاب دپ ء روانت کہ وت ہمو داودی بوئنگ انت۔

بلوچستان ء کسپ، کپیس:

SEA TURTLE OF BALOCHISTAN

اٹوگیں و ہد ء دنیا ء تہا جتا جتا ئیں دمگاں ہپت وڑیں دریائی کسپ ہست۔ چہ
اشاں چار وڑیں کسپ مئے زر ء تیاباں گندگ بوئنگ انت۔ مئے تیابانی کسپانی تہا
Green Sea Turtle, Olive Ridley, Sea Turtle, Loggerhead
، ء Leather Back Sea Turtle ہوار انت ، بلئے بلوچ زر ء شونزیں
کسپ، Green Sea Turtle شتریں کسا سے ء ہست۔ اے شونز ء سبزیں کپیس
درا جی ء دو داں چار فٹ بیت بلئے گرانی ء داں 180 سیر گزان ہم بوت کنت۔
بلوچستان ء باز تیاب دپی دمگاں اے گرین ٹرٹل ہست بلئے چہ پسنی ء 39 نائیٹکل
میل دور دریاء تہازروان ہپت تلار کسپانی شتریں ٹھکانہ ء زانگ بیت، بلوچ دریا

وردال اے کسپ چہ زمانگاں دیستگ آنت بلئے اولی رند ء بٹلرنا میں انگریزے ء
 1898 ہپت تلار ء گرین ٹرٹل بونگ ء حال شنگ کنگ ء ہپت تلار ء ابید مکران ء
 کسپانی ہیک ء دیگ ء دگہ ہم باز شتریں ٹھکانہ ہست آنت چو کہ دران جیونی ء کسپی ء
 گوادر ء دگہ ء اے کسپ کسپانی ء سیاہ آنت ہے کہ مستر بوہان کن آنت شوئز
 GREEN بوہان کن آنت۔

بلوچستان ء کسپانی نسل ہلاس بونگ ء ہترہ ء دیپمان ائت:

Turtles are Threatened With Extinction In Balochistan

وہد ء زمانگاں مئے تیاب ء زرواناں کسپ سک باز بونگ بلئے مرچاں سال
 پہ سال کم بوہان آنت اشی ء مستریں سبب کسپی ہیکانی زوال کنگ ائت ء مئے ہند ء باز
 دریا ورد ء سیل ء سواری مردم کسپانی ہیکاں پٹیت ء بارت ء زوال کنت ء باز اے
 بزگیں جانور ء ہیکاں آنگی ء ہم وارت ء باز پہ دوست ء سنگلتاں ٹیکی بارت ء انسان ء
 ابید دگہ مَرگ ء جانور ء ماہیگ ہم کسپانی دژمن آنت۔ دریائی باز بیمناکیں ماہیگ
 کسپاں ور آنت۔ کسپی چک ہم باز دریائی ساہدارانی دلپندیں وراک ائت۔ اشاں
 ابید نوکیں زمانگ ء پلاسکی ماہوراں ہم کسپ بے کساس تاوان داتگ آنت۔ مئے ہند
 ء ہر دو سئے ماہ سرائیک ء دو مرتگیں کسپ ماتیب دپاں الم گندگ بیت۔ آسٹریلیا
 پٹ ء پول ء رد ء اے جانور چہ اسپتیں روژنائی ء ترسیت ء مئے مردم اشی ء ٹارچ
 جن آنت ء دلترک کن آنت۔ رپورٹانی گوشگ ء رد ء سہر ء زردیں لائیٹس اشاں نہ
 ترسین آنت ء دومی نیگ ء پلاسک ء ہم اشانی ملکیت ائت پرچہ کہ اے بے چارگ
 پلاسکی ٹکراں آپو ء لیمباڈی پھم آنت ء ور آنت ء مر آنت ء اے حساب ء چہ

ڈائنوسارانی زمانگاں وتی وجودء رکینوکیں کسپ نوکیں زمانگ ء دیم ء بیم ء دیمپان
 آنت ء اشانی نسل چہ بن ء بہہ ء ہلاس بوگی انت۔

دریائی کسپانی ارزشت Important of Sea Turtles

حداً جوڑ کتگیں ہر ساہدار ء وتی جتائیں ارزشتے ہست، کسپ ہم دریائی
 چاگرد ء میرین لائف ء واستہ باز ارزشت دار انت کہ اے ریپٹائل دریائی کاه ء
 بوچاں وارت ء آہاناں پیر بونگ ء نیلیت۔ اے حساب ء سی گراس ء سراچنت،
 کسپ SPONGE ہم وارت اسپونج کورل ریفانی واستہ خطرہ آنت بزاں کسپ
 کورل ریفانی دژمنناں وارت ء ماہیگانی لوگاں رکنیت، کسپ باز دریائی ساہدار ء
 ماہیگانی شریں وراکے ہم ء فوڑ چین ء ارزشت داریں باسکے۔ کسپ ء ہیکانی نیوٹریشن
 تیاب دپ ء کاه ء دژچکانی واستہ کمک آنت۔ کسپ ء بڈ ء باز کسانیں دریائی ساہدار
 لچیت ء سفر کنت، دگہ ساہدارانی واستہ کسپ ء بڈ فوڑ اسٹورے ء کرد ء پیلوکنت،
 اشال ابید کسپ ء دگہ ہم باز ارزشت ہست۔

دریائی مار

(SEA SNAKES)

دُنیاۓ زرانی تہا دریائی یا آپی مارانی 21 کٹم ۶9 ذاتیں مار ہست، اے دریائی مار گیشتر سوریں آپ ۶ دریابانی تہا کوہ ۶ ریامی چاگرد ۶ زندگی گوازین آنت ۶ گیشتر ماہنگی ہیک ۶ لولکاں ورا آنت، ہنچو گوش آنت کہ اے مار کنگ کو براہ کزن آنت باز مستریں ماہیگ اشاں شکار ہم کنت اے مار سک زہرناک ۶ بیمناک آنت، مدام وتی پنتیں دمب ۶ سبب ۶ اوژناگ کن آنت ۶ منزل ۶ بدل کن آنت۔ مار ریٹائلماں پمشکہ ہیک دے آنت بلتے لہتے دریائی مار چک ہم دنت کہ دگہ بچ ریٹائل چک نہ دنت، ویتنام ۶ فلپائن ۶ وڑیں رودر تکی ایشیائی مکاں دریائی مارانی سوپ جوڑ کنگ بیت گوشت ہم ورگ بیت پمشکہ رودر تکی ایشیاء مکاں سی اسنیک شکار ہم کنگ بیت، مئے دریورد کدی دریائی مار ۶ شکار نہ کن آنت برے برے وت ماہوراں اڑا آنت ۶ مر آنت اگست ۶ ستمبر ۶ و ہد ۶ دریائی مار باز بیت۔

بلوچستان ۶ لہتے دریائی مار: Some Sea Snakes of Balochistan

Short Sea Snake	گوٹھیں دریائی مار
Yellow Belly Sea Snake	زرد لاپیں دریائی مار
Persian Gulf Sea Snake	دریائی مار
Amulated Sea Snake	دریائی مار
Reef Sea Snake	پٹ پٹی دریائی مار
Yellow Sea Snake	زردیں دریائی مار

Beaked Sea Snake
 Stoke's Sea Snake
 Viperine Sea Snake
 Small Headed Sea Snake

دریائی مار، آپی مار
 دریائی مار
 دریائی مار، آپی مار
 کسان سریں آپی مار

کیکا / مات مدگ

(LOBESTER)

کیکا فائیلیم آر تھر پوڑا، سب فائیلیم کر سٹیشن، ساہدارے، اے ٹولی، تہا
کیکا، ابید ٹانگا، مدگ، گکڑی، دگہ ساہدار ہوار انت۔ دنیا، تہا کیکا، 30، گیش تہر
انت، مئے دریا، چار پنچ وڑیں کیکا گرگ بیت۔ بلوچ تیاب دپی دمگاں اے دریائی
مخلوق، مات مدگ کیکا، گیش، انت، اے سال، ہر موسم، بیت، بلئے
مارچ، اگست، گیشتر بیت، کیکا، ریامی ربی جاہاں ابید ہر وڑیں دریائی چاگرد، بیت۔

کیکا، شکار Hunting Lobester

کیکا، شکار ارزان نہ انت پر چاکہ اے زندو کائی بہا کنگ بیت مرگ، رند
کیکا، قیمت نہ بیت، پسنی، گیشتر، ہپت تلار، زین، کیکا، گرگ بیت۔ اے موسم،
شکاری کیکا، واستہ ڈب جوڑ کن انت، دیم، ہپت تلار، رھا دگ بنت، ڈب آپ، تہا
کنگ بنت، گپتگیں کیکا، ہے ڈبانی تہا بند کنگ بنت، روچے چار پنچ کیکا، گرگ
بیت، ڈب، کنگ بیت باز روچ، رند کہ گپتگیں مات مدگانی کساس باز بیت گڈا بندن
آرگ بنت، اے میان، ماہے اول گوست کنت، ڈبانی تہ، کیکا، ہانی ورگ، حاصل
حیال داری کنگ لوٹیت، وہدے کہ بدن، آرگ بنت گڈا سودا گیت زندگیں کیکا،
سیرے داں 3، 4 ہزار، روٹ۔ اگس مرتگیں کیکا، ہم گون انت، اے مرتگیں
کیکا، B گریڈ گوٹنگ بیت، 6، 7، 8، سد، روٹ۔ سیٹھ زندگیں کیکا، ہاں سوریں آپ،
ٹانکیانی تہا، یلہ دے انت، کراچی، دیم، دیگ، وہد، اشاں سردیں آپ، کن انت کہ
بے ہوش بنت پدا پر پکی کر یٹانی تہا بھوسہ، دگہ نر میں چیز مان کن انت، 7، 8، کلاک

زندہ کیکا ہوش ء کئیٹ ء پداٹانکیاں یلہ دیگ بیت۔ چہ کراچی ء ہم اے ساہدار
زندہ وکائی درمکلاں روت، اے دنیا ہر جاہ روت زندہ وکائی روت پرچا کہ مرتگیں کیکا
نہ ورانت۔ درملکی ریسٹورنٹانی تھا ہم اے زندگ انت ء کالج تھا آپ ء انت و ہدے
کہ گراک کئیٹ گڈ زندہ وکائی لہڑ دیگ بنت ء SERVE کنگ بنت۔

کیکا زندہ وکائی پرچا لہڑ دیگ بیت

(Why Lobster Boiled Alive?)

مات مدگ یا کیکا چہ کوئیں زمانگاں زندہ وکائی لہڑ دیگ ء ورگ بوتگ ء
انت۔ رومن ورگ گراد CEALIU APICIOUS ء اول سری ء اے
ساہدار لہڑ دانگ ات انت۔ یونائیٹڈ اسٹیٹ آف امریکہ ء چہ 1880ء اے ساہدار
ء BOILING ALIVE ء ریکارڈ ہست انت، مئے دریا ورداں کوئیں و ہدے
اے ساہدار ء شکار نہ کنگ، اگس ماہوراں اڑینگ ات گڈ ازور گیشینگ بوتگ
ات ء یلہ دیگ بوتگ ات کہ دریائی کرے بلئے نواں اشی ء سیرے چار بیچ ہزار ء ہم
روت۔ پٹ ء پولانی ردے اے ساہدار اگس مریت گڈ اشی ء جان ء تھا VIBRIO
BACTERIA ء قسمیں بیکٹریاے جوڑ بیت ء چہ مرتگیں کیکا ء ورگ ء انسان وڑ
وڑیں درد ء نادراہیبانی آماج بوت کنت، پمشکہ چہ ہے بیماریاں رگ ء ہاتر انسان کیکا
زندہ وکائی لہڑ دنت ء وارت بلئے کیکا زاناں درد نہ بیت؟ اے درگت، Anil Seth،
University Of Sussex، professor of Neuroscience گو شیت کی
کیکا ء اگس زندہ وکائی لہڑ دے اشی ء رادرد ء تکلیف بیت یا نہ بیت اے درگت ء انگت
بچ گو شگ نہ بیت کیکا وت بچ ری ایکٹ ہم نہ کنت بلئے زندہ وکائی لہڑ دیگ شتریں عملے
نہ انت، نیوزی لینڈ ء سوئٹزرلینڈ ء کیکا ء زندہ وکائی لہڑ دیگ ء سراپا بندی انت۔

مئے دریاء کیکا

(LOBSTERS OF BALOCHISTAN)

Scalloped Spiny Lobster	حکس کیکا
Ornate Spiny Lobster	کیکا
Pronghorn Spiny Lobster	کیکا
Mud Spiny Lobster	کیکا
Painted Spiny Lobster	جنگلی کیکا
Arabian Whip Lobster	ٹلا کیکا، بادشاہ کیکا
Clamkiller Slipper Lobster	ریامی کیکا
Indian Flathead Lobster	چمپل کیکا

مدگ

(Shrimps and Prawn)

مدگ (جھینگا) ہم دہ پادی کر سٹیشین ے، اے دریائی لوکے 2000ء گیش تہر آنت، ویکپیڈیا ے ردا پاکستان ے دریا ہاں 25 تہریں مدگ بیت، گیشتر نکاں مز نیں مدگاں Prwan ے کسانیناں Shrimp گوش آنت، لہتے و شیں آپرگاں Prawn گو شیت ے سوریں آپرگاں Shrimp -

دریائی چاگرد ے مدگانی مز نیں ارزشتے ہست۔ اے ماہیگانی وردن آنت claener shripms ماہیگانی گلانی گنداں ور آنت ے گلاں پلگار کن آنت، بلوچستان ے مدگ سر جمیں دنیا ے نامدار آنت، چہ اشناں سالانہ ملیناں زر ملک ے رسیت مدگ گیشتر گرماگ ے گڈی روچاں گرگ بیت، مدگ ے شکار ے واستہ نگرے ماہور آپ ے کنگ بیت یا تیاب لمب ے گر دیگ بیت۔ اے کسانیں ساہدار ورگ ے بازوش آنت ے صحت ے تندرستی ے واستہ ہم شرانت بلے باز مردم اشے ے نہ وارت لہتے گو شیت مکروح آنت لہتے گو شیت حلال آنت، بلے سائنس ے ردا مدگ چہ نیوٹریشن ے پُرانت۔ selenium, choline, vitami B12 ے زنک، وٹامن ای ہم با زمان آنت۔

بلوچستان ۽ لہتے مدگ:

Some Shrimps and Prawns of Balochistan

Jawla paste Shrimp	ڪلڙ
Arabian Red Shrimp	ڪلڙ
Fiddle Shrimp	مدگ
Jinga Shrimp	ڪڏي مدگ
Yellow Shrimp	مدگ
Spekled Shrimp	مدگ
Perrgrine Shrimp	مدگ
Spear Shrimp	مدگ
Rainbow Shrimp	مدگ
Kiddle Shrimp	ڪڏي
Flamingo Shrimp	ڪلري مدگ
Indian white Prwan	پٿاسڪ
Banana Prwan	لسا، جيرا
Western Kuruma Prwan	مُنڊ، لسا
Witch Prwan	ڪڏي مات
Giant Tigger Prwan	پٿا پٿي، ٿاڻيگر
Green Tiger Prwan	پٿا پٿي

Indain	Rough	Shrimp	توسکو	
Redge	Back	Shrimp	سہریں کڈی	
Coastle	mud	Shrimp	بوچ کڈی	
Deep	sea	mud	Shrimp	بوچ کڈی مدگ
Spider	Prwan		مدگ	
Giant	River	Prwan	مدگ	
Monsoon	River	Prwan	مدگ	
Roshna	Prwan		مدگ	

کھلی، کھڑی، کیکو، ٹانگا

(CRABS)

نیل بو میں زر وڑوڑیں ساہد ارانی لوگ انت ماہیگاں ابید اے زرء تہاد گہ ہم ہزاراں تہریں ساہد ار زندگی کنگ ء انت، کھلی یا کھڑی ہم ہمے زرء تہا زندگی کنت، کھڑی کر اسٹیشن کٹم ء سیادی داروکیں DECAPOD ءے بزاں کہ دہ (10) پادی ساہد ارے کہ اردو ء اے کٹم ء ساہد ارد سپا گوشگ بنت، اے کٹم ء تہا کیک ء مدگ ہم ہو ار انت۔

کھڑی / کھلی ء دہیں پادانی تہادو گٹی (PENGE) ہم ہو ار انت انگریز اشاں CRABS گوش انت، اردو والا کیکڑ ء مے بلوچی گالو ارانی تہا کھلی، کیکو، کھڑی، تگس ء ٹانگا گوشگ بیت۔ اے سوریں ءوشیں آپاں بیت، ڈن ء حُشکی ء سرا ہم گردیت، تیبانی دپاں مدام کلات بندیت۔ اصل ء داں کھڑی ء گلز تر انت ڈن ء گردیت بلے گیشتر آپ ء تہا بیت۔ اشی دڑستیں اعضا تہی نیمگ ء انت ء ڈھانچہ ڈنی نیمگ ء انت اصل ء دڑستیں CRUSTACEAN ہنچو بنت، دنیا ء تہا چل ء پنچ سد تہریں کھڑی ہست۔ جاپان ء SPIDER CRAB دنیا ء مستریں کھڑی انت ء پی کریب دنیا ء کستریں کھلی زانگ بیت، اے ساہ دار پُشتوکائی، دیموکائی، کشوکائی ہر نیمگ ء شت کنت بلے گیشتر کشوکائی روت۔

بلوچستان ء کھلی / ٹانگا CRABS OF BALOCHISTAN

مے ہند ء دمگاں باز وڑیں کھڑی / کھلی ہست۔ مے نیمگ ء کسانیناں کھڑی گوش انت ء مستریں ٹانگا گوش انت، کھڑی نہ بہا بیت ء نہ ورگ بیت بلے

ٹانگا ۽ حریدیں ہم ۽ ورگ ۽ ہم سک وش انت، مدگ ۽ تام ۽ کنت۔ ٹانگا ۽ موسم
 کثیت ٹانگا باز گرگ ۽ بہا کنگ بیت دومی نیمگا ککڑی سر جمیں سال ۽ تیاب دپاں یلہ
 انت اشاں کس دپی جستے ہم نہ کنت، کسانیا ۽ مارا گو شنگ ۽ رد دیگ بوتگ کہ ککڑی
 فرعون ۽ نسل انت، فرعون گوں وتی لشکر ۽ دریا ۽ بڈیتگ۔ دُرستیں لشکر ۽ مردم
 ککڑی جوڑ بوتگ انت پشکہ ماکسانی ۽ ہر دیں ککڑی دیستگ انت، سنگ جتگ انت۔

Some Crabs o Balochistan مئے دریا ۽ لہتے ککلی / ککڑی

Smiths Swimming Crab دردک ٹانگا

Arabian Flower Crab گوگو ٹانگا

Crucifix Crab ٹانگا، ککوڑی

Three Spot Swimming Crab ککی ٹانگا

Orang Mud Crab سہریں ٹانگا

Yellow Moon Crab پوپل ٹانگا

Purple Mon Crab نیلیں ٹانگا

Flower Moon Crab ٹومس ٹانگا

آپو / لیمباڈی

(JELLY FISH)

آپو ساہد ارانی فائسلیم Cindaria ء سیادی دارو کیس دریائی ساہ دارے کہ
 چہ گوشتگیس 500 ملین سالان زرء تیابانی تھا یلہ انت ، لہتے رپورٹ 700 ملین ہم
 گوش انت ، بزاں کہ اے ساہد ارڈا سوسارانی زمانگاں ہم دریاء بوتگ ، آپو ء جان چو
 ربڑ ء نرم انت پمشکہ انگریزاشی ء جیلی فش گوش انت بلتے مروچاں انگریز ہم لبرز فش
 ء حتم کنگ ء انت تہنا جیلی یاسی جیلی گیشتر کامر زکنگ انت۔ بلوچانی کر اے ساہد ار
 لیمباڈی ء آپو گوشگ بیت ، اشی ء سدانی حساب ء تہر انت کہ ہزارانی کچ ء کساس ء
 دریابانی تھا زندگی گوازیگ ء انت ، لہتے لیمباڈی وتی رنگ ء مٹا ہنیت کنت ، لہتے چو
 شپ چراگ ء روک بیت ، لہتے سوچیت ء لہتے کرنٹ ہم دنت ، لہتے سک کسان
 انت ء لہتے سک مزن انت۔

آپو ہر وڑیں دریابانی تھا بیت ، سارت ء ٹنٹیس آپاں ہم یلو انت ء گرم ء
 لہڑیں دریاباں ہم ملت ، اے تیابانی لبساں ہم تزل بیت ء جھلیں زراں ہم بلو بیت ،
 اشی ء نہ ہڈمان نہ خون مان ، نہ دل ء دماغ مان ء نیکہ پونز ء گوش پر بلتے شش چم ء
 پر ء چہ وتی جان ء ساہ زوریت ، چو بالو ء لیمباڈی ء ہیکاں درا تگلگیں کچک ہم بندات ء
 کرم انت رند ء رُدان کن انت ء مزن بنت۔

نوکیں پٹ ء پولے ء رد ء لیمباڈی ء لہتے تہر مرگ ء رند پدازندگ بوت
 کن انت بزاں کہ اے وہدے مر انت اشانی گوشت ء سیل پدازندگ

بنت ۽ لیمباڈی ۽ چک جوڑ بنت، اے وڑیں آپوانی تہا میڈو سا جیلی فش ۽ دگہ ہوار
انت۔

جیلی فش دنیا ۽ بازیں جاہاں ورگ بیت۔ حاصل رودر تکی ایشیائی ٹکاں آپو
باز ورگ بیت، حاصل چین، جاپان ۽ کوریا ۽ اے ساہدار ۽ ورانت، ویکسپیڈیا ۽ رد ۽
آسٹریلیا ۽ ریسرچراں آپو یک Perfect Food ۽ گوشنگ کہ اشی ۽ تہا
protein بازمان، اشی ۽ ہڈانی ناڈراہی rheumatoid arthritis ۽ واستہ ہم
کارمرزکن انت پرچاکہ جیلی فش ۽ collagen بازمان بیت۔ پٹ ۽ پولانی رد ۽ چہ
سال 2009 ۽ بازنکاں رنگ رنگیں آپواں لوگاں Aquarium ۽ تہا ہم دارگ ۽
رُحجان گیش بوہان انت۔

بلوچ زر ۽ آپو / لیمباڈی Jelly fishes of Balochistan

بلوچستان ۽ دریا ۽ سی (30) ۽ گیش تہریں لیمباڈی کنیت بلنے دوسے وڑیں سک باز
بیت ۽ ٹیٹ بہا بیت، مکران ۽ تیاہاں CASTOSTYLUS PEREZI ۽
کراچی ۽ نیمگ ۽ RHOPILENA HISPIDUM نامیں آپو سک باز کنیت،
اے گرماگ ۽ بنداتی ماہاں کابنت ۽ لکھانی کساس ۽ دریا ۽ آپ ۽ یلہ بنت۔ آپو ۽ موسم
۽ تیاہاں دپی شہرانی دریا وورداں ابید لس مہلوک ۽ ہم مز نہیں کچے لیمباڈی ۽ گرگ ۽
لانک بندیت۔ پرچاکہ اشی گرگ ہم سک ارزان انت۔ اگس ماہور ۽ چانگوٹ گون
نیست، ہنچو دریا ۽ مان دے ۽ دست ۽ سراگران کن ۽ باچکواں پُرکن، بلنے اشی ۽
آپ جان ۽ سک سوچیت ۽ خیال بہ کن لیمباڈی آپ دیدگاں ہم کورکت
کنت۔

ماہیگ

(FISH)

ماہیگ ۽ پجاء ۽ ماے وڑکت کنیں کہ اے سار تیں خون ۽ سرین ۽ ہڈ بستنگیں (Cold Blooded Vertebrate) ساہدارے کہ آپ ۽ تہا زندگی گوازینیت، گلانی سبب ۽ اے ساہدار آپ ۽ تہا ساہ زرت کنت، Fundamentals of ichthyology کتاب ۽ رد اماہیگانی سئے تہریں گل (Gills) بنت، Pouched Gills کہ بے شاگوریں لچینکانی گل آنت، Septal Gills کہ پاگاس ۽ پینٹن ۽ وڑیں کار ٹیلیج ہڈیں ماہیگانی گل آنت ۽ Opercular Gills کہ ڈرسیں بونی فش بزاں ہڈ بستنگیں ماہیگانی گل آنت، گیشتر ماہیگاں چار گل پر بیت۔ ماہیگاں فوٹو Air Bladder، ہم مان کہ گیس بلیڈر ہم گوشگ بیت، اے ایئر بلیڈر ۽ سبب ۽ ماہیگ وت ۽ یلہ بہ دنت انگہ نہ بڈیت ۽ جہل ۽ نہ روت لہتے ماہیگانی تہا فوٹو آواز کشگ ۽ واستہ ہم کار مرز بیت۔

گیشتر ماہیگانی پوست ۽ کوچ یا کوچل (Scales) ہم پر، اے کوچ ماہیگ ۽ چہ ٹپ ۽ زیمیاں رکنیت بلئے لہتے سانگ ۽ لچینک ذاتیں ماہیگاں اسکیل پر نہ بیت اشانی پوست ۽ چر پیل لیسے پر بیت کہ Muscus گوشگ بیت۔

دنیاء دریاء کورانی تہا 32000 ۽ گیش ذات ۽ تہریں ماہیگ ہست کہ اشانی تہا 27000 ۽ گیش ہڈی ماہیگ (BONY FISH) آنت ۽ 1000 ۽ قد ۽ نر میں ہڈ بزاں کار ٹیج جانیں ماہیگ آنت چو کہ پاگاس ۽ پینٹن ذاتیں ماہیگ، دگہ چہ ہزار ۽ گیش بے شاگور (JAWLESS) ذات ۽ نسلیں ماہیگ آنت، اشاں ابید ہر سال کساس

دوسے سد نوک نسلیں ماہیگ دیم ء پیدا ک انت حاص چہ زرء جہلاکئی ء ماہیگانی باز تہر انگہ دیم ء نیا تلگ ، دنیا ء ماہیگانی تہا 57% قد ء سوریں آپ ء ماہیگ انت ء 43% ء قد ء وٹئیں آپ ء ماہیگ انت۔

کرنٹ دیوکیں ماہیگ:

(Electrogenic Fishes)

کتابانی رد ء ہپت کٹم (Family) ء 550 تہریں ماہیگانی تہا کرنٹ پیدا کنوکیں اعضاء (Electric Organs) مان انت اشنانی تہا پٹن ، سانگ ء دگہ ماہیگ ہوار انت مئے دریا ء بوٹن Numbfish پہ کرنٹ دیگ ء بنام انت۔

کستریں ء مستریں ماہیگ:

(Largest and Smallest fish)

پٹ ء پولانی رد ء انوکیں زمانگ ء چہ دڑستاں مستریں ماہیگ بارن پاگاس Whale Shark انت کہ داں 18 میٹر دڑاں کنت ء چہ دڑستاں کستر کستریں ماہیگ PEACYPRIS PROGENETICA انت کہ 2005 ء ماں انڈونیشیا ء گندگ بوتگ ات۔ اشی ء دڑاجی تہنا 7.9 ملی میٹر انت ، وزن ء گرانی ء حساب ء کپیں پاگاس OCEAN SUN FISH ء داں 2273 سیر ریکارڈ کنگ بوتگ ء عمر ء اگس گپ ء بہ کنیں تہ انچاہیں ماہیگ داں 10 ء 20 سال ء زندگ بنت بلئے لہتے ماہیگ ایکو ریمیسانی تہا داں 50 سال ء ہم نہ مُرتگ۔ یورپی کارپ European Carp نا میں ماہیگے 100 سد سال ء ہم زندگ بوتگ ات۔

رُژن ودی کنوکیں ماہیگ:

(Bioluminescence Fish)

ماہیگنی تہا وڈوڑیں راز ہست نیل بو میں زرء لہتے انچیں ماہیگ مان کہ رُژن (Light) دات کن آنت Fundamental of Ichthology کتاب ءرد ء 45 کٹم ء 6500 تہریں ماہیگنی تہا رُژن ودی کنوکیں اعضاء (Liminous Organ) مان بلئے اے خوبی بس دریاء ماہیگنی تہا مان کورء ہچ ماہیگ لائیٹ دات نہ کت، رُژن دیوکیں گیشتر ماہیگ جہلیں زراں زندگی کن آنت بلئے لہتے تیابانی آپاں ہم بیت۔

ماہیگنی رُژن یا شونز (Green) یا سبز (Blue) بنت دگہ رنگ نہ بنت گیشتر Toadfish, Drogenfish , Btrstlefish ء دگہ تیزیں لائیٹس دات کن آنت۔ رُژن دیوکیں ماہیگنی دو تہر آنت یکے وت ہماہاں کہ اشاں light photophores، organ پر، اے پرٹین luciferin ء انزائم Luciferase ء سبب ء رُژنائی ودی گت کن آنت، دومی لائیٹ دیوکیں ہماہاں کہ آہانی جان ء حاصیں بیکیٹیر یا Luminous Bacteria روژنائی دے آنت۔

اے سبز ء شونزیں رُژن ہے ماہیگنی باز کار ء کا آنت۔ چہ اے لائیٹاں اے ماہیگ وتی وراکاں (کسانیں ماہیگاں) اٹریکٹ کن آنت ء نزدیک ء کار آنت، وتی کٹم ء ماہیگاناں ہم گوں رُژن ایشارہ دے آنت ء چہ شکاری ماہیگاں رگگ ء واستہ ہم اے ماہیگ وتی رُژن ء کار مرز کن آنت۔

ماہیگانی نسل گیش کنگ ء وڑ ء پیم

(REPRODUCTION IN FISHES)

کتابانی ردء ماہیگانی تھا سئے وڑیں ریپرو ڈکشن بیت BISEXUAL

-PARTHONOGENESIS ء HERMAPHRODITISM-

:BISEXUAL

گیشتر ماہیگ اے وڑ ء پیم ء وتی نسل ء گیش کنت، پداگیشتر ماہیگانی تھامادگ
ہیک دنت ء نروتی آپاں (اسفر ماں) ہیکانی سر اریچیت بلتے پاگاس ء پٹن ذاتیں لہتے
ماہیگانی ہیک Eggs مادگ ء ماں لاپ ء چک بنت ء پیدا ک بنت۔

:HERMAPHRODITISM

ہر ماپروڈائیٹس ہما ماہیگ آنت کہ نر ہم وت آنت ء مادگ ہم وت آنت
بزاں کہ اشاناں نری ء مادگی دوئیں اعضا پر آنت، پداہر ماپروڈائیٹ دووڑین آنت کہ
ASYNCHRONOUS ء SYNCHRONOUS گوشگ بنت، سینکرونس ہما
آنت کہ اشانی نر ء مادگی اعضا کییں و ہدء کار کن آنت بزاں ہیک ہم دات کن
آنت ء دگرانی ہیکانی سر اسفر م اسپرے ہم کت کن آنت۔

اے سنکرونس ہما ماہیگ آنت کہ عمر ء حساب ء وتی SEX ء بدل کن آنت
اشانی تھا لہتے بندات ء مادگ انت رند ء نر بیت ء لہتے بندات ء نر انت ء رند ء مادگ
جوڑ بیت، نامبو، لوتاری ء متوزاتیں ماہیگ ء وگہ ماہیگ انچوش آنت۔

Fishes of Balochistan لہتے ماہیگ بلوچستان ۽ زړه لہتے ماہیگ

بلوچستان ۽ زړه تلاہیں ماہیگانی بنکی جاہ انت۔ اے نیل بو میں دریاء تہا ہزاراں تہریں ماہیگ یلہ انت، باز کتابانی درء ہے ماہیگانی سبب ۽ بلوچستان ۽ تیاب دپی دمگانی نام مائی خوران پداکمران ایرکنگ بوتگ۔

بلوچستان ۽ زړه لہتے ماہیگانی نام

(SOME FISHES OF BALOCHISTAN)

WHALE	SHARK	بارن، اندھی منگر
GREAT	HAMMERHEAD SHAR	الوندی، میش، کانٹو
SCALLOPED	HAMMERHEAD	بتر، کانٹو
SHORT TIN	MAKO SHARK	ہار منگر
LONG TIN	MAKO SHARK	ہار منگر
SICKLEFIN	SHARK	ہام
WHITE	REEF SHARK	لون
ZEBRA	SHARK	پیشی، گوج
CORAL	CAT SHARK	کلی پیشی، ککی گوج
MILK	SHARK	سوراپو، سوراپی
GREY	SHARPNOSE SHARK	پیشک سوراپو
WHITE	CHEEK SHARK	گسو
BROAD	FIN SHARK	کوہ گسو
GANGES	SHARK	گورین
TIGER	SHARK	زمانی

SAND BAR SHARK	کنیتر
BLACK REEF SHARK	بارکالی
OCEAN WHITE TIP SHARK	جگری ہام
SPINNER SHARK	شد
SNAGGLE TOOTH SHARK	دنتانی پاگاس
HOOK TOOTH SHARK	لون
HARD NOSE SHARK	جرّوی
PONDICHERY SHARK	بارکالی
SPOT-TAIL SHARK	کنیتر
BIG NOSE SHARK	کلو، ہی
BLACK TIP SHARK	کنیتر
BULL SHARK	وروک
PIG EYE SHARK	گورک
GRACE FUL SHARK	موزی
ARABIAN SMOOTH-HOUND SHARK	زید
BIG EYE HOUND SHARK	چاہو
LOW FIN HOUND SHARK	چاہو
WING HEAD SHARK	آلودی، کانٹو
SLITE EYE SHARK	ٹیلگو
WHITE REEF SHARK	کیل
SPADENOSE SHARK	بمبل
PELEGIC THRESHER SHARK	دُمی پاگاس، پری
BIG EYE THRESHER SHARK	مشک پاگاس، پری

ARABIAN CARPET SHARK	گوج
GREY BAMBOO SHARK	پیشی پشک
SLENDER SHARK	لیپی پاگاس، گجوپاگاس
BRAMBLE SHARK	پاگاس
POINTED SAW FISH/ CARPENTER SHARK	سدا، سدا
COMMON SAW FISH	لیارا، بتر، واکن
LONG COM SAW FISH	بلندو، سدا
OCEAN SUN FISH	کپیں پاگاس
SLENDER MOLA	کپیں پاگاس
BLUE SHARK	پاگاس
BLANTNOSE GUITAR FISH	زہرو
BOW MOUTH GUITAR FISH	کوه برادری
SALALAH GUITAR FISH	زہرو، پالوڑ
HALAVI GUITAR FISH	زہرو، کنداری
GRANULATED GUITAR FISH	زہرو، پالوڑ
SPOTTED GUITAR FISH	زہرو، پالوڑ
SMOOTH NOSE WEDGE FISH	زہرو، پلوری
SPOTTAIL SLEEPER RAY	بوٹن و ابو
BROWN NUMB FISH	بوٹن، و ابو
PANTHER ELECTRIC RAY	کرنٹو، بوٹن
VARIABLE TORPEDO RAY	بوٹن
BROWN MOUTH GUITAR FISH	بارادری، کوه بارادری
REVERSED SKATE	پین

COW-	STINGRAY	پاڙی پٽن
PALE EDGED	STINGRAY	پاڙی پٽن، گرسی پٽن
WHITE SPOTTED	WHIPRAY	هٿر پٽن، اٿور پٽن
SCALY	WHIPRAY	گرسی پٽن
LEOPARD	WHIPRAY	نکی پٽن، چیتا پٽن
ARABIAN BANDEED	WHIPRAY	پٽن
BLEEKER'S	WHIPRAY	پٽن
RETICULATE	WHIPRAY	گراڙی پٽن، گرابری پٽن، گلاوڙی
BLUE SPOTTED	STINGRAY	پلانو پٽن
COW TAIL	STINGRAY	گاد مڻ پٽن
PELAGIC	STINGRAY	کڏھی پٽن
BLUE SPOTTED	RIBBONTAIL	ر شکی پٽن
ROUND RIBBON	TAIL ROY	لیسی پٽن
PORCUPINE	RAY	پاڙی پٽن
JAVANESE COW	NOSE RAY	دو لنڻی پٽن، لنڻی پٽن
OMAN COW	NOSE RAY	دو لنڻی پٽن، لنڻی
BANDED	EAGLE RAY	ملا پٽن
OCELLATED	EAGLE RAY	نکی مشڪ پٽن، چومبو پٽن، نکی، گلاڻ
LONG HEADED	EAGLE RAY	مشڪ پٽن، چومبو پٽن، گلاڻ
LONG TAILED	BUTTERFLY RAY	پاپو پٽن، پکوپٽن
ALFRED'S	MANTA	کارنج
SPINETAIL	MOBULE	کارنج
GIANT	MANTA	کارنج

LONG HORNED MOBULA	ڪاڙنج
LESSER DEVIL RAY	ڪاڙنج
SICKLEFIN DEVIL RAY	ڪاڙنج
SMOOTH TAIL MOBULA	ڪاڙنج
THREAD FIN SEA CATFISH	بار گاهي گلو
SPOTTED CAT FISH	ڪُن
SHOVEL NOSE SEA CAT FISH	گلو
BEARDLESS SEA CAT FISH	چونار گلو
SONA SEA CAT FISH	رِنجي گلو، رنجي
GOAT SEA CAT FISH	موٽار گلو
SAGOR CAT FISH	ڪُن
ENGRAVED CAT FISH	سياه گوش
BONZE CAT FISH	ڪيگلو گلو
BLACK TIP SEA CAT FISH	آسي، گلو
GIANT SEA CAT FISH	بار گاهي، چومسر
THINSPINE SEA CAT FISH	ڪُن، لڪي
FLAT MOUTH SEA CAT FISH	ٿورو گلو
TENPOUNDER	بگا
INDO-PACIFIC TARPON	شانپو، موٽا
INDO-PACIFIC LONG SAW BONE FISH	ميشڪ
INDIAN HALIBUT	دنتاني سواسو
LARGE TOOTH FLOUNDER	بوتي سواسو
DEEF FLOUNDER	بوتي

JAVAN FLOUNDER	بوتی
THREE SPOTTED FLOUND	سے نکلی بوتی
LEOPARD FLOUND	نکلی بوتی
INDO-PACIFIC OVAL FLOUND	بوتی
BLUE FLOUND	بوتی سواسو
LARGE SCALE FLOUND	بوتی سواسو
DARK FINNED FLOUND	بوتی
UNICORN SOLE	سواسو، سوائسک، سول
SECRETIVE SOLE	پٹی سواسو
ORIENTAL SOLE	سواسو، کوچی سواسو
ELONGATE SOLE	سواسو، سوائسک، کوچی سواسو
COMMORSON SOLE	سواسو، جام سواسو
INDIAN SOLE	منڈسر سواسو، سوائسک
LARGE SCALE TONGUE SOLE	سوائسک چک
FOUR LINED SOLE	گوک زبان سول، سواسوزاہی
HOOKED SOLE	پٹی سواسو، گوک زبان
BENGAL SOLE	زہمی سواسو
ROUND HEAD SOLE	منڈسر سواسو
LANCHER'S SOLE	گوک زبان سواسو
SPECKLED SOLE	زہمی سواسو
DOUBLE TOUNGUE SOLE	منڈسر سواسو
INDIAN CONGER	سانگ، بام، کلو
ROUGH NOSE CONGER	سانگ، بام، کلو

LONG FIN AFRICAN CONGER	سانگ، بام
GAVIAL EEL	سانگ، کلو
COMMON PIKE CONGER	سانگ، کلو
INDIAN PIKE CONGER	سانگ، کلو
SMALL TOOTH CONGER	سانگ، کلو
RICE-PADDY EEL	الائینڈک، ٹمباٹور
SNOW FLAK MORAY	ریامی سانگ
GHOST MORAY	ریامی سانگ
SLENDER GIANT MORAY	کوہی سانگ، کوہی کلو
VENTRAL BARRED MORAY	کوہی سانگ
DARK FIN EEL CAT FISH	لویلہ، لویلا
STRIPED EEL	رونیلا
BOMBAY DUCK	بمبل
SILVER HARPADON	بمبلا
SNAKE FISH	مہارو، بمبلا
LIZARD FISH	بمبلا
FLAT TAOD FISH	تیل آلاڑی
ARABIAN TOAD FISH	کڈھی تیل آلاڑی
BLACK MOUTH ANGLER	تیل آلاڑی
FALCATE LION FISH	کنٹکو
SCORPION FISH	کنٹکو
OCELLATED WASP FISH	کنٹکو
BLACK MOUTH ANGLER	تیل آلاڑی

SHAGGY	ANGLER			پڑو پیل آلاڑی
FLAT	NEEDLE	FISH		آلور
HOUND	NEEDLE	FISH		زندسریں الور
AGUJON	NEEDLE	FISH		بارگیں الور
SPOTTED	NEEDLE	FISH		مکی الور
BANDED	NEEDLE	FISH		آلور
KEEL TAIL	NEEDLE	FISH		الور
ABE'S	FLYING	FISH		جری، جڑی
SPOTTED	FLYING	FISH		جری، بالوماہی
TROPICAL WING	FLYING	FISH		جری
COROMANDEL	FLYING	FISH		جری
BLACK TIP	SOLDIER	FISH		کلونٹو
SPINERNAUT	SQUIRREL	FISH		کوہ ماہی
RED	COAT			کلونٹو
BLUE SPOTTED	CORNET	FISH		مرانٹ
CAVA HEADED	SCORION	FISH		سنگٹو آلاڑی
MILK	FISH			مرا
INDIAN	PELLONA			بیچم
TARDOORE				پوتک
INDIAN ILISA				بیچم
BIG EYE	ILISA			ٹیگلوبیچم
DORAB	WOLF	FISH		پشنت
WHITE	FIN	HERRING		پشنت

ORANGE MOUTH ANCHOVY	سُہرہ پ پٹنی
GOLD SPOTTED GRENADIER ANCHOVY	دُ مبی پٹنی
MALABAR THRYSSA	پٹنی
COMMERSON'S ANCHOVY	ہڑاسان
RAINBOW SARDINE	پایلی
INDIAN ANCHOVY	پڈن، پڈنی
DELICATE ROUND HERRING	ڈنگلو، ونگی
WHITE SARDINE	تاراڈی
INDIAN OIL SARDIN	لوجر، کاشک
GOLD STRIPE SARDINELLA	کسچک
HILSA SHAD	پالوار
WHITE SARDINE	کاشا
CHACUNDA GUIZZARD SHAD	گوہی
INDIAN RIVER SHAD	کو لگر
KELEE SHAD	برگ
SPOTTED FLATHEAD	ککڑ
ROUGH FLATHEAD	اربی ککڑ
SPOTFIN FLATHEAD	ککڑ
SPINY FLATHEAD	ککڑ
SERRATED FLATHEAD	مزن تک ککڑ
HALF SPINED FLATHEAD	ککڑ
BARTAIL FLATHEAD	پتن دمب ککڑ
BROAD BAND FLATHEAD	ککڑ

BARRAMUNDI	ڈنگری
YELLOW FIN HIND	کلانچو
TOMATO HIND	نامبو
AREOLATE GROUPEr	تکلی نامبو
DUSKY TAIL GROUPEr	نامبو، لو تاری، چھٹی
ORANGE SPOTTED GROUPEr	میت
SPINY CHEEK GROUPEr	چانچو
DOTTED GROUPEr	چُنی
CLOUDY GROUPEr	میت
GIANT GROUPEr	کپوہ نامبو، کوہ میت
STRIPED GROUPEr	لو تاری
MALABAR GROUPEr	میت، چُنی
WHITE BLOTCHED GROUPEr	نامبو
FOURLINED TERAPON	کابلوشک
JARBUA TERAPON	گرک
SMALL SCALED TERAPON	کابلوشک
LARGE SCALED TERAPON	آدینک گھلاء
LONG FINNED BULLSEYE	بکو
ARROW BULLS EYE	بکو
FALSE TREVALLY	چیلانکر
COBIA	سنگور
LIVE SHARK SUCKER	پاگاس لچوک
WHITE SUCKER	لچوک، لیٹنک

SHARK	SUCKER	لیچینک
WHALE	SUCKER	لیڈ لیچینک، لیڈ لچوک
WHITE	SEA BREAM	ٹنٹیل
GIANT	TREVALLY	بازلی پتر، اشتر پتر
INDIAN	THREAD FISH	سامپیں پتر
SHRIMP	SCADE	پتر
YELLOW	TAIL SCADE	زر دم پتر
ORANGE	SPOTTED TREVALLY	کنکاوٹر پتر
YELLOW	SOPTTED TREVALLY	ککاون
COASTLE	TREVALLY	پتر
LONG NOSE	TREVALLY	پتر
MALABAR	TREVALLY	ککاون پتر
BLUE	TREVALLY	ساپو پتر
BARCHEEK	TREVALLY	اکیں پتر
BROWN BACK	TREVALLY	ککاون
FLAT HEAD	SILLAGO	اشور، شُر
ARABIAN	SILLAGO	ریامی اشور، ریامی شُر
CLUB FOOT	SILLAGO	اشور، شور
BLACK TIP	TREVALLY	گلیشران، گلبت، پتر
GIANT	TREVALLY	گوک، گوشران
BLACK JACK	TREVALLY	گوشران، جولام، ہربڈ
BLUE FIN	TREVALLY	گلبت، جولام، گوشران
BIG EYE	TREVALLY	گوک، گوشران، گلبت

MACKEREL	SCAD	مشک
RAINBOW	RUNNUR	ساپو
TAIL	SHAD	لکی پالوار
SHORT	FIN SCAD	چُنا
SLENDER	RED SCAD	مشک
GOLDEN	TREVALLY	گوشران، گلبت، جولام
TORPEDO	SCAD	دارد مب
BLACK	POMFRET	سیاہیں تکلم
WHITE	POMFRET	اسیتیں تکلم، جلوہ، پاپلیٹ
SILVER	POMFRET	پتو تکلم
CHINESE	POMFRET	وانگ تکلم، مرز تکلم
INDIAN	RUFF	کڈاہی تکلم، پاپلیٹ
SHADOW	DRIFF FISH	تکلم، پتو
PILOT	FISH	زر کوک
TALANG	QUEEN FISH	گردانی ساڑم
DOUBLE SPOTTED	QUEEN FISH	آلاڑی ساڑم
BARRED	QUEEN FISH	یکچان
NEEDLE	SCAD	سینو ساڑم، یکچان ساڑم
JACK	MECKEREL	بانگڑہ، کلات، سیم
BIG	EYE SCAD	ٹیلگو، چُنا
AFRICON	POMPANO	سونام، سوناف
SNUBNOSE	POMPANO	سونام،
INDIAN	POMPANO	سونام

WHITE	TONGUE	JACK	پٹر	
DOLPHIN	FISH		آڈوسک، آملوشک	
COMMON	POMPANO	DOLPHIN	FISH	آڈوسک
MOON	FISH		چراگ، زرخراگ، چراگو	
STRIPED	PONY	FISH	میت	
LONG	SPINY	PONY	FISH	چراگو، زرخراگ
WHIP	FIN	PONY	FISH	میٹو
OBLANG	PONY	FISH	گاہچم، گرچم	
TOOTH	PONY	FISH	میٹو، چراگو	
LESSOR	BREAM		کڈاہی سونام	
JAPANESE	RUBY	FISH	کنیہ	
SMALL	TOOTH	JOB	FISH	کنیہ
MANGROVE	RED	SNAPER	سہرماہی	
BLACK	SPOT	SNAPER	ہیرا، کنیہ	
BLUBBERLIP			سہردپ	
TRIPLE	TAIL		گروی گواز	
WHIP	FIN	SILVER	BRIDDY	مادرو
PAINTED	SWEET	LIPS	لنٹی	
LEMON	FISH		چپلو	
BLACK	SPOTTED	RUBBER	LIP	لنٹی چپلو
HARRY	HOTLIPS		چپل	
TROUT	SWEET	LIPS	چپل، لنٹی، لونسی	
SORDID	RUBBER	LIPS	لنٹی، انارکی	

YELLOW BACK GRUNT	پالاڑی، پالیڑی، شگوشنگ
SILVER GRUNT	گمپوساپو
BLUE CHEEK SILVER GRUNT	گمپو، دوتر
OLIVE GRUNT	گمپو
SMALL SPOTTED GRUNTER	اولوا، نکلی دوتر
COCK GRUNTER	مانثار
JEVELINE GRUNTER	گمپو
STRIPPED PIGGY	پالیڑی، پالیڑی
GOLD SILK SEA BREAM	ٹنٹیل
ARABIAN YELLOW FIN SEA BREAM	چان
BRIDAL SEA BREAM	بانور، شامالا، لاڈو
SPOTTED YELLOW FIN SEA BREAM	جاراز
OMAN SEA BREAM	نک پوش
FRANGED SEA BREAM	سیاہیں جاراز، ڈاڈہی
ARABIAN PANDORA	ناوار، ناہ دُز
HAFFARA SEA BREAM	ناہ وار، ناہ دُز
SNUB NOSE EMPEROR	گدیر، شاری
ORANGE STRIPPED EMPEROR	ملا گدیر
LONG FACE EMPEROR	گدیر، شاری
ORNATE EMPEROR	گدیر
SMALL TOOTH EMPEROR	گدیر گ
HUMPNOSE BIG EYE BREAM	گدیر، ملا گدیر
DELAGOA THREAD FIN BREAM	کلونٹو، بانھر

SMOOTH DWARF MONOCLE BREAM	سہرماہی
KING SOLDIER BREAM	ملینگ سہرو
SANTER SEA BREAM	گوانتگ سہرو
RED BREAM LONG SNIPED	ڈانڈسہرو
LONG SEA BREAM	کڈاہی سہرو
HALF MOURNING CROCKER	سیاہو
SPOTTED CROAKER	کر
ARABIAN MONOCLE BREAM	سُرک کلونٹو، لال پری
DONKEY CROCKER	ٹونٹ
FOUR FINGER THREAD FIN	تلسر، لکوا
CONCERTINA FISH	سر رندو، شنگ، شنگ
SPOTTED SICKLE FISH	ریامی سر رندو، ریامی شنگ
RED TAIL BUTTERFLY FISH	دتیرا
HORSE SHOE BUTTERFLY FISH	دتیرا
LONG FIN BUTTERFLY FISH	کوہ پزوش
YELLOW BAR ANGEL FISH	کوہ پزوش
KLUNZINGER'S MULLET	مُر با، مُر بو
LARGE SCALE MULLET	گواریز
OTOMBORA MULLET	منڈی
GOLD SPOT MULLET	چوری، مری
TODE MULLET	پلو
SQUAR TAIL MULLET	گڈ
GREEN BACK MULLET	منگ

LONGRAM	MULLET	پلا		
ABU	MULLET	انجرا		
FLATTED	MULLET	تاگان		
MARGARET'S	DRAGONET	مُرّانٹ		
SPOTTED	SCAD	بولا		
WHITE	SPOTTED	SPINE	FOOT	ماہ پری
DUSKY	SPINE	FOOT		ماہ پری
SHARP	FIN	BARRACUDA		کند
GREAT	BARRACUDA			مہارو کند
BLACK	FIN	BARRACUDA		سیاہیں کند
BIG	EYE	BARRACUDA		کند
LONG	TOOTH	HAIR	TAIL	تینجی، چندی
SMALL	HEAD	HAIR	TAIL	تینجی، چندی
SAVALIA	HAIR	TAIL		تینجی، چندی
AMOY	CROCKER			سولیک
ARABIAN	SEA	MEAGVE		کر
GOATEE	CROCKER			ٹوٹ
TIGER	TOOTH	CROCKER		مُشکو، مُشکا
LESSOR	TIGER	TOOTH	CROCKER	پنڈاسی، ورنامُشکو
LARGE	HEAD	CROAKER		مُشکو، مُشکا
BEARDED	CROACKER			بڈی، بورا
BELONGER'S	CROCKER			بڈی، بورا
SHARPNOSE	HAMME	CRAOCKER		بڈی، بورا

SPINDLE	HAMMER	CRAOCKER	بڈی، بورا	
SOLDIER	CROCKER		کو، ہی ٹونٹ	
WAHOO			ہر گور	
KING	FISH		گور، تولگو	
BULLET	TUNA		اُنک	
FIGATE	TUNA		چٹکی	
KAWA	KAWA		اُس بُب	
SKIP	JACK	TUNA	کیتی	
STRIPED	MACKEREL		دنتانی	
NARROW	BARRED	SPANISH	MACKEREL	گور چک
INDO-PACIFIC	KING	MACKEREL	کلکن	
YELLOW	FIN	TUNA	بمب، گیدر	
BIG	EYE	TUNA	زر دگ، گیدر	
LONG	TAIL	TUNA	اہور	
SWORD	FISH		سومالی گھوڑا	
BLACK	MARLIN		اپس	
SHORT	BILL	SPEAR	FISH	گھوڑا،
INDO-PACIFIC	SAIL	FISH	اپس، زنگی سر	
LONG	SPINNED	TRIPOD	FISH	تمباتور
SHORT	NOSE	TRIPOD	FISH	ہر
SILVER	TRIPOD	FISH	پوکی، ہر	
STARRY	TIGGER	FISH	پوکی، ہر	
LARGE	SCALE	TIGGER	FISH	ہر، خر

YELLOW	SPOTTED	TIGGER	FISH	ہر، خر
UNICORN	LEATHER	JACKET		پوکی، خر
HORN	NOSE	BOX	FISH	ٹورا
HUMP	BACK	BOX	FISH	ٹورا
WHITE	SPOTTED	FILE	FISH	ہر مائی، خر
STELLATE		PUFFER		ٹورا
SCRIBBLED	LEATHER	JACKET		ہر
NOMBANDED	WHIPFIN	MOJARRA		مادرو
DUSSUMIER'S	MUD	SKIPPER		گلا
TIALEYED	GOBY			گلا
PINK	WORM	GOBY		رتی سوائسک
BLACK	FIN	GOBY		گلا
SMALL	SCALE	GRUB	FISH	کوہی اُشور
BENGAL	SERGEANT			شربانو
SPOTTED	YELLOW	FIN	SEA BREAM	کستی
PARROT	FISH			مٹو

ماہیگے شکارے وڑے پیم

(FISHING METHODS)

بُنکی انسان ے واسته لاپ ے دوزه ے سارت کنگ ے آسراتی نیست ات۔ بنی آدم ے تهننا جانورانی شکار ے سراگژن سهڑیتنگ ات ے وهد تیلانک دانگ ات، باریں چنخت ہزار سال ے رند انسان ے دریاء ماہیگانی شکار کنگ دربرتگ۔ کوہنیں زمانگاں ماہیگ شکار کنگ ے وڑے پیم باز کم بوتگ انت۔ وهد ے کرناں پیش دریاورداں دریاء دپ ے کڈ جتیں، وهدے دریاء بیل ے سبب ے آپ دیم ے اتکیں، جتگیں کڈ ہم آپ ے پڑ بوتین انت، پدا کہ آلاڑ ے آپ پشت ے شتیں تہ کڈانی تہا ماہیگ پشت کپتین انت، ہے ماہیگ اشاں شکار کتین انت، پیش ے سراجوڑ کتگیں ماہور ہم پہ شکار ے کارمرز کنگ بوتیں یلے زمانگ ے ہمرائی ے ماہیگ ے شکار ے وڑے پیم ہم نوک بوتگ انت، یک دارانی جاہ ے جدید اسپید بوٹ اتلگ انت۔ پیش ے ماہورانی جاہ ے نوکیں مکڑی ے پلاشکی ماہوراں کپتک، نوک سازیں کڈی ے براماں ہم دریاوردانی باز کمک کتگ لکاء نشانانی جاہ ے Navigator اتلگ انت، موبائل ایپس ہم ماہیگ ے آڈنگہانی درگیجگ ے کمک کن انت، یلے مے بلوچستان ے دریاوردانگت باز کوہنیں وڑے پیم ے ماہیگ شکار کن انت، مے دریاء ماہیگ شکار کنگ ے لہتے وڑے پیم۔۔۔

ہیلو ۽ بیگوآت

(Long Stay And Short Stay)

دریاورد کہ ماہیگ ۽ شکار ۽ نیلیں زر ۽ سینگ ۽ روان ۽ کڈہ ۽ روانت تہ باز بر ۽ پتنگ
پتنگ ۽ ماہ ماہ ۽ ہمود ۽ زر ۽ بنت ۽ باز بر ۽ سہب ۽ روانت، شپ ۽ پداوتر کا آنت،
ہیلو ۽ بیگوآت ہمیش آنت بزاں کہ دریاء تہادارگ بیگوآت انت ۽ نہ دارگ ہیلوانت۔
ہیلو ۽ سہب ۽ رهاگ بنت دیم پہ زر ۽ شپ ۽ واٹر بوگ ۽ کا آنت یا شپ ۽
روانت گڈ اسہب ۽ کا آنت روچاں گیشتر SPEED BOAT ہیلو کن آنت دومی
نیمگ ۽ بیگوآت دریاء تہادارگ ۽ ماہیگ کشگ ۽ نام انت داں یدار ۽ گالہ چہ ماہیگ ۽
پرنہ بنت یدار دیم پہ تیاب ۽ نہ تریت، بیگوآت گیشتر مز نیں لانچ ۽ یدار کن آنت۔

در بند / جوڑو

در بند ۽ ماہور انچو آپ ۽ کنگ بیت کہ سئ نیمگ ۽ بند بیت تہنایک نیمگے
چچ بیت بزاں کہ ٹرائینگل شکل ۽ چیر بیت ۽ درئ چچ بیت کہ چہ ہما ماہیگ تہارو
آنت ۽ اڑانت، در بند ۽ ماہور ۽ مہکم کنگ ۽ واستہ سئ ستاری سئ نیں سراں جنگ بیت
، در بند اگس مرچی آپ ۽ کنگ باندا کشگ بیت۔ اے روزگار ۽ وڑ وڑیں ماہیگ
گرگ بیت۔

سر آپ

سر آپ ۽ ماہور دریاء برزی نیمگ ۽ آپ ۽ کنگ بیت بزاں کہ ماہور ۽ پیلم
(برزی سر) دریاء آپ ۽ (Sarface) ۽ بیت پیلم ۽ مز نیں بوچ بندگ بیت ۽ پاد ۽
(جہلی سر) کناڈ ۽ وزن بندگ بیت، سر آپ ۽ ماہور گوں یدار ۽ ہمرائی ۽ گردیت،
داں چار پنچ کلاک ۽ ماہور ہنچو آپ ۽ بیت اگاں اے میان ۽ شپ بیت گڈا ناخدا یا
جانشوئ ۽ رالم آگاہ بوئگ لوٹیت کہ دگ یدار ماہور ۽ مہ اڑانت ۽ مہ درانت، باز

رندہ بلوچ دریا وردانی سر آپی ماہور کجھو والا ہاں درتگ ء سسنگ انت۔ سر آپ
 زمانگی شکارے اے شکار ء بازوش ء لذیذیں ماہیگ گرگ بیت چو کہ گور، گدیر،
 سہرو، سونام، پتر، اہور ء دگہ باز، سر آپ ء گران نہادیں کر ہم گرگ بیت مز نیں
 پاگاس ہم گلیت، جیونی ء نیمگ ء سر آپ ء ٹاپ گوش انت۔

چیر آپ

چیر آپ ء دریاء جہلانکی ء (BOTTOM) ء ماہور چیر کنگ بیت بزاں کہ دریا
 ء چیر ء زمین SEA FLOOR ء سر ء دام جنگ بیت، اے ماہور ء دوئیں نیمگاں
 مز نیں نتاری (ANCHOR) جنگ بیت، بندات ء اولی نتاری دور دیگ بیت پدا
 ماہور رچنگ بیت، ماہور ء برزی سر (پیلیم) ء بلوچ بستگ ء جہلی سر (پاد) ء کٹاؤ بستگ،
 اے ماہور داں سئے چار کلومیٹر ذراج انت، ماہور کہ سر جم ء رچنگ بیت گڈ سر ادومی
 نتاری جنگ بیت، چیر آپ ء ماہورانی چنگ کسان بنت اگاں مرچی ماہور آپ ء کنگ
 گڈ ادومی سہب ء کٹنگ بیت، پسئی ء دریا ورد گیشتر چیر آپی ماہورانی آپ ء کنگ ء رند
 ہپت تلار ء روانت دومی سہب ء پداہے ٹک ء کانت ماہورانی الا مگ ء رامٹواں نشان
 کن انت ء ماہوراں کش انت، چیر آپ ء سول، چنیدی، کُن، گلو ء ابید مشکو ء دگہ
 ماہیگ ہم شر گرگ بیت بلئے چیر آپی ماہیگ ورگ ء وش نہ بنت کہ تازہ نہ انت۔

گٹ

گٹ ء ماہیگ ء مز نیں آڈنگہ (School of Fish) چاریں آتراپ ء
 ماہوراں گوں گٹ کنگ بیت ء آڈنگہ ء چیر ء ماہور آستو آستو بُرز ء کٹنگ بیت، گٹ
 ء ماہیگ سک باز بیت پمشکہ باز براں یک یدارے اینکس ماہیگ گٹ کت نہ کت
 پمشکہ باز یدار ہوری ء ماہیگاں گٹ کن انت ء زراں پتی کن انت، اے شکار کہ

انگریزی ء سرکلنگ گوشگ بیت اے قانوناً بند انت پر چا کہ اے شکار ء ماہیگانی نسل
گشی بیت۔

کوہ ڈی

کوہ ڈی ماہور ء سر ماہیگ ء شکارے حاصل زر ء تھا کوہانی نژیک گور ء کوڑی
کنگ بیت، اے شکار ء ماہور ء کوہ ء ریامانی دپاں انچو چیر کن انت کہ ماہیگ ء راہ گٹ
بہ بیت، بزاں کہ کوہانی گٹ ء غارانی دپاں گوں ماہوراں گر انت پدا یدار ء تہتگ
جنگ بیت ء کوکار کنگ بیت، غارانی تہ ء ماہیگ جہہ سر انت ء ماہور ء اڑ انت اے شکار
ء حاصل سونام باز گرگ بیت، تیابانی دپ ء تڑشت ء یدار ء سر انجرا ء وڑیں کسانیں
ماہیگ ہم گٹ کنگ بنت اے ہم کوہ ڈی گوشگ بیت، اگس ماہیگ گندگ بیت یک
جانشوئے گٹی آپ ء ایر کنگ بیت ہے جانشو ماہور ء سرے داریت ء یدار ماہور ء
ریجان چکریت ء ماہیگ ء آڈنگ ء گٹ کنت۔

کوپ

کوپ نیم گٹ کنگ انت بزاں کہ ماہیگ ء آڈنگ ء دیم ء ماہور کمو چکرینگ
بیت۔ اے ہماوہد ء بیت کہ یدار ایوک ء یکے بہ بیت اگاں یکیں یدار ماہیگ ء چچی ء
گٹ بہ کنت تہ ماہیگ ء بازی ء ماہور تزک انت پمشکہ آف سر کل بزاں کوپ کنگ
بیت، بگندے کوپ لوپ انت کہ لوپ ہم تاب دیگ ء گوش انت۔

پانڈو

پانڈو ء ماہور گول سر کل شکل ء آپ ء کنگ بیت ء تہنا ماہیگانی تہ ء روگ ء
داستہ یک راہے چچ کنگ بیت۔

دوتک

دوتک دو ماہوری ٹکراں کہ یکجا دیم پہ دیم آپ ء کنگ بنت دوتک ء کیشتر
تینجی، بانگڑہ ء دگہ ماہیگ گیت۔

گر بوڑو

گر بوڑو ٹولرنگ ء وڑیں شکارے بلئے۔ گر بوڑو ء ماہورانی چگک مزن آنت
بس مزنیں ماہیگاں گپت ٹولر کسانیں ماہیگی چکاں ہم۔ گر آنت، گر بوڑو ء کر،
گدیر ء پاگاس ء وڑیں مزنیں ماہیگ گرگ بیت۔

زرگوڑی

زرگوڑی ماہور نہ سر آپ ء ماہورانی وڑا بڑ ء بیت ء نہ چیر آپ ء ماہورانی وڑا
جہل ء بیت۔ اے شکار ء ماہور میان ء بیت ء برز ء گوں یدار ء بندوک بیت، اے
کو نہیں شکارے نہ انت مرچاں لہتے دریاورد زرگوڑی کنگ انت، اے روزگار ء ہم
سر آپی ماہیگ گرگ بنت چو کر، سہرو، گدیر، گوشران، گور ء دگہ باز۔۔۔

بتولا ڈو

چہ دریا ء آگس یدار حالیگی ء واتر بیت بزاں بچ ماہیگ مہ گپت یا ہمینکس
شکار بہ کنت کہ پہ وسے راشن ء تیلانی زر در بیا انت گڈا دریاورد گوش انت اے
رندی بتولا ڈو بوتگ یدار ء بتوتگ۔

آگس یدار چہ شکار کنگلیں ماہیگاں پُر ء چکار بہ بیت، گالاچہ ماہیگ ء پُر بہ بنت
گڈا گوش انت کہ یدار وتی پُر ء اتلگ بزاں ماہیگ ء پُر بوتگ ء اتلگ۔۔۔

تیاب دپی ماہور

تیاب دپی ماہور پیش ء زمانگ ء ٹاڑی ٹیوبانی سر آپ ء کنگ بوتگ ات
انت مروچاں سپوٹانی سر آپ ء کنگ بنت، سپورٹ کسانیں وت جوڑ کنگلیں

یڈارک آنت، اے ماہور تیبانی دپ ء سر ء سر آپ ء چیر کنگ بنت۔ ہماہیگ ء موسم بیت ہماہور آپ ء کنگ بیت، اُشور ء موسم ء اُشوری ماہور یا ماور آپ ء کنگ بیت، پٹن ء کرگ ء واستہ پٹنی ماور آپ ء کنگ بیت ء ٹانگ ء واستہ ٹانگائی ماور لوٹیت، تیب دپی ماور اناں چٹ بندگ بیت کہ زرء ماوراں بندگ نہ بیت، چٹ مرتگلیں ماہیگ ء ماہیگی ٹکراں انچو کہ مُرگ ء واستہ چیدنک رہچگ بیت چٹ پہ ماہیگ ء چینکے، تیب دپی ماہور سر آپ ء چیر آپ ہر دویناں چیر کنگ بنت، چیر آپ جہل ء SEA FLOOR ء سراچیر کنگ بیت اشی ء کناڈ (وزن) گیشتر بند آنت، سر آپ برزء SURFACE ء آپ ء بیت، اے ماہور گیشتر مگر ب ء کنگ بنت ء آپ ء کنگ بنت ء دومی گور بام ء بچگ بنت، باز مردم ہمک کلاک ء وتی چیر کنگلیں ماہوراں بچیت۔

ٹکری ماہور

ٹکری ء ماہور کسان چمگی پلاستکی ماہور آنت کہ مدگ (SHRIMP) ء گرگ ء واستہ کار مرز بنت، اے شکار ء ماہور تیب دپاں داں سر ء دو سر آپ ء چیر کنگ بنت، ٹکری ء ماہور سر آپ ء ہم چیر کنگ ء چیر آپ ء ہم چیر کنگ بنت بزاں کہ (BOTTOM) ء (SURFACE) دویناں ٹکری کنگ بیت، سر آپ ٹکری ء واستہ ماہور ء پیلم ء (برزی نیمگ ء) مز نیں بوچ باز بندگ بیت، ء پاد ء (جہلی نیمگ ء) کناڈ بندگ بیت ء مدگ ء ماہیگ گرگ بیت، بلتے چیر آپ ء ٹکری ء مدگ ء ماہیگاں ابیدما، ہیگی چک سک باز کنگ بیت پرچا کہ چیر آپ ٹکری ماہور دریا ء بن ء SEA FLOOR ء چیر آنت ء اے موسم ء کہ مدگ گرگ بیت۔ اے ماہیگانی ہیگ ء چک دیگ ء ہم موسم آنت پشکہ مدگ ء واستہ جتگیں ٹکری ماہور ماہیگانی چکاں کسانئی ء کُش آنت ء دریا ء ایکو سسٹم ء تاوان بار کن آنت۔ یک زمانگے ٹکری بند ء نرماں تیب دپی شہر سر از رنگ ات آنت بلتے مروچاں دل ء تب ء ٹکری جنگ بیت کس پیسکے ہم نہ

کنت، ٹکری ۽ ماہور اے بریگاہ ۽ آپ ۽ کنگ بنت ۽ دو می سہب ۽ بنگ بنت، ماہورانی نشان جنگ ۽ واسطہ الا مگ ۽ رامٹو جنگ بیت کہ گار یا مٹ مہ بنت، ٹکری ۽ ماہورانی آپ ۽ کنگ ۽ واسطہ ٹائرانی ٹیوب ۽ سپورٹ کار مرکز کنگ بیت۔

رگت

رگت تیاب دپی شکارے اشی ۽ واسطہ تہنا سئے مردم در کار بیت، دو مردم دریاء تہاگردنت ۽ یکے ڈن ۽ ندیت ۽ گتگیں مدگاں پھریزیت، ہے مردم کہ ڈن ۽ نشنگ چنگیلیاں گو شنگ بیت ۽ آکہ تہاگردیک آنت گری گو شنگ بنت۔

ہے دوین مردم کہ پہ رگت ۽ دریاء مان دے آنت آاے وڑکن آنت، یک مردمے رگ ۽ یک سرے زوریت ۽ دو می مردم دو می سرے زوریت بزائیکے تیاب ۽ نیمگ ۽ بیت ۽ دو می زرے نیمگ ۽ بیت۔ نوں اے دوین مردم رگ ۽ جہل ۽ سراں وتی پادانی ناخناں گوں اڑین آنت ۽ برزی سراں دستاں کن آنت ۽ گردیک ۽ بندات کن آنت اے گری ہنچوگردیان ۽ لپشان داں کلو میٹر ۽ دراج رو آنت و ہدے کہ رگ مدگ ۽ ماہیگ ۽ پڑ بیت گڈا رگ ۽ دپ بند کنگ بیت ڈن ۽ کنگ بیت، اے شکار پہ خاص مدگ SHRIMP ۽ گرگ ۽ واسطہ کنگ بیت بلئے گرے سدانی کساس ۽ ماہیگی چک کنگ ۽ زوال کنگ بیت، پر چا کہ گرے موسم گرماگ آنت کہ مدگ مچ بیت ۽ ماہیگانی ہیک ۽ چک دیک ۽ BREEDING و ہد ہم ہمیش آنت، یک گری ۽ اگاں سیرے مدگ آرگ بیت گڈا دو سیر ماہیگی چک ہم کنت زوال بیت، گیشتر کن، سواسک ۽ مسی چک مریت، بزائ کہ گردریاء ایکو سسٹم ۽ تاوان دیو کیں شکارے۔

رگ / پیرا

پیرا تیاب دپی پادی شکارے وڑ ۽ پیم ۽، اے روز گار رگ کنگ ہم گو شنگ بیت، پیرا دریاء کمومان دیک بیت ۽ رگ ماہیگ ۽ مدگانی سرا شپینگ بیت، رگ ۽

انچوشپ آنت کہ رُگ چو چھتری ء وڑا گول بیت ء مدگ ء ماہیگانی سرا کپیت۔ پیراء
 واستہ بندات ء چٹ دریا ء دور دیگ بیت چو کہ مرگانی واستہ چینک رتیج آنت، پدا
 چٹ ء سرا رُگ شپنگ بیت، اے رُگ گول بنت ء چاریں آتزاب ء سزپ پر
 بیتیں، اے گرماگی روزگارے کہ اے وهدء دریا گورم بیت یدار اوشت آنت ء جانشو
 بیروزگار بنت، پیراء اُشور، مدگ، کسئی، سول ء دگہ ماہیگ ہم کٹنگ بیت۔

سنکل کُنڈی

سنکل کُنڈی، کُنڈی ء سرا ماہیگ شکار کنگ ء جتاہیں وڑ ء پیسے۔ اصل یک
 سئے چار کلو میٹر ذرا جیں سادے کہ ہر گزء سرا ایک یک کُنڈی ءے پر کُل دو ہزار ء
 کد ء کُنڈی بنت ء دور سین کُنڈیاں گیم پر کنگ بیت ء سنکل آپ ء کنگ بیت، کلا کے
 ء رند کٹنگ بیت، سنکل ء وڑ وڑیں ماہیگ گیت مز نیں پٹن ہم گیت ء کسانیں چانچو
 ہم اڑیت بزاں کہ جتا جتاہیں ماہیگ کُنڈیاں اڑیت، اے کوہنیں شکارے مئے دریا ء
 بازکار مرز بیت۔

بڈیل چیردان

بڈیل چیردان ء تہا کُنڈی زر ء جہلانکی ء بڈینگ بیت، چیردان ء اے تہر ء
 تہا پلا ء سر ء سُرپ بندگ بیت، سزپ ء برز ء پلا ء کُنڈی بندگ بیت، اے شکار گیشتر
 شپ ء کنگ بیت، بڈیل ء بڈی، مشکو، بانگرہ، کانچو ء کلا نچو ء وڑیں دگہ بازیں ماہیگ
 کٹنگ بیت۔

سراپ چیردان

سراپ چیردان ء دریا ء آپ برزی نیمگ سر پیس ء کُنڈی آپ ء کنگ
 بیت بزاں کی کُنڈی ء پہ جہل روگ ء واستہ وزن بندگ نہ بیت، اے چیردان ء ہور،
 گور، سہر وء وڑیں و شیں ماہیگ کٹنگ بیت،

جل برام

جل برام ء زندگیاں ماہیگ ء کُنڈی جنگ بیت ء آپ ء یلہ دیگ بیت، جتا
جتا ہیں شکاری ماہیگانی واستہ جتا جتا ہیں زندگیاں ماہیگ کنگ لوٹیت چو کہ پاگاس ء
واستہ کاپلو شتک ء ٹانٹار لوٹیت، گور ء واستہ پاسلی ء لوجر پکار بیت، گوشران ہم
ٹانٹار ء کابلو شتک ء جنت، نامبو ٹنٹیل ء پالیڈی ء جنت ء سہر و ء واستہ مدگ کیم کنگ

بیت ---

اے گیمی

ماہیگ کہ گرگ بنت یک ڈبے ء تہا کنگ بنت کہ جل گوشنگ بیت، جل
یدار ء بندگ بیت۔ گوں زندگیاں گیماں یدار ء ہمراہی روان کنت۔ داں شکار ء جاہ
بہ رسیت، نوکیں زمانگ کاکہ ء اسپیت بوٹ کہ سک تیز روانت۔ اے جل ء گوں
ماہیگاں بُرت نہ کن آنت، اے کاکہ ء تہا یک خانہ ء آپ مان کن آنت ء گیماں
آپ ء یلہ دے آنت، تڑشت روان کنت۔ راہ ء آپ ء مٹائینان ہم کن آنت داں
شکار ء جاہ بہ رسیت۔

ہما جاہ ء کہ لوٹوکیں ماہیگ بیت ہمودا اے زندگیاں گیماں کُنڈی جنگ
بیت ء آپ ء کنگ بیت، چہ اے گیماںی آواز ء شکاری ماہیگ اشانی سرا اُرش کن
آنت ء کُنڈی ء اڑ آنت:

تو مژدہ وار ء پہ کیم ء کَر نڈگ ء انور

حیاں ء گور کن ترا کُنڈی ء برام رسیت

(انور صاحب خان)

اپالوچیردان

اپالوچیردان ء بازوڑ ء پیم آنت، یکے ء تہا تینجی / چنیدی ء شش یا ہشت
 کنڈی جنگ بیت، آپ ء دور دیگ بیت، پلاء بوچے ہم بندگ بیت، چہ تینجی ء
 تڑپگ ء گور ء وڑیں ماہیگ ارش کنت ء کنڈیانی تہا یک کنڈے ء اڑیت ء گرگ بیت،
 اپالو ء دگہ وڑے پیسے ء تہا کنڈی آپ ء کنگ بیت ء پلا یدار ء بندگ بیت پلاء بوچے
 ہنچو بندگ بیت کہ وہدے ماہیگ اڑیت زور جنت بوچ تڑکیت ء جانثواں سما بیت
 کہ ماہیگ اڑیتگ۔ اپالو ء دگہ وڑے پیسے ء تہا کنڈی آپ ء کنگ بیت۔ برز ء مز نیں
 بوپائے جنگ بیت، بازبر کنڈی آپ ء مز نیں بوپائے جنگ بیت، بازبر کنڈی آپ ء
 کنگ ء رند یدار ہم دگہ جاہے روت، اپالوچیردان حاصل گور KING
 FISH گرگ بیت۔۔۔

تکارا

زر ء تہا ہما جاہ ء کہ ماہیگ باز بیت، ہما جاہ ء شش ہشت کنڈی یکجاہ بندگ
 بیت ء ہے ماہیگانی تہا دور دیگ بیت ء شیک دیان ء اودارگ بیت، کنڈیاں ہنچ گیم پر
 کنگ نہ بیت۔ گوں تڑندی ء اودارگ ء سبب ء کنڈی یک نہ یک ماہیگ ء الم
 اڑیت ء کاریت، تکارا ء کنڈی گیشتر ماہیگانی بڈے سراں اڑ آنت، اے وڑیں دگہ یک
 شکارے ہم ہست کہ شکینگ گوشگ بیت۔

شارات

شارات ء ہم چو جل برام ء وڑازندگیں گیم کنڈی ء پر کنگ بیت بلے جل
 برام ء یدار اوشنتیت ء چیردان کنگ بیت، شارات ء یدار روان کنت، یدار ء پشت ء
 ہے زندگیں گیم ہم گوں کنڈیاں تچان کنت، گیم ء مچگ گور ء ہور ء دگ شکاری

ماہیگاں پہ اُرش ء دعوت دنت، گور ء واستہ زندگیں لوجر ء پاسیلی گیم کنگ بیت،
پاگاس ء واستہ کابلوشک ء ٹانشار پہ گیم لوٹیت۔

پادی چیردان

پادی چیردان ہمے چیردان FISHING انت کہ دریاء لمب ء اوشنگ
بیت ء کنڈی چکرینان ء دریاء دور دیگ بیت، دری ملکاں اشی ء واستہ راڑکار مرز کنگ
بیت بلئے مئے ہند ء انگتہ مردم کوہنیں وڑ ء پیم ء چیردان کن انت، گیم ء واستہ گیشتر
لوجر زور انت ء پلا ء بوتل ء ڈبی ء سراپتا انت، کنڈی ء چکرینان دریاء دور دور دئے
انت، ماہیگ کہ جنتیں اودارانان ڈن ء کشگ بیت۔ پسنی ء زرین ء جڈی ء مدام لس
مہلوک ء پکنک ء اتلگیں مردم چیردان کن انت، کسئی، جازا، ٹونٹ ء کوہ ماہی کش
انت۔۔۔

گتھو ماہور

(Bottom Trwalering)

گتھو جنگ ہم ماہیگ ء شکار ء یک وڑ ء پیمے بلئے اے روزگار زر ء زندمان ء
چاگرد ء تاوان دیوکیں شکارے پوشکہ بوٹم ٹرانگ ء سرا بندش انت، اے مکن
کنگلیں ماہورانی تہناتیا ء 12 نائیٹیکل دور زر ء تہاکار مرز کنگ ء اجازت ہست۔
اصل ء ٹرانگ ء کسان چنگی پلاشکی مز نیں ماہوراں گزانیں وزن بندگ
بیت ء دریاء چیر ء زمین Sea floor ء سرا گز کنان ء لپاشان ء برگ بیت۔ چرے
پہل ء ماہیگ ء زری دگہ ساہد ارانی نسل کشی بیت۔ پرچاکہ گتھو ماہور کہ ریچگ بیت
اشی ء تہا ہزاراں ماہیگ، ماہیگی کچک ء ہیک ء دگہ دریائی ساہدار ہم اڑیت ء مرگ ء
آماج بیت، دریائی میملز (لیڈ، گوکین) ء دریائی ریپٹائلز (کسیپ، مار) ہم چرے

ظالمیں ماہوراں وت ۽ رکینت نہ کن آنت بزاں کہ اے پلاسکی ماہور سر جمیں
 دریائی زندمان ۽ چکچکین کن آنت۔ دریاء چیر ۽ کاہ ۽ بونج ہم چہ بازیں ٹرانگ ۽ تباہ بنت
 ماہیگانی لوگ ۽ جاگہ بزاں کورل ریف ہم چہ بوٹم ٹرالرنگ ۽ اثر مند بنت۔ یک کورل
 ریف ۽ جوڑ بونگ ۽ ہزاراں سال لگیت بلے گجھو والا اشناں یکیں دمان ۽ تباہ ۽ برباد کن
 آنت پشکہ ٹرالرنگ ۽ دریاسنٹ بیت۔ رپورٹانی رد ۽ راجد پتر ۽ بیمناک تریں
 ٹرالرنگ انوں بلوچستان ۽ دریاء بونگ ۽ آنت۔

بلوچستان ۽ درياء گجھو

(Bottom Trawling in Balochistan)

وہدء زمانگاں مئے نازا کیں زرچہ چاند لائیں ماہیگ ۽ تلائیں مدگ ۽ پُر ۽ چکار بوتگ، اے زر خیزیں زر ہزاراں دریائی ساہدارانی جنگی لوگ بوتگ انجو گوش آنت 90 کہ ۽ دہک ۽ ساری بلوچستان ۽ درياء ٹرالروالالانچ نیست آت، آزمانگ ۽ ماہیگ مچ آت، آبادی آت پداباریں کجام بدواہ ۽ بدیں چم مئے درياء لگیتنگ کہ مئے دریا ظالمیں ٹرالرانی ہر جان بوت۔

رپورٹانی رد ۹۰ ۽ دہک ۽ بلوچستان ۽ درياء ٹرالرانی آہگ بندات بوتگ ۽ داں روج ۽ مروچی مئے دریا گجھو مافیاء دستاں تاراج آنت بزاں کہ گو تنگیں سی سالاں چہ مئے دریائیکشہ اے کچاک ۽ شپکانی دیمپان آنت۔ چہ اینجو گجھو جنگ ۽ بلوچستان ۽ حزا نگیں زر ۽ دلبد ۽ آس لگیتنگ۔ چہ ماہیگ ۽ پُر ۽ دریا حالیک بوتگ ہزاراں ماہیگ ۽ دگہ ساہدارانی نسل چہ بن ۽ بہہ ۽ ہلاس بوتگ آنت۔

بلوچ پوکار گلزار گجکی وتی کتاب الی اللہ ہیلاں بیس ۽ تہانبشتہ کنت کہ محکمہ ۽ فشریز ۽ یک آفیسرے ۽ نام ظاہر نہ کنگ ۽ شرط ۽ گوشنگ کہ اے وہد ۽ کساس 600 در قانونی ۽ زر ۽ دریا ڈرمنیں لانچ ٹرالرنگ کنگ آنت، آوہد ۽ رانوں باز سال گوشنگ۔ نوں و ہزاراں ٹرالروالالانچ شپ ۽ روج مئے درياء گجھو جنگ ۽ دگوش آنت، اے لانچ چہ کراچی ۽ آپ ۽ تیل کن آنت، بلوچستان ۽ کا آنت اد اشاناں ہندی بازیں دلار ۽ ضمیر فروشانی ہم کمک گون آنت۔ درياء رکینوکیں درسیں ادارہ ہم تنی وہدی ٹرالرانی دارگ ۽ بے سبب آنت، 2015 ۽ جیونی ۽ ٹرالروالاہاں فشریز ۽

پٹرولنگ ٹیمے ۽ سرائی گوری کنگ ۽ انسپکٹری پٹی بوتگ، بلوچ سیاسی راہشون ہم مدام چم ۽ ظاہر ۽ اے درقانوندی لانچانی حلاپ ۽ ہبر ۽ پیتاری کن انت، 2013ء پسنی ۽ سلاہ بندیں مردماں ٹرالرانی سرائاکٹ اُرش ہم کنگ، ہندی دریاوردان ہم بازبر ۽ اے لانچانی گرگ ۽ جہد کنگ بلنے گھومافیا ہم نزور نہ انت، ستمبر 2022ء پسنی ۽ دَمگ چُربندن ۽ گجواہاں فشریز ۽ گشتی ٹیم ۽ سرائام اُرش کنگ، پسنی نیوزر سانکدر ۽ رد ۽ گوادرفشریز ۽ گشتی ٹولی ۽ سرائام 9 ٹرالراں ہماودہ ۽ اُرش کنگ کہ فشریز ۽ یک گھجو لانچے دزگیر کنگ ات۔ اے اُرش ۽ فشریز ۽ یک کارندہ پٹی بوتگ ۽ ٹرالروالا 2 مردم ہم سک پٹی بوتگ۔ اے ٹرالر مدام ہندی دریاوردانی چیر کنگیں ماہوراں دتران گوز انت ۽ بزگیں دریاوردانی ماہور دریاء میار بنت، اے ٹرالراں ہندی دریاورد بزرگ کنگ انت، اے دُنکانی سبب ۽ اے وہد ۽ مکران ۽ دریاوردوتی بدتریں روچانی دیسپان انت۔

چہ سندھ ۽ آؤکیں ٹرالراں بلوچ دریا چکچین کنگ بلنے نوں لہتہ سال انت چائینیز ٹرالرانی گپ ہم بوتگ ۽ انت، انچو حال انت کہ چینی مزنیں ٹرالراناں بلوچستان ۽ دریاء ٹرالرنگ کنگ ۽ لائیننس دیگ بوتگ، یک چینی ٹرالرے پتاد سندھی ٹرالرانی مٹ انت بزاں نوں مئے زریکارگی سنٹ بوتگ ۽ انت۔ گھومافیا ۽ حلاپ ۽ ہبر بازبیت بلنے ٹرالرنگ کیشندہ برجاہ انت۔ ہے گجواہانی واستہ سونمیانہ ۽ بازیں فش میل فیکٹری ہم پچ کنگ بوتگ کہ ٹرالراں چہ ماہگی چکانی جوناں زور انت ۽ فش میل جوڑکن انت۔

پاگاس

(SHARK)

پاگاس دنیا ء تہ ء مستریں ماہیگ انت، اشی ء سائنس نام SELACHIMORPHA انت ء انگریزی ء شارک (Shark) گوشتگ بیت، ویکسپیڈیا ء رد ء دنیا ء زرنانی تہا پاگاس ء کساس 500 ء گیش تہریلہ انت، وڑوڑیں جتا جتائیں قد ء بالاد ء کسان ء مز نہیں پاگاس، چہ درستاں مستریں پاگاس میگو ڈونا بوتگ یلئے 2.3 ملین سال ساری میگو ڈونا ء نسل چہ بن ء بہہ ء ہلاس بوتگ، انوگیس زمانگ ء مستر ء ذراج تریں پاگاس بارن بزاں Whale Shark انت کہ 61.7 فٹ ذراج بوت کنت، مئے بلوچ دریا ورد گیشتر بارن ء پاگاس ء جندے نہ لیک انت، مئے دریا ورد گوش انت بارن لیڈے ء کانٹو پاگاس بزاں Geart Hammerhead Shark ء مستریں پاگاس انت۔

پاگاس ء پوست ء سرادگہ ڈڈیں پوستے dermal denticles پر کہ اے ماہیگ ء skin ء چہ ٹپ ء ٹوراں ء چہ حونواریں لوکاں (Perasites) رکنیت، اے ماہیگ ہر وڑیں دریاہاں مان بیت، سردیں آپ ء زرنانی تہاگر میں آپ ء دریاہانی تہا ء و شنیں آپ ء مز نہیں کورانی تہا، ہم زندگی گوازینیت، یلئے گیشتر گر میں آپ ء دریاہاں بیت، پانزدہمی کرن ء ساری لہتے ہند ء مردماں اشی ء رادریائی کچک ہم گوشتگ ات، اے مز نہیں ماہیگ ء مز نہیں دپ ء تہا پنچ رداں کساس سئے ہزار دنتان مان بیت ء دیم ء دنتان مستر بیت، اے دنتان مدام پُرش انت ء پدارد انت،

داں سر جمیں عمرء پاگاس ء کساس سی ہزار دنتان پُر نشیت ء رُدیت ، اشی ء عمر
بیست ء پنچ داں سی سال بیت۔

اے ماہیگ ء سر جمیں جان ء ہچ ہڈمان نیست ، گوں تیوگیں ڈھانچہ کار ٹلیج
ء جوڑ بوتگ ءے ، کار ٹلیج ہے نرمیں ہڈانت کہ مئے انسانانی گوش چہ ہے ہڈء جوڑ
بنت ، پاگاس ء تھا انسان ء وڑا جگرے ہم مان ء اے جگر حاصیں تیلے ہم جوڑ کنت۔
ہے تیل ء سبب ء پاگاس بے ورگ ء ہم باز روچ ء زندگ بوت کنت ، لہتے سال
ساری مئے تیاب دپی شہراں کسانیں پاگاس (گورک) ء جگر ء ہواری ء بریانی وش
ورگ بوتگ آت ، اے ماہیگانی باز ذات کلر بلاسٹڈ بیت بزاں کہ رنگاں پچاہ
نیاریت ء چہ بوء شکار ء سرائرش کنت ، اے کسانیں آواز ء ہم چہ دور اُش کن آنت ،
پاگاس ذات ء ماہیگ گیشتر ہیک دینت بلئے لہتے چک ہم دنت۔

بلوچ زرء پاگاس

(Sharks of Balochistan)

پٹ ء پولی رپوٹانی ردء بلوچستان ء زرء شست (60) ء گیش تہریں پاگاس
ہست ، اشانی تھا لہتے ء نسل ہلاس بوٹگ ء خطرہ ء دیمپان انت ، مالیں ناھدا گوش
انت مئے کڈہ وروک پاگاس بزاں کہ بل شارکانی بنکی ہُنکین بوٹگ ، زانگاں ادا
پاگاس سک باز بوتگ بلئے نوکم انت ، آرت ء تھاواد ء حساب انت ، پاگاس ء ہلاس
بوٹگ ء مستریں سبب اے ماہیگ ء یکشلہ گوں بے رحمی ء شکار کنگ ء انت۔ ہشتاد
ء نو دء دہک ء مئے دریا ء پاگاس بے کساس کُشنگ بوٹگ۔ لانچ ء میدار چہ پاگاس پُر
بوٹگ آنت۔ اصل ء میان استمانی مارکیٹ ء پاگاس ء گوش (FIN) ء سک لوٹ
بوٹگ ، حاص چین ء پاگاس ء سوپ ء ڈیمانڈ باز بوٹگ۔ رپوٹانی ردء مئے زرء سالے

800 ٹن پاگاس ۽ گوشت ایکسپورٹ کنگ بوتگ ات بلئے نون اشی ۽ شکار ہم کم کنگ بوتگ۔ میڈیکل ۽ ہم اے ماہیگ ۽ گوش ۽ ارزشت ۽ لوٹ ہست باز دارو ۽ دوہانی تھا ہم کارمرز کنگ بیت، باز د مگ ۽ پاگاس ۽ گرانٹ گوش ۽ بر انت ۽ پید ادریا ۽ یلہ دئے انت، بلئے اے وڑیں پاگاس وت ۽ ر کینت نہ کنت، نون سر جمیں دنیا ۽ پاگاس ۽ شکار ۽ سر ا بندش انت، bbc.com ۽ شنک بوتگیں یک بنشنانکے ۽ ردا گو تنگیں 50 سالانی تھا پاگاسانی تھا 71% کمی اتلگ، دنیا ۽ گیشتر پاگاس Endangered لیگ بوتگ انت پمشکہ ہیج بدن ۽ پاگاس لائینگ نہ بیت بلئے انگہ اے ماہی ۽ شکار یکشلہ بر جاہ انت مئے ہند ۽ د مگاں ہم باز گرگ بیت۔ اناگہ یک یکے نیوزاں کیت گیشتر بے توری ۽ بہا کنگ بنت۔

بلوچ زر ۽ لہتے پاگاسانی نام:

بارن، الوندی، کانٹو، بتر، ہار منگر، ہام، جگری ہام، لون، گسو، کوہ گسو، گورین، نرمانی، کنیتر، شد، بار کالی، وروک، جزوئی، موزی، زید، بلندو، منٹک، کیل، پشی، گوج، بمبل، چاہو، ٹیلگو، قاتل۔

زر ۽ پاگاس ۽ شکار

(Hunting Sharks in Deep Sea)

پاگاس گیشتر مز نیں کلڑی ماہوراں گوں گرگ بیت بلئے کنڈی ۽ سرا اے مز نیں ماہیگ ۽ شکار ۽ جتاہیں وڑ ۽ پیسے۔
پاگاس ۽ گرگ ۽ واستہ بندات ۽ کسانیں ماہیگے کابلوشک گرگ لوٹیت۔
ہے کابلوشک ۽ سرا پاگاس گرگ بیت، ٹانثار ہم کارمرز کنگ بیت، اے کسانیں

ماہیگ گرگ ۽ رند ڈبے ۽ تہاکنگ بنت ۽ یدار ۽ بندگ بیت، ہمے ڈب ۽ جل گوش
 انت، یدار ۽ ہمرانی ۽ جل ہم گوں کابلوشکاں روت ۽ پاگاس ۽ شکار جاہ ۽ سر بیت، پداکا
 بلوشک کنڈی جنگ بیت، یلہ دیگ ۽ یدار ہم کم کم روان کنت۔ کابلوشک گوں
 کنڈی ۽ پشت گون بیت، بندات ۽ گاہو ۽ چٹ ہم ریچگ بیت کہ بوہ ۽ ماہیگ بیت،
 کابلوشک کہ یدار پشت ۽ بستگ گوں یدار ۽ روانی ۽ تیجیت ۽ آواز ہم کشیت۔ پاگاس
 اشی ۽ سرا اُرش کنت ۽ کنڈی ۽ اڑیت، اڑگ ۽ رند کمو چڑا دیگ بیت ۽ ریل دیگ
 بیت و ہدے دم بارت گڈا ہودارگ بیت۔ یدار ۽ نزدیک ۽ گرد ۽ چیر ۽ رسیت گڈا
 گانی ۽ کابر جنگ بیت، گانی تیرے اگس اولی گانی نشانگ ۽ نہ لگ ات گڈا پاگاس وتی
 پوست ۽ ڈڈ کنت ۽ پدا گانی ۽ کلاب جنگ بیت ۽ یدار آرگ بیت، اگس گیشینا کنت
 گڈا لو تار ہم جنگ بیت۔

سدا پاگاس، بلند و پاگاس

(Carpenter Shark/ Sawfish)

سدا یا سدا و پاگاس ۽ نسلیں ماہیگے کہ دیم ۽ ذرا جیں ہرگ ۽ وٹیں لونتے پر
 انت ۽، انگریزی ۽ کارپینٹر شارک ۽ SAW FISH ہم گوشک بیت، سی چل
 سال ساری مئے کڈہ سدا پاگاسانی لوگ بوتگ بلئے نون آرت ۽ تہا واد ۽ حساب انت،
 چونہا دنیا ۽ تہا اے ماہیگ ۽ تیج تہر انت۔ مئے زراء سئے وٹیں سدا بوتگ سدا، لیار،
 ۽ واکن، لہتے دریاورد گوشیت اے نیم پاگاس نیم پٹن انت۔

اے پاگاس ۽ نسل نوکیں زمانگ ۽ ماہورانی سبب ۽ بیم ۽ آماج انت، انٹر
 نیشنل یونین فار کنزرویشن آف اینڈینجریل ریسورسز ۽ ردا سدا ۽ پنچیں نسل

INDANGERED آنت بزاں کہ اشانی نسل چہ بُن ء بیہہ ء ہلاس بوتگ ء
دیمپان آنت۔

پاکستان ء سرکار ء 2016 ء اے پاگاس ء کشگ ء سرابندش جنگ بلتے انگتہ
کدی کدی ماہوراں اڑیت ء مریت ، 2021 ء جیونی ء یک مزنیں سدا پاگاس سے
گرگ بوتگ کہ سرجمیں نیوز چینلانی بزاہ جوڑ بوتگ۔ اے وڑیں باریں چنت سدا
بے تواری ء کشگ ء ہہانگ بیت کہ کس سہیگ ہم نہ بیت ، اے کارپینٹر شارک
آسٹریلیا ء امریکہ ء انگہ جوڑیں کساس ء ہست۔

پاگاسانی ارزشت

(Importance of Sharks)

پاگاس زر ء تندرستی ء میرین ایکو سسٹم ء واستہ المی انت کہ اے یک
مزنیں شکاری بزاں PRIDATER ء کسانیں ماہیگانی رکینو ک انت ، اے
بیمار ء ناڈز ایں ماہیگاں ہم چہ چاگرد ء فارغ کنت اگاں پاگاس مہ بیت تہ ہور ء آڈو
سک ء وڑیں Predator کسانیں ماہیگاں بے کساس تاوان بارکن انت ، پاگاس
اے شکاریاں تلیجینیت ، شارک مرجان ء کوہ بزاں کورل ریفانی ہم پاسبان انت
کورل ریف ماہیگانی ہیک ء چکانی لوگ انت ، پاگاس کورل ریفانی چپ ء چاگرد
ء گردیت ء دگہ ماہیگاں نزدیک نملیت ، اشاں ابید پاگاس چشیں بازارزشت ہست۔

کرماہیگ

(CROACKER FISH)

انچوگوش آنت زر حزانگے، چہ سہرہ تلاہیں کوہاں پُرانت ءچہ چاند لائیں
 ماہیگاں چکارانت، اے حزانگیں زرہ حزانگانی تہا کرماہیگ ہم گران نہادیں حزانگ ء
 کم نہ انت، اردو ء اے قیمتی ماہیگ ء سوا مچھلی ء انگریزی ء CROACKER
 FISH گوگوش آنت، من پیسرا مئے دریا ء کرائٹلنک کرو کر پھمیتگ آنت بلتے زری
 زانت کار عبدالرحیم ء گوشت کہ اے سمپل کرو کر انت۔

مئی 2022 ء جیونی ء کرے گرگ بوتگ آت 48 سیر گرانیں کرے،
 اے کرماہیگ یک کروڑ ء سی پنج کلدار ء بہا بوتگ، جیونی ء دریا ورداں 2021 ء ہم
 قیمتی کرے گپتگ آت۔ اصل اے ماہیگ ء گران نہادی ء سبب اشی ء لاپ ء تہ ء
 ایئر بلیڈر انت کہ مابلوچی ء کرے فوٹو گوشین ء اردو والا فوٹا گوشتن ء، ہے فوٹو
 میڈیکل ء تہا باز جاہ ء کارمرز کنگ بیت، چاگردی رسا نکد ارانی رد ء 2021 ء جیونی ء
 گرگ بوتگیں کر ماہیگ 86 لکھ کلدار ء بہا بوتگ آت۔ ماچہ کسانئی ء ہے اش کتگ کہ
 کرے فوٹو ء چہ آپریشن ء کارمرز بوہوکیں بندیک جوڑ کنگ بیت، جتا جتاہیں نیوز
 چینلاں ء بی بی سی اردو ء فیس بک تاک ء ہم گوشتگ بوتگ کہ کرے فوٹو حاصل دل ء
 والانی آپریشن ء واستہ کارمرز کنگ بیت، چہ ہے فوٹو ء جوڑ کتگیں بندیک آپریشن ء
 رندوت ہتم بنت بزاں کہ ٹانکہ چچ کنگ نہ لوٹ آنت بلتے WWF پاکستان ء کارگشاد
 معظم خان ء گوں ARY نیوز چینل ء تران کنان ء گوشتگ کہ کرے فوٹو بیچ آپریشن ء
 کارمرز کنگ نہ بیت۔ اے دُست انچاہیں گپ آنت اصل ء کرے فوٹو ء لوٹ کوریا،

جاپان ۽ چین ۽ سک باز انت ، ہمے واستہ اشی ۽ نہاد گران انت ۔ اے انیر بلیڈر
چائینیز فوڈ ۽ بہرے ۽ چین ۽ مردم کر ۽ فوٹو ۽ چوسہر ۽ تلاہانی وڑا لوگاں ایر کن
انت ۽ وہد ۽ سرا بہا کن انت ۔

مے تیاب دپی دمگاں زمانگ ۽ کر باز بوتگ ، مروچاں کزا کزایکے گرگ
بیت ۽ سوشل میڈیا ۽ براہ جوڑ بیت ۔ وہداں مے دریا ورداں ۽ سیٹھاں کر ۽ فوٹو حُشک
کنگ ۽ سری لنکا ۽ دیم داتین انت ، اے زری ماہیگ تہنا ہیک دیگ ۽ تیاب ۽
کنیت ۽ ہمے ساعتاں گرگ بیت پمشکہ ایشی ۽ نسل ہم دیم ۽ نہ روگ ۽ انت
WWF پاکستان ۽ ردا آؤکیں لہتے سالانی تہا کر ماہیگ چہ پاکستان ۽ دریاہاں چٹ ۽
گار ۽ بیگواہ بیت ۔

بلوچستان ۽ زر۽ لہتے بوجیگ

(Some Boats of Balochistan)

یدار ۽ راچن:

پسني ۽ مالھيس ناھدا، ناھدا سلیم گوڻيت که یدار بُن اصل ۽ یک دارے بوجگ
- کو ھنيس زمانگ ۽ مردماں یک مز نیں بُنڈے زر تگ ات سراپه نندگ ۽
واسته کنڈ چنگ ات۔ ھے یکیں دار، یکدار، پدا یدار نام دیگ بوجگ ۽ ھما
یکیں دار ۽ که تھتگ جنگ ۽ Boat Shap دیگ بوجگ ات آیدار
راچن گوڻگ بوجگ ات۔

میل: میل مز نیں بوجیگ Ships ات، اے مال بردار ۽ مسافر بروک ھم بنت۔
مچھو/بدن: مچھو ۽ بدن کسانیں بوجیگ ات که زر ۽ اوشتا تگیں میلاں چه ساماناں
تیاب ۽ کارانت ۽ سر کن انت۔ 1990 ۽ ساری مکران ۽ مچھو باز بوجگ آ
زمانگ ۽ آرت نیست ات میلاں گلہ wheat آور تین ات، اے
مچھو ۽ بدناں دوبہ ھم گوش ات۔

لانچ، مزدہ، گالیٹ: اے ماھيگ کُشي بوجیگ ات لانچ ۽ مزدہ ۽ تپاوت اش انت که
لانچ ۽ انجن جھل ۽ کنڈ ۽ تھابیت ۽ مزدہ ۽ بز ۽ دیم ۽ ایر بیت، لانچ ۽ مزدہ ۽
ناھدا ۽ جانشو انی کٹ ۽ کمائی ۽ حساب ۽ پیتانی تھام تپاوت ھست، گالیٹ
ھم لانچ ۽ تھرے، لہتے مز نیں یدار ۽ گالیٹ گوڻيت۔

کئی: کئی کسانیں یدار آنت اے مدام تیب دپاں نژیک ء مدگ ء ماہیگ کش آنت
 جہلیں کڈہ ء شُست نہ کن آنت، اولیگ ء زمانگ ء اشاں پدومی ہم گوشگ
 بوتگ ات۔

بتیل: بتیل زمانگی کسانیں یدارے مئے ہند ء باز کم مردم ء کر ابوتگ۔
 دیم بُر، شاہوک: اے گول دیمیں یدار آنت۔

بوم، دگی، سمبوک: اے مزینں بوجیگ مدام مئے دریاوردان زراء دیستگ ات
 انت، مروچاں نیست ء حساب ء آنت، اشاں چار کنڈی آچار ہم بستگ
 ات۔

ہوڑو، ڈونڈا: اے دری لانچاں مروچاں مئے دریا ء ہم باز انت سندھی گیشتر ہوڑو ء
 بنگالی گیشتر ڈونڈا کار مرز کن آنت۔

کانک، تزشت: کانک ء تزشت نوکیں زمانگ ء اسپڈ بوٹ آنت، مروچاں کئی ء
 یدارانی جاہ ء گیشتر کانک کار مرز بوتگ ء انت کہ اے تیز رواج آنت
 دمان ء شکار جاہ ء سر بنت۔

بوجیگ ء یدارانی لہتے بہر ء شکار ء کار مرز بوہوکیں لہتے ازباب:

گور ء دیم: لانچ ء یدارانی دیمی نیمگ ء گور گوش آنت پشٹی نیمگ ء دیم، اگس میان ء
 لکیرے کشگ بہ بیت گڈ ایک نیمے گور ء یک نیمے دیم بیت
 متاری: مزینں گرانیں پنچ پانچی حاصنے کہ ساد بندگ ء دریا دور دیگ بیت کہ یداریا
 لانچ یکیں جاہ ء بہ داریت۔

چیرا / چیرو: مزینں ساد کہ یدار ء لانچانی تھا کار مرز بنت چیرا یا چیرو گوشگ بنت۔

ماہور / ماور: ماہور ماہیگ-گرگ ء دام آنت کہ آپ ء تہا چیر کنگ بنت، ماہور وڑوڑیں
ہست چو کہ لے، رچ، نگرے، مکڑی، کانڈال ء دگہ باز۔

کناڈ / کنال: کناڈ سنگ آنت کہ ماہور ء پادی نیمگ ء (چیری نیمگ ء) بندگ بنت
اے ماہور ء چیر بو نگ ء کمک کن آنت ء ریس ورگ ء اڈگ ء نیسلنت۔
الامگ: الامگ دریاء تہا آپ ء کنگیں ماہورانی نشان آنت، بے الامگ ء ماہور
گندگ نہ بنت، مئے نیمگ ء بوچ، پر نک ء کلپوگ پہ الامگ کار مرز
بنت۔

رامٹو: الامگ ء سرا بستگیں کسانیں بیر کے کہ دریاء تہاچہ دور ء ظاہر بیت۔
عز: سراں کنڈ چنگیں داری نگرے کہ اشی ء سر ء دزاجو کائی بندیک پتاہگ بیت
ماہورانی ساچگ ء وڑانی دوچگ ء کار مرز بیت
نمگ: پتنیں چار کنڈیں تھگے کہ ماہورانی چگ ء حساب ء تراشگ بیت، چوگانی قالب
آنت۔

گوآپار: تریں ماہورانی تاپ ء دیگ ء حُشک کنگ ء کاپر گوآپار گوٹشگ بیت بلئے
مروچاں نیست۔

پاد ء پیلم: ماہور ء جہلی ء بڑزی سراں سادمان کنگ ء پاد ء پیلم کنگ گوش آنت۔
ٹاہو: پاد ء پیلم کنگ ء رند ماہور گوں ساد ء گواز ہوا زانی سراڈک جنگ بیت کہ ماہور ء
گنج یک نیمگے مہ روانت۔ ہمے ڈک ٹاہو گوٹشگ بنت۔

لوتار: زنڈ سریں دارے کہ ماہیگانی جنگ ء واستہ کار مرز بیت۔
گلاب: چنگ سریں آسنے وہدے مز نیں ماہیگ چیر دان ء اڑیت ء یدار ء نڑیک ء
رسیت گڈا گلاب جنگ ء آرگ بیت۔

گانی/کابڑ: آسنیں تیرے کہ مز نیں ماہیگانی جنگ ءِ واستہ کار مرز بیت، حاصل پاگاس
ءِ ذاتیں ماہیگانی واستہ گانی الم لوٹیت۔

چٹ: ماہیگی نکر ءِ روت کہ دریا ءِ ریچک بنت ءِ ہمیشانی بوہ ءِ باساں چہ دگہ ماہیگ
کایت چٹ یا گاہو گوشگ بنت۔ باز تباب دپی ماہوراں چٹ بندگ ہم
بیت۔

بُرد: مُرپ یا آسنے کہ آپ ءِ جُہلی ءِ دریا ءِ کوہ ءِ ریمانی درگیجگ ءِ کار مرز بیت۔
وَنج: مز نیں دارے کہ دریا ءِ چیر ءِ زمین یا کوہاں سک دیگ بیت ءِ یدار دیم ءِ زور
دیگ بیت۔

نئی: ماہیگ گرگ ءِ کُنڈی ءِ چیر دان
سنکل کُنڈی: مز نیں سادے کہ ہزاراں کُنڈی پرانت ءِ پہ ماہیگ شکار ءِ کار مرز
بیت۔

چانگوٹ: دارے کہ سراگولیں سیمے بستگ چو باسکٹ بال ءِ گول ءِ وڑا، اے پہ
مَس ءِ آپو ءِ سامانانی گرگ ءِ واستہ کار مرز بیت۔

گیم: کسانیں ماہیگ، ماہیگی روت، مدگ یادگہ دریائی ساہدار کہ کُنڈی ءِ پرکنگ بنت
گیم گوشگ بنت۔

بزام: بزام نقلی ماہیگ انت کُنڈی پرنتیں، پہ گور، ہو ءِ دگہ مز نیں ماہیگانی گرگ ءِ
واستہ کار مرز بنت، بزام وڑوڑیں ہست۔

ہیب: میستیں یا گلگوج کہ لانج ءِ یدارانی تہا برپانی پروشگ ءِ دگہ کاراں کار مرز بیت
ہیب گوشگ بیت۔

اولیگ: اولیگ یدارء رو آء واستہ کار مرز بنت۔ جتائیں جاہانی اولیگانی جتائیں نام آنت
 چو کہ باردان یدارء میان ء بیت، دشت ناخدا ء نزیک ء بیت ء گورء
 نیمگ ء ہم بیت، لواشی دشت ء دیم پہ دیم بیت، اولو ء پدولی ہم اولیگ
 آنت۔

سُدوم / گورشی: کسانیں یدارء کئیانی کسانیں اولیگ گورشی ء سُدوم گوشگ بنت۔
 چپگ: اولیگ ء سرء پتتیس تحنگ چپگ گوشگ بیت۔
 استینک: دارے کہ سادے مان کنگ ء اولیگ ء گول لوپ کنگ بیت۔
 مسالی: بارگیں ساداں کہ اولیگانی بندگ ء کار مرز بنت۔
 کرک: دارے کہ اولیگ اڈینگ بنت

پوتو: لائچ ء یدارانی تہ ء ساپ ء پلکار کنگ ء گدی نگر۔
 منج: سادی نگران کہ شودگ ء سپائی ء کار مرز بنت۔
 کاسگ: لائچ ء یدارانی تہہ ء اتلگیں آپانی چنگ ء رزان
 ترم: یدار کہ چہ آپ ء ڈن کشگ بیت تہ مزنیں تراشتگیں بُندی نگرانی سراچہ
 تیلانک دیان ء شتران ء ڈن ء برگ بیت، ہے بُند ترم گوشگ بنت۔

لواشی: کسانیں یدارانی واستہ کسانیں ء نزور تریں ترم لواشی گوشگ بنت۔
 لچ: چہ پیش ء جوڑ کتگیں ماہیگ مان کنگ ء درپ، مرچاں لچ ء بدل ء آئس بکس
 کار مرز بیت۔

چل: پاگاس چہ پنی گزاشتگیں جگراں گول جوڑ کتگیں مکسچرے کہ یداراں ڈنی نیمگا
 مُشگ بیت یدار تیز رواج ء شترانک بیت۔ پیش ء زمانگ ء دریاوردان
 مزنیں کر کینکافی تہا چل مان کتگ آت چو چلیپی ء روک کتگ آت۔

کٹی: یداراں مشتگیں چل کہ حُشک بنت دور کنگ بنت کٹی گوشگ بنت۔
 آچار: مزنیں اسپیس گدے کہ گوات ۽ پُربیت، یدار ۽ دیم ۽ بارت، آچار ۽ سرء
 چُچ گوش آنت، کُنڈاں گوش ۽ پد گوش، پُشتی نیمگ ۽ کُنڈ ۽ دامن گوش
 آنت۔ اے جاہانی بستگیں سادانی نام ہم ہمیش آنت۔

سیکی: کسانیں ساداں کہ آچار ۽ گوں پلن ۽ بندوک آنت کہ آچار ڈن ۽ در مَیت۔
 پل / پلن: گوں آچار ۽ بستگیں جہل ۽ بمبو

ٹبر: کسانیں چار کُنڈیں آچارے کہ مزنیں آچار ۽ بُرز ۽ جنگ بیت۔
 دُور: گوں آچار ۽ بستگیں مکیں بمبو

جمبول: دُور ۽ سرء دار

شارت کپی: سادے کہ چہ دُور ۽ بُرز ۽ ٹنگ ۽ جہل ۽ پلن ۽ بندگ بیت۔
 میسار: تھنگے کہ دُور، ہمیش ۽ تہا ایر کنگ ۽ مک کنگ بیت۔

کانگ: تھنگے کہ دُور گوں ایٹی ۽ بندگ بیت۔

شارت کپی: گوں آچار ۽ بستگیں کسانیں ساد آنت چو تزک ۽ آچار ۽ تلاں بندگ
 بنت۔

پری / ٹاپی: پتنیں تھنگے و ہدے چہ آچار ۽ زور ۽ یدار یک کش بیت گڈا دوسے مردم
 پری ۽ سر اندیت یدار ہمسنگ بیت ۽ لیلنگ ۽ خطرہ نہ بیت۔

ہک: نزنیں کر کینک سو چگ ۽ تاپگ ۽ رند چوں ۽ وڑیں سامانے جوڑ بوتگ ات کہ ہک
 گوشگ بوتگ ات، ہک آچار ۽ ماہورانی رنگ دیگ ۽ کار مرز بوتگ ات۔

الوت: آچار یا ماہور کسانیں کُنڈے ۽ توک ۽ ہکو کنگ بوتگ ات آنت بزاں کہ گوں
 ہک ۽ رنگ دیگ بوتگ ات آنت، ہمہ کُنڈ الوت گوشگ بوتگ ات۔

گدم: کسانیں دار آنت و ہدے یڈار ڈن ء حُشکی ء سرابیت گڈا گدم جنگ بیت کہ مہ

لیٹیت ء مہ کپیت، بزائ کہ اے یڈار ء سپورٹ آنت۔

جل: ڈبے کہ زندگیاں گیمانی زر ء برگ ء واستہ یا کیاء وڑیں زندگیاں ساہد ارانی

زند و کائی آرگ ء واستہ کار مرز بیت۔

منجی: لالچ ء یڈارانی تہ ء Washroom ء منجی گوش آنت۔

تاپو: تاپو یڈارانی کر ء موش ء کار مرز بیت بزائ کہ آگس یڈار آپ ء تہا انت گڈا

جانشوئے تاپو ء سرانندیت ء یڈار ء چاریں نیمگاں چکران سپائی کنت۔

بانڈار: لالچ ء یڈارانی تہ ء وردن ء راشانی ایر کنگ ء جاہ

مناڈی: گور ء ڈکیں دار کہ اشٹاں ساد ء چیرا بندگ بنت

منگ: مز نہیں مناڈی

گر نالی: لالچ ء یڈارانی ہمانگ کہ آپ چہ ہما ڈن ء ر ہادگ بنت، نلوکی

ریل: لالچ یا یڈار ء فرش ء سرا جتگلیں تھتگ آنت ر تلگلیں آپاں تھجی ء گر نالی ء راہ

دینت۔

سُکان: بوجیگانی اسٹیئرنگ ء حساب ء کار کنت۔

بیرش: سُکان ء چکرینوکیں دار کہ بندیک ہم بندگ بیت۔

زیراپ: بوجیگ ء چیری نیمگ ء مز نہیں دار کہ سرے گور ء سرے داں دیم ء

انت۔ بوجیگ سازی ء بندات ء زیراپ ایر کنگ بیت۔

میکی: میکی زیراپ ء کش ء دار آنت۔ اے بھججی دار آنت کہ یڈار یا لالچ ء شکل ء در

کن آنت۔

دپان: بوجیگانی بُرز ء کنارہ ء گولائی ء تھتگ آنت۔

گرد: بوجیگانی کش ۽ گولائی گرد گوشگ بیت، شکار ۽ وهد ۽ آگس ماہیگ نریک ۽ بنیت
گوش آنت گرد ۽ چیرا اتلگ۔

پرمی: گور ۽ اولی دار کہ اش ۽ اسٹیل ہم جن آنت۔

پاسی: توکی نیمے کش ۽ تحتگ آنت اشانی سراپل پہ نقش کشگ بیت۔

پرجو: اے ہم توکی نیمگ ۽ تحتگ آنت اشانی سرامز نیل پل نقش کنگ بیت۔

ڈیک: لانچ یاید ارانی فرش ڈیک گوشگ بیت۔

پانوز: گور ۽ کسانیں کڈے

تمبلی: لانچانی مکیں تحتگ آنت کہ نقش ۽ نگار آنت، مستریں تمبلی ڈسکو تمبلی گوشگ

بیت۔

ڈانڈ: اے ہے دار آنت کہ اش ۽ بر قو ۽ لائیس لگ آنت۔

الکین: اے ہم بنگیجی تحتگ آنت دگہ تحتگ گوں اشاں گوں میہہ بنت، اشاں لاپ

دار ہم گوش آنت۔

گولا: ڈنی نیمگ ۽ جتگیں ذرا جیں تسنگے

یدارء لہتے جاوڑ

ننگر: یدارء اگس نتاری دور داتگ ء اوشاتگ بزاں ننگر انت۔

شٹن / شگ: اگس دوئیں نیماں نتاری دور دیگ بہ بیت یدار شٹن بیت حاصل اگس باز
روچ ء واستہ یدار اوشتوک بہ بیت گڈا شٹن کنگ بیت کہ زور وار مہ بیت۔
پہنات / بلو: اگس یدارء انجن بند انت گوات ء گورمانی حساب ء وت روگ ء انت
بزاں بلو یا پہنات انت۔

سامو: زرء اگس مز نیں گور مے آہگ ء بہ بیت گڈا گوش انت یدارء سامو کن بزاں
کہ یدارء دیم ء گور م ء نیمگ ء تچک کن کہ لیٹگ ء خطرہ نہ بیت۔
ایر سا: یدار اگس گوں بندیں انجن ء گوات ء روانی ء تیز روگ ء بیت گوش انت ایر سا
انت یادیم دیان ء روگ انت۔

سنگار: باز یدار کہ ہوری ء زر ء رؤت درس وت ماوت سنگار انت، اگس یکے پشت بہ
کپیت گوش انت سنگار اتلگ بلئے پلانی ء یدار انگہ گار انت۔

بتولا ڈو: زرء اگس بے شکار ء واتر بئیت گوش انت اے رندی بتولا ڈو کتگ ما بزاں
ماہیگ نہ کپتگ یا، ہمینکس ماہیگ کپتگ کہ، میلا بلاراشن ء وام دیگ بہ بنت۔
گتھم: یدار ء ڈن ء خشکی ء سرا اوشارین انت۔ چاریں نیمگاں ورشی مک کن انت میان
ء ہم بمبو بند انت گتھم انت۔

تیلگ: خشکی ء سرا چہ یدارء آپ ء برگ ء تیلگ گوش انت۔

وڑا: خشکی ء سرا کہ یدار پہ کر ء موش کنگ ء کمویک کش کنگ بیت وڑا گوشگ بیت۔

زری توپان

(CYCLONE)

زری توپان زرع جوڑ بنت ۽ دیم پہ بندن ۽ سفر کن آنت، اے سائیکلونان
 تزندیں گوات ۽ ہور گون بیت، باز براں گوات ۽ تزندى 120 کلو میٹر فی کلاک ۽ ہم
 گیش بیت ۽ ہور داں 500 ملی میٹر ہم گواریت، اے توپانانی تزندى ۽ نزور یانی سبب
 ۽ ایشاں سائیکلون، ہر یکین ۽ ٹائی فون گوشگ بیت۔ بلوچ دریا وردچہ قرناں اے
 زری توپانان ہاتھی ۽ سماک ۽ توپان ۽ ناماں یات کن آنت، مئے دریا ورد گوش آنت
 سماک استال در کنیت توپان کاریت، اے شرتگ داں 25 کلو میٹر پزاہیں جاہے گپت
 کن آنت۔ زرع نمبى ایشاں تزند تر کنان کنت و ہدے کہ گوں زمین ۽ ڈیک و رانت
 نزور تر آنت ۽ ہلاس بنت، یک زری توپانے ۽ سئے بہر بنت، پیشانی، چم ۽ دُ مَب، چم
 کہ توپان ۽ مرکز انت گیش تر ہور ۽ گوات کنت۔

زری توپان چوں جوڑ بنت؟ FORME HOW CYCLONE?

زری توپان گرماگ ۽ جوڑ بنت و ہدے روچ ۽ گر میں بزانزانی سبب ۽ زرع
 گوات ۽ ٹمپریچر گیش بیت ۽ گوات گوں تزندى ۽ برز ۽ چست بیت ۽ وتی ہمرائی ۽
 آپ ۽ کسانکس تزمپکاں ہم برز ۽ بارت، گوات ۽ برز ۽ رُوگ ۽ سبب ۽ جہل ۽ گوات
 ۽ جاہ حالیک بیت ۽ کم دباؤ (LOW PRESSURE) جوڑ بیت، کہ ۽ کش ۽
 گوات تچک ۽ ہسے حالیکس جاہ ۽ پتریت ۽ اینٹی کلاک چکرگ ۽ بندات کنت، و ہدے
 گوات کموسارت بیت تہ جمر ۽ شکل ۽ زوریت ۽ توپان جوڑ بیت۔

زری توپاناں نام کئے دنت؟

Who name cyclones?

وہدء زمانگاں زری توپانء نام پر کنگء رواج نہ بوتگ بلئے ہنچو گوش آنت کہ دومی جہانی جنگ بزاں کہ (WORLD WAR II) ء وہدء اولی رندء امریکی سپاہیگاں زری توپاناں نام پر کنگ بندت کتگ، اولی سرا اشاں وتی محکمہ موسمیات والہانی ء وتی سپاہیگانی لوگ بانک ء ٹروانی نام توپاناں پر کتگ آنت، رندء پتادء دہک ء کسساں ہشتادء چار زالبولی مسکین نام پہ زری توپاناں گچین کنگ بوتگ دیم ترامردین آدمی نام ہم پر کنگ ء گامگچ زورگ بوتگ۔

مئے نیمگ ء زری توپانانی نام بندگ 2004ء یک معاہدہ رء بندت کنگ بوتگ، بندت ء بنگلہ دیش، بھارت، مالدیپ، میانمار، عمان، پاکستان، سری لنکا ء تھائی لینڈ ء توپانانی واستہ مانانی لڑداتگ ات آنت پد ایران، قطر، کویت، سعودی عرب، متحدہ عرب امارات، یمن ء انڈونیشیا ہم اے لڑء گون کنگ بوتگ آنت، پاکستان ء داتگیں نامانی تہا تہلی، بلبل، گلاب، نیلوفر، زرگس ء لیلیٰ ہوار آنت۔

باید ہمیش انت کہ بلوچ ء راے توپان ء شرتگاناں نام دیگ ء موہ دیگ بہ بیت پر چا کہ اے دریاء مزین لبے ء مزین کساں ء بلوچ نشتگ ء آباد آنت، اگس چوبوت گڈا پتار، شاتل، سگار، لوتار ء گروک پہ توپاناں شرتیں بلوچی نام بوت کن آنت۔

بلوچستان ۽ تياب دڀي دمگاڻ گون ڏڪ وارنگليں توپان

(Cylones which hits Balochistan Coastal areas)

بلوچ زره جوڙ بوئنگس توپان يا وگيشتر رودراتڪ ۽ ديم په هندوستان ۽ رهاڊگ بنت۔ ياروبرڪت ۽ عمان ۽ يمن ۽ نيمگ ۽ جُز انت ، مئ نيمگ ۽ توپان نياڳ ۽ مسترين سبب بلوچستان ۽ سر امدام ساڙي نين آني پريشر (شمال ۽ گوات) انت ، بلئ نيمگ ۽ نيمگ ۽ کائنت چه کرناں اے هاتھی ۽ سماکاں تياب دڀي بلوچ مهلوک تاوان بارڪنگ انت۔ کو هينس زمانگ ۽ توپاني ريكارڊ باز کم دست کپ انت چو که 18 جون 1895 ۽ يک زري توپانے ۽ گون مکران ۽ تياب دڀي دمگاڻ ڏوڪ وارنگ

۽ 03 مئی 1901 ۽ هم بيمناکين سائیکلون بلوچستان ۽ اتلگ بلئ اشاني ريكارڊ کم دز کپ انت ، 08 جون 1940 ۽ هم يک توپانے ۽ تياب دڀي شهر پسني ۽ گون ڏوڪ وارنگ ۽ هور ۽ هارڪنگ ، پدا ميان ۽ مزنين وهده ۽ توپاناني ريكارڊ بيگواه انت۔ بوت کنت اے وهده توپان مئ نيمگ ۽ نيا تگ انت يابوت کنت گيشتر پٽ ۽ پول کنگ لوڀيت۔

22 مئی 1999 ۽ "اے ٺو" نا میں توپانے ۽ گون سندھ ۽ دگ ٺٺھ ۽ بدین ۽ ڏوڪ وارنگ۔ چرے سائیکلون ۽ بلوچستان ۽ هم توپانين هور ۽ هار بوتگ ، 06 جون 2007 ۽ "گونو" نا میں زري توپانے بلوچ تياب دڀي دمگاڻ اتلگ۔ 6 جون 2007 ۽ "گونو" نا میں زري توپانے بلوچ تياب دڀي شهراني نزیک ۽ گوزان عمان ۽ شنگ بلئ بلوچ تياب دڀي شهران بے کساس هور بوتگ پدا هے ماه ۽ بزاں 26 جون 2007 ۽ بلوچستان ۽ راجدپتر ۽ چه بيمناک ترين توپانان کي "بيمين" توپان مکران ۽

تیاب دہلی شہر پسنی اور ماڑہ ڈوک واری بوتگ۔ اے توپان ۽ تیاب دہلی مکران ۽ ابید کچھ ۽ ہم بے کساس تباہی آوریگ، 700 ۽ گیش مردم بیران بوتگ، کچھ ۽ بازیں دمگاں نقشہ بدل بوتگ آنت، لس مہلوک سک باز تاوان بار بوتگ، 06 جون 2010 ۽ 'پیٹ' نامیں زری توپانے ۽ گوں کراچی ۽ ڈوک واریگ، بلوچستان ۽ ہم ہارے سیلاب بوتگ۔ گوادر ۽ 300 ملی میٹر ہور ریکارڈ کنگ بوتگ، 2019 ۽ کیار نامیں توپانے ۽ زر ہنچو مست کتگ کہ گڈانی ۽ پسنی ۽ دریاء آپ لوگاں پترتگ، پسنی ۽ ریکپشت ۽ اسکول ۽ آپ اتلگ۔ اے توپان ۽ رند پسنی ۽ جڈی ۽ ہور ۽ دریاء دارگ ۽ واستہ سرکار ۽ بندے بستگ۔

2021 ۽ شاہین نامیں توپانے مکران ۽ تیاب دہلی شہرانی نزیک ۽ سفر کنان دیم پہ مسقط ۽ شتگ۔ شاہین ۽ ہم اور ماڑہ ۽ پسنی، جیوانی ۽ گوادر ۽ دو دوسد ملی میٹر ہور کتگ بلے چہ شاہین توپان ۽ حاصیں تاوان نہ بوتگ۔
شون؛ بلوچستان ویدر فور کاسٹ فیس بک تاک

سونامی

(TSUNAMI)

دریا کہ تیا ب دپی مردمانی لاپ ء روزگار انت دریا ء لب ء نشنگیں مردمانی
زندمان ء دودمان گوں تجھی ء دریا ء بندوک انت۔ اے مید ء دریا وردانی چک ء
نماسگ چہ کسانئی ء تیا ب ء چول ء او مالان گوازی کنان ء مزن بنت۔ دریا پہ اشنا
مات ء پت انت، اشناناں پہ ناز ء ادارودینیت بلینے برے برے مات ء پت ہم زہر۔ گر
انت ء شاگور ء گر میں شہمات جن انت۔ ہے حساب ء دریا اول برے برے
مست ء دو مست بیت ء زہر گال آپ کنت۔ زہر گپت تہ ہاتھی ء سماک، توپان ء
شرنگاں ابید دنیا ء بیمناک ترس حدائی انت سونامی ء ہم کاریت۔

سونامی TSUNAMI جاپانی لبرے اشئی بزانت Wave in the

Horbour انت براں ہما گورم کہ بدن ء کنیت، اصل ء سونامی لہتے مزنین
گورمانی نام انت کہ تجھی ء تیا ب ء روانت ء بندنی شہر ء میگاں تباہی کن انت، اے
مزنین گورم زمین ء ٹیکٹونک فلیڈٹانی سبب ء ہم چست بوت کن انت ء آس شانانی
سبب ء ہم پادکا انت ء دگہ سبب ء ہم سونامی بوت کنت چو کہ اگس مزنین خلائی سنگے
دریا ء بہ کپیٹ تہ سونامی گورم ودی کت کنت۔

سونامی ء بیمناکیں گورمانی تیزی انچاہیں گورماں ہزار گناہ گیش بیت، اے
چول داں ہزار ء پانزدہ سد ء تیزی ء سفر کنان تیا ب ء روانت اشانی برزی ہم 10 ء
15 فٹ بوت کنت، 2004 ء بحر ہند ء سونامی ء دو ہزار سد بیران بوٹگ ات۔

مکران سبڈکشن زون

(The Makran Subduction Zone)

سبڈکشن زمین ء کرسٹ ء ٹیکٹونک پلیٹانی حرکتے، وہدے کہ زمین ء دو ٹیکٹونک پلیٹ، گوں یکے دومی ء ڈوک وارت تہ یکے چیر تہیت ء یکے بُر زء روت، بلوچستان ء زرء تہا ہم زمین ء دو ٹیکٹونک پلیٹ عربین پلیٹ ء یوروشین پلیٹ دیم پہ دیم آنت ء یوروشین پلیٹ سالے پنچ سینٹی میٹر ء حساب ء یکشلہ عربین پلیٹ ء چیرا روان آنت، اے پلیٹانی یک دومی ء چیر ء ڈب بونگ مکران سبڈکشن گوشگ بیت، اے سبڈکشن زون روکیتی بلوچستان ء شہر جاسک ء زرء تہا بگر داں کراچی ء نزدیک ء دریاء تہا آنت ء کساس 900 کلو میٹر دراج آنت۔

Byrne-et-al (1992) ء رد ء مکران سبڈکشن زون ء پلیٹانی

کنزگ سالے 40 mm آنت بزاں کہ باز کم آنت چو کہ ٹونگا سبڈکشن ء پلیٹ سالے 160 mm حرکت کن آنت ء جاپان سبڈکشن زون ء 80 mm آنت، اے حساب ء مکران ء کم آنت۔ بہ گندے پمشکہ ادا سونامی دیراں پد کا آنت بلئے مکران سبڈکشن زون گل ء آس شان Mud Volcao ء پُر آنت۔ اے زون ء ایکٹیو تریں نک جیونی داں اور ماڑہ آنت اے دمگاں کجام ہم وهد ء زمین لرزات کنت ء شہر دریاء میار بوت کن آنت۔

مکران سبڈکشن زون ۽ بوتگلیں مزنیں زمین چنڈ ۽ سونامیانی لڑ

List of earthquakes and tsunamies of MSZ

M.heidarzadeh et al / Ocean ریسرچ گائیڈ 2008 ۽ شنگ بوتگلیں ریسرچ گائیڈ
Engineernig 35 (2008) 77-786 کہ آئی ۽ سر حال

(Historical Tsunami in the Makran subduction zone of the southern coast of Iran and Pakistan and result of numerical modeling) اے ریسرچ ۽ رد ۽ مکران سبڈکشن زون ۽

نڑیک ۽ گوراں اتگلیں چہ 6 ٹک ۽ مستریں زمین چنڈانی تہا 326 BC ۽ کراچی ۽ دریا ۽ تہا، 1008 چاہبار ۽ زر ۽ تہا، 1483 جاسک ۽ دریا ۽، 1524 دورماں سیاہیں کڈہ ۽، 1668 ۽ سندھ ۽، 1765 ۽ کڈ ملیر ۽، 1851 ۽ گوادر ۽ نڑیک ۽ زر ۽ تہا، 1897 ۽ گوادر ۽ کوہ ۽ پشت ۽ دریا ۽ توک ۽، 1927 ۽ روپتی بلوچستان ۽، 1929 کچ ۽، 1934 رخشان ۽، 1945 ۽ پسنی ۽ دریا ۽ توک ۽، 1947 پسنی ۽ اورماڑہ ۽ میان ۽ دریا ۽، 1969 ۽ 1983 ۽ روپتی بلوچستان ۽ بوتگلیں مزنیں زمین چنڈ ہوار آنت۔

اشاں ابید 1935 ۽ برز ۽ شمال ہم بیمناکیں زمین جہے ۽ چکچین کنگ، انوگیں زمانگ ۽ 2013 ۽ ماشکیل ۽ 2014 ۽ آواران ۽ ہم مزنیں زمین چنڈ اتگ انت، 2017 ۽ پسنی ۽ 7 ٹک ۽ مستریں زمین چنڈے بوتگ کسان کسانیں زمین چنڈ اے دمگاں و ہدیہ و ہدکا آنت، 31 جولائی 2022 پسنی ۽ 5.5 ۽ 5.0 ۽ دوز زمین چنڈاں مہلوک ٹر سیننگ۔

اے لڑ ۽ زمین چنڈانی تہا 326 BC, 1008, 1524, 1897 ۽ 1945 ۽

زمین جُمباں پد سونامی گورم چست بوتگ آنت۔

1945 مکران سونامی

(MAKRAN TSUNAMI 1945)

28 نومبر 1945ء شپء گڈی پاس ء مکران ء تیاب دپی دمگاں 8.3ء
مز میں زمین چنڈے ء پد سونامی بوتگ، باز کتاباں اے زمین جُجب ء تُرندی 8.1ء
باز جاہ 6.1 ہم نبشتہ انت بلئے گیشتر رپورٹانی ردء 1945ء زمین چنڈے زور ریکٹر
اسکیل ء سرا 8.3 بوتگ۔

اے بیمنائیں سونامی ء قاتلیں گورماں بلوچستان ء ابید عمان، ایران
ء ہندوستان ہم متاثر کتگ انت، چو کہ زمین چنڈے ٹک بلوچستان ء تیاب دپی شہر پسنی ء
نزیک ء دریا ء تہا بوتگ پشکے گیشتر تاوان مکران ء بندناں بوتگ، حاص پسنی،
گوا در ء اور ماڑہ ء گورماں نہ کر تگیں کار کتگ، پٹ ء پولانی ردء 1945ء سونامی ء
کساس 4000ء گیش مردم بیران بوتگ ہزاراں دلوت مُرتگ ء بے کساس لوگ ء
جاگہ تباہ بوتگ، 2004ء ہند ز ر ء بوتگیں سونامی ء پداے دگ ء دومی بیمنائیں
سونامی 45ء سونامی گوشتگ بیت۔

دومی میاں اُستمانی جنگ ء سبب ء برٹش سرکار ء اے زمین چنڈے سونامی ء
ریکارڈ شری ء سراجم داشت نہ کتگ انت بلئے پٹ ء پولانی ردء پسنی ء 40 داں
50 فٹ برزیں گورم چست بوتگ انت۔ اے ٹوہیں گورماں پسنی شہر سرجم ء
رُپت ء تباہ کت پشت کتگیں مردماں مستانی ریک ء جسپانی سرا پناہ زرتگ، سید گنج ء
نبشتہ انت کہ 1945ء مز میں زمین جب ء یک بلانوشیں گورمے ء سر جمیں بندن
پہک رُپت ء دریا ء بُرت، سر جمیں ملک ء ابید چہ یک مسیتے ء دگہ بچ پشت نہ کپت۔

IOTIC UNESCO ءِ یوٹیوب چینل ءِ 1945ءِ سونامی ءِ بازیں چم

دہستگیاں مردمانی گپ ءِ تران ایر آنت، اے درگت ءِ نا کو سخی داد گوشیت کہ سئے
گورم اتلگ، اولی گروم سک مزن بوتگ، کماشانی ردءِ پسنی شہر زلزلہ ءِ ساری ہمودا
آباد بوتگ کہ انو ہما جاہ ءِ پسنی فش ہار برانت۔

دریائی مُرگ

(SEA BIRDS)

دریائی مُرگ ہمارے گوشِ آنت کہ آگوں دریاءِ سیادی داریت، دریاءِ سفر کنت، دریائی ماہیگے لوکاں وارتے دریاءِ تہ زروانے تیابانی دپاں ہیکے چک دنت، سالٹ گلینڈے سببے اے مُرگ دریاءِ سوریں آپے ہم وارت کن آنتے ایشانی پادانی لنکانی شمان پوست پر بیت کہ اے مُرگ وتی پاداں چو اولیگے وڑا آپے تہا کار مرز کن آنت۔

دُنیا تہا ہزاراں تہرے دریائی مُرگ ہست، مئے دریاءِ مُرگ گیشتر درملکی مُرگ MIGATORY BIRDS آنت کہ اگستے گڈی روچاں بگرداں مارچے گڈی روچاں مئے تیاب دپاں گندگ بنت، اصلے اے مُرگ چہ سارتیں ملاں کاینت۔ زمستانے اودے دریابرب بنتے پہ وردنے بیچ نہ بیت پمشکہ مُرگ پہ ورگے شوہازے درکپ آنت۔ ورگے ابید اے درملکی مُرگانی سفر کنگے دگہ ہم باز سبب ہست آنت۔ ہزاراں کلو میٹرانی ذرا جییں سفرے اے مُرگ راہے آواز کیشانے یکے دومیے ہمراہ داریے راہشونی کنان سفر کن آنت، راہے کوہے لگا ہاں ہم نشان کن آنت۔ اے دریائی مُرگ چہ زمانگاں دریا وردے مسافرانی راہشون بوتگ آنت ایشاں مدام تیابانی کیشک پیش داشتگ، ہے مُرگانی سببے آوہدے دریا ورداں ماہیگی آڈنگے شوہاز کتین آنت، دریا وردانی زندے تہا اے دریائی مُرگانی ارزشت باز آنت۔

بلوچستان ۽ رامسر سائٹس

(Ramsar Sites of Balochistan)

دنياء دُستين جاهاں در ملڪي مُرگاني شريں ٿهڪانه رامسر سائٹس گوئشگ بنت۔ اصل ۽ 1971ء ايران ۽ شهر رامسر ۽ يونسکو ۽ چير دستي ۽ وٽ لينڊاني شري ۽ سرڪار مرزڪنگ ۽ ها ترايڪ ميان اُستمانى كنوشنه جم دارگ بوتگ كه رامسر كنوئيشن آن وٽ لينڊز گوئشگ بيت، هما وٽ لينڊز (دريا، كور، هوئگ، كور ۽ دگ نمبگيس زمين) كه در ملڪي مُرگاني شريں جاہ آنت آهاں رامسر سائٹ ۽ نام ديگ بيت۔ پاڪستان ۽ تها 270ء گيش وٽ لينڊز هست اِشاني تها تها 19 رامسر سائٹس نامنگ بوتگ آنت، پاڪستان ۽ رامسر سائٹاني تها 10 سنده ۽ 5 بلوچستان ۽ 2 پنجاب ۽ 2ء خيبر پنجتو نخواه ۽ آنت، بلوچستان ۽ رامسر سائٹاني تها جيوني ۽ تياب دپ، پسني ۽ زروان هپت تلار، اورماڙه ۽ تياب دپ، مياني هور ۽ حب ڏيم هوار آنت۔ رپورٽاني رد ۽ جيوني ۽ 81 تهرين دريائي مُرگ كئيت، پسني ۽ زروان هپت تلار يك زمانگه دريائي مُرگاني هيك ۽ چڪ ديگ ۽ بنگي جا هه بوتگ۔

كو نهين دريا ورد گوش آنت ماوتي ورنائي ۽ چه هپت تلار ۽ ڏالڊائي ٿين مُرگي هيك ۽ پُرڪنگ ۽ آرنگ ات آنت، مرچاں مُرگ هپت تلار ۽ باز كم هيك دئ آنت پرچاڪه مرچاں هپت تلار ۽ پشي هم هست، باز مردم گوشيت اے پشي دريا ورداں وت يله داگ آنت لهته گوشيت لانچاني تها چير بوتگ ۽ ادا اتلگ آنت، هپت تلار ۽ كوه ۽ پشت ۽ دريا ۽ توڪ ۽ پانزده بيست فُٽ ۽ يك كوهه ظاهرا آنت كه گراب گوئشگ بيت اے گراب ۽ سراهر وده ۽ مُرگ هست بگندے ادا هيك ۽ چڪ انگت دئ آنت۔

دومی نیمگابلوچستان ء اے درملکی مُرگانی شکاریشکله برجاه انت حاصل لاکائی،
 شکرو، کزو، بٹ ء جابشان مُدام شکاریانی ہر جان انت۔ میش مُرگ ء کمبو ء چڈیل ء ہم
 باز مردم چارپانچ ء سر اشکار کنت ء وارت پمشکله سال پہ سال درملکی مُرگانی کساس کم
 بوہان انت۔

مادپارے ء ہاترے کہ آہنیں تیر ء نشان ء زرتنگ
 گزرتنگ ات مُرگ ہما باریں چنت روج ء چہ

بلوچستان ءے لہتے دریائی مرگ

(Some Sea Birds of Balochistan)

Great	Flaming	لاکائی
Lessor	Flamingo	کرو
Pelican	Great	میش مرگ
White	Pelican	میش مرگ
Great	White Egret	کنگ، ڈانڈی
Gray	Egret	رُونگ
Great	Cormorant	کبو
Little	Tern	کورا، چڈیل
Common	Cormorant	کبو، سگارو
Indian	Western Reef Heron	وشین آپ ء کنگ
Glossy	Ibis	سگریٹی ماشو، لول
Eurasian	Curlew	ماشو
Greater	Sand Plover	کوک
Ruddy	Turnstone	لپی کوک
Herring	Gull	ہرامسی، ہراسی
Great	Black Beaked Gull	بٹ کش

Lessor	Black	Backed	Gull	ملیرٹ
Common		Gull		کلاتک
	Black	Headed	Gull	چربینک
Eurasian		Gull		گاگڑاھی
Caspian		Gull		ملیرٹ، چڈیل
Common	Red	Shank		ٹلسیک
Yellow	Wattled	Lapwing		جابشان
Red	Wattled	Lapwing		جابشان
Kentish		Plover		زند سریں توکو
Little		Stint		توکو
Green		Shank		کنڈیلک
Northern		Paintant		بٹ
Mullard		Paintat		بٹ
Gargany		Teal		بٹ
Shell		Duck		بٹ
Indian	Spotted	Billed	Duck	بٹ
Gurlew				بگلی ماشو
Lessor		Plover		توکو
Red	Necked	Phalarope		کن چنڈ
Grey		Heron		ڈانڈی

White	Stark			لؤل
Common	Crane			کونج
Bitten				وشیں آپء گنگ
Pale	Footed	Shear	Water	پٹ کش
Persian	Shear	water		گو بھئی
Spoon	Bill			گہر کو
Crab	Plover			شکرو